

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-3453/2013. számú ügyben**

Előadó: dr. Bogárdi Dóra
dr. Kozicz Ágnes
dr. Ottrok Viktória

Az eljárás megindítása

A 2012-es évben a „Munka Méltósága” elnevezésű projekt keretében *a fiatalok (15-24 éves korosztály) legális foglalkoztatási – munkavállalási lehetőségeit*, valamint a munkaerőpiacon történő *elhelyezkedési esélyeiket* is – vizsgálta az alapvető jogok biztosja.

Az ifjúsági munkanélküliségi ráta általában jóval magasabb más korosztályokhoz képest. 2008 végén a fiatalok munkanélküliségi rátája az Európai Unió 27 tagországában kb. kétszer olyan magasra nőtt, mint a teljes lakosság körében, elérve ezzel 2008 első negyedének minimális értékét (18,1%). Úgy tűnik azonban, hogy a gazdasági válság a fiatalokat jobban sújtotta, mint más korcsoportokat. A 2009 elejétől a fiatalok és a teljes lakosságra vonatkozó munkanélküliségi ráta között folyamatosan nőtt a szakadék; a 2012. év végére a munkanélküli fiatalok aránya pedig 2,6-szorosa volt az unió teljes lakossága értékének. A 27 tagállam munkanélküli fiataljainak száma állandó jelleggel magasabb volt, mint az euró övezetben 2000 és 2007 közepe között. A 2012 közepére az euró övezetben élő fiatalok munkanélküliségi rátája megelőzte a 27 tagállam fiataljainak arányát, és ez a különbség az év végéig növekedett.

A fiatalok magas munkanélküliségi rátája tükrözi azokat nehézségeket, amelyekkel a fiatalok a munkaerőpiacon szembesülnek. Ez azonban nem feltétlenül jelenti azt, hogy a 15 és 24 év közötti munkanélküli fiatalok csoportja kiterjedt, mivel sok fiatal tanul teljes munkaidőben, így nem dolgoznak, és munkát sem keresnek, tehát a munkaerőpiac számára láthatatlanok, a munkanélküliségi rátában sem jelennek meg.¹ (Lásd. 1. számú melléklet)

Hazánkban a fiatalok munkanélküliségi rátája 2012 negyedik negyedében 28,8% volt európai uniós viszonylatban.

A vizsgálat kitért arra, hogy van-e lehetőség az oktatás és a foglalkoztatás összekapcsolására, illetve arra, hogy a pályakezdő fiatalok olyan munkahelyen dolgozhassanak, amely megfelel annak a szakiránynak, amelyen tanultak. Fontosnak tartotta azt is megvizsgálni a biztos, hogy a jövőben milyen intézkedések várhatók a fiatalok munkavállalásának elősegítését illetően, tekintettel arra, hogy az oktatási rendszer átalakításával, és a munka-erőpiaci helyzet átrendeződésével a fiatalok egyre fiatalabb korban kerülnek kapcsolatba a munka világgal.

Jelen vizsgálat során ismételten szeretném áttekinteni a fenti kérdéseket, különös figyelemmel arra, hogy az elmúlt egy évben milyen intézkedések történtek a fiatalok munkanélkülivé válása megelőzése érdekében. A vizsgálat kitér arra, hogy eltérő nehézségekkel küzdenek-e az iskolából kikerülő, pályakezdő fiatalok (18-25 évesek), illetve azok, akik már rendelkeznek néhány év munkatapasztalattal (25-35 évesek), továbbá arra is, hogy milyen különbségek vannak az általános iskolát, szakmunkásképzőt végzettek, az érettségivel rendelkezők, illetve a felsőfokú végzettségűek munkavállalási nehézségei között, valamint, hogy milyen ösztöndíjak és támogatások állnak a fiatalok rendelkezésére az oktatás befejezését követően. Vizsgáltam azt is, hogy a külföldi – akár elméleti, akár gyakorlati – képzésről hazatérő fiatalok, milyen esélyekkel indulnak a munkaerőpiaci versenyben.

A fentiekre tekintettel az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.) 18. § (4) bekezdése alapján hivatalból átfogó vizsgálatot indítottam. A vizsgálat során az Ajbt. 21. §-a alapján tájékoztatást kértem az Emberi Erőforrások Minisztériumától, Nemzetgazdasági Minisztériumtól, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumtól, a Nemzeti Munkaügyi Hivaltól, valamennyi állami fenntartású felsőoktatási intézménytől,

---

¹http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Unemployment_statistics#Youth_unemployment_trends
2013. november 22.

kilenc véletlenszerűen kiválasztott középiskolától, a 26. § (1)-(3) bekezdései alapján a Nemzeti Ifjúsági Tanácstól, HAESF Ösztöndíj Alaptól, Tempus Közalapítványtól, Balassi Intézettől, K&H Bank Zrt-től, MOL Magyar Olaj- és Gázipari Nyilvánosan Működő Részvénytársaságtól, IBM Magyarországi Kft-től, Mercedes-Benz Manufacturing Hungary Kft-től, AUDI HUNGARIA MOTOR Kft-től.

Érintett alkotmányos jogok és alapelvek

- *A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye és a tisztességes eljáráshoz való jog* (Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés: „Magyarország független, demokratikus jogállam.”)
- *Hátrányos megkülönböztetés tilalma* (Alaptörvény XV. cikk (1)-(2)-(5) bekezdés:
  - (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.
  - (2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.
  - (5) Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.)
- *A munka szabad megválasztásához való jog* (Alaptörvény XII. cikk:
  - (1) Mindenkinek joga van a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához, valamint a vállalkozáshoz. Képességeinek és lehetőségeinek megfelelő munkavégzéssel mindenki köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához.
  - (2) Magyarország törekszik megteremteni annak feltételeit, hogy minden munkaképes ember, aki dolgozni akar, dolgozhasson.)

Alkalmazott jogszabályok

- a pályakezdő fiatalok, az ötven év feletti munkanélküliek, valamint a gyermek gondozását, illetve a családtag ápolását követően munkát keresők foglalkoztatásának elősegítéséről, továbbá az ösztöndíjas foglalkoztatásról szóló 2004. évi CXXIII. törvény
- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC törvény (Nkt.)
- a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény (Nftv.)
- a Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (Mt.)
- a felsőoktatási alap- és mesterképzésről, valamint a szakindítás eljárási rendjéről szóló 289/2005. (XII. 22.) Korm. rendelet
- a Nemzeti Foglalkoztatási Alap képzési alaprészből a Kormány egyedi döntésével nyújtható támogatások részletes szabályairól szóló 149/2012. (VII. 6.) Korm. rendelet
- az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 15/2006. (IV. 3.) OM rendelet

A megállapított tényállás

I. A vizsgálat módszere

Az emberi erőforrások miniszteréhez, a nemzetgazdasági miniszterhez és a közigazgatási és igazságügyi miniszterhez intézett írásbeli megkeresésemben a következő kérdésekre vártam választ:

- Véleménye szerint eltérő nehézségekkel küzdenek-e az iskolából kikerülő, pályakezdő fiatalok (18-25 évesek), illetve azok, akik már rendelkeznek néhány év munkatapasztalattal (25-35 évesek)?
- Milyen különbségek vannak az általános iskolát, szakmunkásképzőt végzettek, érettségivel rendelkezők, illetve felsőfokú végzettségűek munkavállalási nehézségei között?
- Tapasztalata szerint jelenleg melyek azok a szakmák, amelyekkel a legkönnyebb, illetve legnehezebb elhelyezkedni?

- A pályakezdő fiatalok a végzettségüknek megfelelő munkát végeznek-e?
- Meglátása szerint a több diplomával rendelkező fiatalok nagyobb eséllyel indulnak-e a munkaerőpiaci versenyben?
- Van-e tudása arról, hogy a fiatal munkavállalók (18-35 év közöttiek) milyen arányban helyezkednek el külföldön? Valamint arról, hogy a külföldi tapasztalatszerzés után próbálnak-e itthon munkát találni?
- Álláspontja szerint a külföldön diplomát és/vagy szakmai-, gyakorlati tapasztalatot szerzett fiatalok milyen eséllyel indulnak a hazai munkaerőpiaci versenyben?
- Az államilag finanszírozott képzésben részt vevő hallgatókkal kötött hallgatói ösztöndíjszerződésben foglaltak betartásának biztosítása érdekében milyen intézkedéseket tervez a minisztérium a munkahelyteremtésre vonatkozóan?
- Az elmúlt 5 évben hányan vettek részt közigazgatási ösztöndíjprogramban? Tapasztalatai szerint az ösztöndíjasok milyen arányban dolgoznak tovább az ösztöndíjas foglalkoztatást biztosító szervezetnél, intézménynél?
- A munkavédelmi akcióterv keretében a jogalkotó milyen kiemelt intézkedésekkel kívánta elősegíteni a fiatalok munkaerőpiaci helyzetének javítását?
- A jövőben milyen további eszközökkel igyekszik a minisztérium előmozdítani a fiatalok elhelyezkedési esélyeit?

Az állami *felsőoktatási intézmények* vezetőinek a következő kérdéseket tettem fel:

- Tapasztalatuk szerint a végzés évét (alap- vagy mesterképzés) követően milyen arányban tanulnak tovább a hallgatók?
- Véleményük szerint az egységes osztatlan vagy a bolognai képzési rendszerben történő képzés segíti elő hatékonyabban a fiatalok munkaerőpiacon való elhelyezkedését?
- Meglátásuk szerint a bolognai képzési rendszeren belül megszerezhető különböző szintű diplomák közül melyik biztosít nagyobb lehetőséget az elhelyezkedésre?
- Tapasztalataik szerint egyetemükön melyek a leginkább- és legkevésbé népszerű szakok? A hallgatók a diploma megszerzését követően milyen arányban találnak a végzettségüknek megfelelő állást?
- Az intézményben frissen végzett hallgatók mennyi időn belül tudnak elhelyezkedni?
- A Diplomás Pályakövetési Rendszer (DPR) hány évig követi nyomon a végzett hallgatóik életpályáját?
- Nyilvántartásuk szerint az 1-3-5 éve végzett hallgatók között milyen arányú a foglalkoztatottság, illetve a végzettségüknek megfelelő munkát végeznek-e?
- Rendelkeznek-e információval arról, hogy a végzett hallgatók közül hányan választják a külföldi továbbtanulás vagy munkavállalás lehetőségét?
- Intézményük együttműködik-e olyan szervezetekkel, munkáltatókkal, amelyek a frissen végzett hallgatók számára biztosítanak akár hazai, akár külföldi ösztöndíj, vagy munkavállalási lehetőséget?
- Tapasztalataik szerint a szakmai gyakorlati ösztöndíjat elnyert hallgatók milyen arányban helyezkednek el a gyakorlatot biztosító szervezetnél, intézménynél?

A *középfokú oktatási intézmények* vezetőitől a következőket kérdeztem:

- Tapasztalataik szerint a végzés évét követően milyen arányban tanulnak tovább a diákok?
- Melyek az intézményükben a leginkább- és legkevésbé népszerű szakok? A tanulók a bizonyítvány megszerzését követően milyen arányban találnak a végzettségüknek megfelelő állást?
- Az intézményben frissen végzett tanulók mennyi időn belül tudnak elhelyezkedni?
- Van-e az intézménynek pályakövetési rendszere?
- Rendelkeznek-e információval arról, hogy a végzett tanulók közül hányan választják a külföldi továbbtanulás vagy munkavállalás lehetőségét?

- Intézményük együttműködik-e olyan szervezetekkel, munkáltatókkal, amelyek a frissen végzett tanulók számára biztosítanak akár hazai, akár külföldi ösztöndíj lehetőséget?
- Amennyiben igen, tapasztalataik szerint a szakmai gyakorlati ösztöndíjat elnyert hallgatók milyen arányban helyezkednek el a gyakorlatot biztosító szervezetnél, intézménynél?

A *civil-, illetve gazdálkodó szervezetek* vezetőinek a következő kérdéseket tettem fel:

- A pályakezdő fiatalok számára milyen lehetőségeket kínálnak?
- Jelenleg milyen arányban foglalkoztatnak pályakezdő fiatalokat?
- Az elmúlt 5 évben hányan vettek részt az ösztöndíjprogramjukban?
- Véleménye szerint az ösztöndíjprogramban részt vevő fiatalok számára milyen előnyökkel jár a megszerzett tapasztalat a munkaerőpiaci versenyben, mennyiben könnyíti meg számukra az elhelyezkedést?
- A pályakezdő fiatalok a végzettségüknek megfelelő munkát végeznek-e? Jellemzően milyen szakirányú végzettséggel fordulnak a cégükhöz?
- Tapasztalatai szerint az ösztöndíjasok milyen arányban dolgoznak tovább az ösztöndíjas foglalkoztatást biztosító szervezetnél?
- Foglalkoztatnak-e a cégnél külföldön diplomát és/vagy szakmai-, gyakorlati tapasztalatot szerzett fiatalokat?
- Rendelkezésükre áll-e bármilyen állami támogatás az ösztöndíjprogramban részt vevők foglalkoztatásához (pl. adókedvezmény)?

II. A központi szervek válaszaiból *Emberi Erőforrások Minisztériuma*²

A *felsőoktatásért felelős államtitkár* válaszában arról tájékoztatott, hogy Magyarországon a Nemzeti Reform Programot szolgáló szervezeti reformok kerültek napirendre a gazdasági válságból való gyors kilábalás, a gazdaság versenyképességének javítása, valamint az Európa 2020 stratégia céljainak elérése érdekében. A kormány az oktatás rendszerében kiemelt szerepet szán a szakképzés fejlesztésének, munkaerőpiaci relevanciája erősítésének. Ez az oktatásban a végzettségi arányok szerkezeti módosulásával is együtt jár. A fiatalok munkavállalási lehetőségeinek, a munkaerőpiacon történő elhelyezkedésének segítése a felsőoktatásban összekapcsolódik a felsőoktatási képzések és a munkaerőpiaci igények összeegyeztetésének céljaival. A felsőoktatás iránti társadalmi igény egyrészt a gazdaság, a munkaerőpiac igényét jelenti a felsőfokú végzettséggel rendelkezők felé, másrészt a társadalom, a családok keresletét a felsőoktatás iránt, ami a jelentkezők, illetve jelentkezések számában nyilvánul meg. A felsőoktatás iránti kereslet a rendszerváltás óta nagyon intenzív, ami az átlagos túljelentkezési aránnyal, a költségtérítéses hallgatók számának és arányának 2004-2005-ig tartó emelkedésével, végső soron a bekerülési arány növekedésével jellemezhető. A felsőoktatás társadalmi presztízse folyamatosan magas, ezt erősíti a felsőfokú végzettséggel rendelkezők relatíve magas foglalkoztatottsága, alacsony munkanélküliségi rátája és a középfokú végzettséghez viszonyított — az európai térségben is kiemelkedő — jövedelemtöbblete.

A felsőoktatási képzés belső szerkezetének módosítása a képzési területek közötti támogatott létszámok átalakításával indult meg. 2012-től kezdődően az oktatási kormányzat a műszaki, az informatikai és a természettudományos képzések területén megduplázta az állami ösztöndíjas létszámot. A 2013-as felvételi eljárással kapcsolatban kormányzati döntés született a keretszám-rendszer megszüntetéséről. Az új belépők esetében nincsen előre megállapított keretszám, a felvett jelentkezők kiválasztása – az egyes képzésekre beérkezett jelentkezések rangsorolása alapján – a képzésekre felvehető intézményi szakokra lebontott kapacitás-létszámok, valamint a jelentkezéshez előírt minimális felvételi követelmények (pontszám) figyelembevételével történik.

² A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

A felsőoktatási intézményrendszer szakos képzési kínálata mellett az ösztöndíjas képzés alakulását a munkaerőpiaci visszajelzések, a diplomások iránti kereslet és a munkanélküliség adatai alakítják, amelyhez az Nftv. szerint figyelembe kell venni a pályakövetési rendszer alapján megszerzett ismereteket.

Az államtitkár kifejtette, hogy a munkaerőpiac maga is kettős jellegű, jelzi a felsőoktatás teljes kibocsátása iránti igényt, valamint a kereslet szerkezetét az egyes képzési területeken, képzési ágakon és szakokon kibocsátott diplomások iránt. A munkaerőpiaci és bizonyos mértékben a társadalmi keresleti viszonyokat együttesen célszerű figyelembe venni, tekintettel arra, hogy a felsőoktatás iránti társadalmi kereslet (a jelentkezők száma összességében és szerkezetében) maga is reagál a gazdaság szükségleteire és azok tendenciáira.

A kétféle (társadalmi és gazdasági) igény figyelembevétele biztosíthatja a gazdaság megfelelő munkaerő-ellátását, ugyanakkor a végzetek szempontjából a megfelelő elhelyezkedési, egzisztenciális lehetőségek biztosítását. Az ösztöndíjas létszám, illetve szerkezetének meghatározásával visszajelzést is adnak a társadalomnak a gazdasági igények tendenciáiról, ezzel befolyásolják a társadalmi kereslet későbbi alakulását.

A felsőoktatással kapcsolatos állami hatáskörök gyakorlásához, a nemzetgazdasági szintű tervezéshez, továbbá a felsőoktatásban részt vevők jogainak gyakorlásához és kötelezettségeinek teljesítéséhez szükséges adatokat a központi nyilvántartás tartalmazza az Nftv. értelmében. E nyilvántartási rendszer a felsőoktatási információs rendszer (FIR), amelynek alrendszere Magyarországon a végzett hallgatók pályakövetési rendszere, amely a felsőoktatási információs rendszert alkotó alrendszerekből, valamint az intézményi nyilvántartásokból – személyazonosításra alkalmatlan módon – szolgáltatott adatokból álló, csoportosított adatokat, kimutatásokat szolgáltat [Nftv.19. § (2) bekezdés].

A felsőoktatást érintő álláspont kialakításához pedig a DPR 2011-es és 2012-es adatfelvételére támaszkodó elemzése alapján kaptak választ. Az adatfelvételt a programban részt vevő 32 felsőoktatási intézmény végezte. A kutatás alapsokasága az ezen intézményekben 2007-2011 között abszolutóriumot szerettek teljes köre a hagyományos egyetemi, főiskolai, egységes, osztatlan, valamint az alap- és mesterképzéseken, egy-három, illetve öt évvel a végzettség megszerzése után.

Arra a kérdésemre, hogy eltérő nehézségekkel küzdenek-e az iskolából kikerülő pályakezdő fiatalok, illetve azok, akik már néhány év munkatapasztalattal rendelkeznek, az államtitkár válaszában kifejtette, hogy a frissdiplomás válaszai alapján úgy tűnik, hogy a tanulmányok alatt szerzett munkatapasztalat akkor jelent lényeges előnyt az elhelyezkedésben és a munkaerőpiaci jelenlét korai éveiben, ha az a tanult szakmához kapcsolódik. A nem szakmai munkatapasztalat esetében nem mutatható ki ilyen pozitív elhelyezkedési és munkaerőpiaci hatás. A szakmai munkatapasztalat pozitív hatása érezhető:

- az elhelyezkedés gyorsaságában,
- a frissdiplomás jövedelemben,
- a frissdiplomás munkanélküliség kedvezőbb arányában,
- a vezető pozíció elérésének gyakoriságában.

A munkatapasztalat hatásának másik vizsgálati lehetősége a felsőoktatásból való kilépés óta eltelt idő sikerességre gyakorolt hatásának azonosítása. A munkaerőpiaci sikeresség mutatókat ez esetben a végzés (abszolutórium-szerzés) óta eltelt idő szerint mutatja be a rendelkezésre álló adatsor (lásd: 2. számú melléklet). Az eredmények alapján jól látszik, hogy a munkaerőpiacon eltöltött idővel folyamatosan növekszik az átlagjövedelem és a vezető pozíció betöltésének aránya, míg a munkanélküliség gyakorisága csökken. A frissdiplomások (egy éve végzettek) tehát ilyen értelemben egyfelől veszélyeztetettebb munkaerőpiaci státusúak, másrészt reálisan várható, hogy karrier-mutatóik idővel folyamatos javuló tendenciát mutatnak. (Lásd. 2. számú melléklet)

Az államtitkár arra vonatkozóan, hogy melyek azok a szakmák, amelyekkel legkönnyebb, illetve legnehezebb elhelyezkedni, azt a választ adta, hogy az elhelyezkedés vizsgálatának eredménye a diplomás szakmák esetében képzési területi bontásban alkalmazható.

A frissdiplomásoként, az első állás betöltéséig álláskereséssel töltött idő alapján a leggyorsabban orvos- és egészségügyi, valamint informatikai diplomával lehet elhelyezkedni. A leghosszabb átlagos álláskeresési idővel a társadalom-, természet- és agrártudományi frissdiplomásoknak kellett szembesülniük. Az álláskeresési kapcsolatkezdeményezések (hirdetésre jelentkezés, önéletrajz elküldése, telefonos érdeklődés, online jelentkezés, stb.) és a munkáltatói kapcsolatfelvételek (visszajelzés, interjú, stb.) átlagos számának összevetéséből az látszik, hogy az orvos- és egészségügyi, valamint az informatikus diploma könnyíti meg leginkább az állásra találást. Az elhelyezkedéshez nagyobb aktivitásra volt szükség bölcsész-, társadalom- és gazdaságtudományi diplomával.

Arra a kérdésemre, hogy a pályakezdő fiatalok végzettségüknek megfelelő munkát végeznek-e, az államtitkár megírta, hogy a diplomások esetében azt vizsgálták, hogy a munka elvégzése igényel-e felsőfokú végzettséget. A pályakövetési vizsgálat a frissdiplomások szubjektív értékelésen alapuló véleményét kérdezi.

A felsőfokú tanulmányok során szerzett ismeretek, tudás, az elsajátított készségek felhasználásának szintje a sporttudományi, a természettudományi és az agrár területeken mutatkozik a legkedvezőtlenebbnek. E szakterületeken a legnagyobb a tanultakat munkájukban egyáltalán nem hasznosítók aránya. Nagymértékű felhasználás jellemzi ugyanakkor a pedagógusi, az orvos- és egészségügyi, valamint a művészeti képzéseken szerzett ismereteket

A végzett munka illeszkedése a tanulmányok szakterületéhez az orvosi-egészségügyi és jogi diplomák esetében a legerősebb. Ugyanakkor megfelelő, jöllehet szakma-specifikus jellemzőnek kell tekinteni azt is, ha valaki nem csak szorosan tanulmányaihoz, hanem ahhoz kapcsolódó szakterületekhez is illeszkedő munkát végez. Tipikusan ilyennek tűnnek a gazdaságtudományi diplomások. A pályaelhagyás mutatója eszerint a tanulmányoktól teljesen eltérő szakterületen dolgozók arányát fedi le. Ez az arány a frissdiplomások körében a bölcsészettudományi, a sporttudományi, az agrár- és a természettudományi területeken végzetek közt a legmagasabb.

Összességében a végzetek 18 százaléka véli úgy, hogy felsőfokú végzettséget nem igénylő munkát végez. A vertikálisan nem illeszkedő munkával jellemezhető frissdiplomások aránya az átlagnál magasabb a sport-, az agrár-, a bölcsész- és a társadalomtudományi diplomások között. E tekintetben a legkedvezőbb helyzetben a jogi, az informatikai, az orvosi, a műszaki és a pedagógiai diplomások vannak.

A több diplomával rendelkező fiatalok esélyeit illetően az alapfokozatú és mesterfokozatú diplomák munkaerőpiaci hozadékát vetették össze annak érdekében, hogy az alapfokozat utáni továbbtanulás esetleges pozitív hatását azonosíthassák. Az adatok szerint mind a kilépési, mind a munkaerőpiaci sikerességi mutatók kedvezőbben alakulnak a mesterszintű diplomával rendelkező végzetek körében, mint az alapfokozattal rendelkezőknél. (Lásd. 3. számú melléklet)

A második képzési ciklust is elvégzőknél:

- gyorsabb az átlagos álláskeresési idő,
- kedvezőbb az elhelyezkedéshez szükséges aktivitás mutatója (kevesebb kapcsolatkezdeményezéshez több munkáltatói visszajelzés társul),
- magasabb az átlagjövedelem,
- kisebb a munkanélkülív-válás esélye.

A több végzettség szélesebb elhelyezkedési lehetőséget kínál.

A külföldi munkavállalás tekintetében az államtitkár kifejtette, hogy a 2012-es adatfelvétel során a hallgatók 41%-a jelezte, hogy diplomázása után külföldi munkavállalást (is) tervez. A külföldi munkavállalás tervezése képzési területi bontásban leggyakoribb a művészeti, az informatikai, a sport- és a természettudományi szakokon tanulók között. Az átlagnál ritkább ugyanakkor a külföldi munkavállalás motivációja a pedagógusképzési és a jogi területek hallgatói között. (Lásd. 4. számú melléklet)

A megkereséskor külföldön dolgozók aránya a teljes DPR adatbázisban összességében 6,6 százalékot ér el. Ez az arány azonban képzési területi bontásban jelentős eltéréseket mutat. A végzetek visszajelzéseiből alapján megállapítható, hogy a külföldi munkavállalás

különösen gyakori (11 százalék körüli) az orvos- és egészségtudományi diplomások körében, kimondottan ritka azonban a jogi és a pedagógiai diplomát szerzettek körében. (Lásd. 5. számú melléklet)

A DPR kutatáson belül azt a kérdést, hogy a külföldön diplomát vagy gyakorlatot szerzett fiatalok milyen eséllyel indulnak a hazai munkaerőpiacon, a felsőfokú tanulmányok alatt szerzett külföldi tanulmányi tapasztalat alapján vizsgálták. Ez jelentheti teljes programok elvégzését, de akár néhány hónapnyi külföldi tanulmányi tapasztalatszerzést is. Képzési területi bontásban az található, hogy főként a művészeti, bölcsészettudományi és jogi képzések hallgatóinak körében gyakori a nemzetközi tanulmányi mobilitás. (6. melléklet)

Amennyiben a külföldi képzésben részt vett végzetteket vetjük össze a nem mobil végzett többséggel, az adatok azt mutatják, hogy a felsőoktatási évek alatt külföldi tanulmányokat folytató diplomások:

- gyorsabban találnak munkát diplomázás után,
- körükben kisebb a munkanélküliek aránya,
- ritkábban végeznek felsőfokú végzettséget nem igénylő munkát,
- lényegesen magasabb az átlagjövedelmük. (Lásd. 7. számú melléklet)

Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium

A minisztérium válasza a vizsgálat lezárásáig nem érkezett meg.

Nemzetgazdasági Minisztérium³

A *nemzetgazdasági miniszter* véleménye szerint a 15-24 év közötti korosztály foglalkoztatási szempontból az egyik legveszélyeztetettebb, ezt igazolta a gazdasági válság idején a körükben tapasztalható, az átlagot meghaladó mértékű foglalkoztatási ráta csökkenés és munkanélküliségi ráta növekedés. Foglalkoztatáspolitikai – és tágabban szemlélve gazdasági-társadalmi – szempontból a fiatal korosztály körében tapasztalható munkanélküliség mértékének csökkentése kétségtelenül korunk egyik legnagyobb, legösszetettebb kihívása, melyre késlekedés nélkül reagálni szükséges. A Kormány a foglalkoztatáspolitikai és a szakképzés eszközkészletével élve jelenleg és a jövőben is számos intézkedéssel él a fiatalok elhelyezkedési esélyeinek javítása érdekében.

A munkanélküliség főként az alacsonyán képzett fiatalok körében magas, az alapfokú végzettséggel rendelkezők 44,7%-os rátája jelentősen kedvezőtlenebb, mint a 30,5%-os uniós átlag, míg a diplomás fiatalok körében mért munkanélküliség (18,9%) lényegében azzal azonos szinten áll. A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálatnál (NFSZ) regisztrált, 15-24 éves álláskereső létszáma 2000-től szinte folyamatosan emelkedő tendenciát mutatott, ami a válság kitörését követően felerősödött. 2013 első felében a fiatal regisztrált álláskereső száma meghaladta a 90,4 ezer főt.

Magyarországon nőtt az iskola befejezése utáni álláskereső ideje, a fiatalok foglalkoztatási rátája pedig az egyik legalacsonyabb az Európai Unióban (2012-ben 18,6%, Európai Unió: 32,2%), csupán 216 ezren voltak ebben a korosztályban foglalkoztatottként aktívan jelen a hazai munkaerőpiacon. A fiatalok munkaerőpiaci részvétele folyamatos csökkenést mutat az elmúlt évtizedekben, ennek egyik magyarázó tényezője az oktatási expanzió, a fiatalok képzésben töltött idejének meghosszabbodása. A további fő okok az elégtelen munkaerő-kereslet, a piacképtelen képzettség, az országon belüli mobilitás és a tanulás melletti munkavállalás alacsony szintje. A fiatalok munkaerőpiaci lehetőségei tekintetében jelentős súllyal bír a megszerzett iskolai végzettség szintje. Jellemzően az iskolai végzettségi szint emelkedésével nőnek a foglalkoztatási esélyek, és ezzel párhuzamosan csökken a munkanélküliség szintje. Általánosságban elmondható, hogy az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők rossz munkaerőpiaci helyzetének oka elsősorban az, hogy a gazdasági szerkezetváltás következtében nagyon magas arányuk rekedt a munkaerőpiacon kívül megfelelő munkalehetőség híján, reintegrációjuk, illetve aktivizálásuk pedig a többnyire többéves inaktív periódus után is komoly kihívást jelent.

³ A rendelkezésre álló adatok a 2013. novemberi állapotot tükrözik.

A munkaerőpiac keresleti oldala nehezen képes felszívni az alacsonyan képzett, illetve szakképzettség nélküli embereket, így többségük inaktív marad, vagy a „másodlagos munkaerőpiacon” talál állást. A fiatalok elhelyezkedésének nehézségei elsősorban a munkaerő-kereslet és -kínálat strukturális eltéréseire vezethetők vissza: azok a fiatalok, akik szakirányú iskolai végzettség nélkül lépnek ki a munkaerőpiacra jellemzően hosszan tartó álláskereséssel számolhatnak. A fiatalok elhelyezkedését a munkahelyhiány is nehezíti. Emellett a munkaadók inkább gyakorlattal rendelkező munkavállalókat keresnek, és nem szívesen vállalják a pályakezdekők betanítását.

Ezeket, a fiatalokat sújtó hátrányok csökkentését jelenleg is számos munkaerőpiaci program szolgálja.

A 18-35 év közötti fiatalok vállalkozóvá válását elősegítő uniós program (TÁMOP) egyrészt a vállalkozói készségek megszerzését támogatja, másrészt a vállalkozás elindításához szükséges tőkét biztosítja a fiatal vállalkozók számára. A képzések 2013 végén indulhatnak. Cél, hogy 1500 fiatal által újonnan alapított vállalkozás jöjjön létre. 2013 januárjában megnyílt a középfokú szakképzettséggel rendelkező fiatalok 9 hónapon keresztül gyakornokként történő foglalkoztatásához támogatást nyújtó uniós pályázat (TÁMOP). A gyakornoki program célja azon mikro-, kis- és középvállalkozások projektjeinek támogatása, amelyek vállalják 25 év alatti fiatal, középfokú szakképesítéssel rendelkező pályakezdő alkalmazását. A gyakornoki program lényege új státusz betöltését eredményező foglalkoztatás támogatása 9 hónapon keresztül járó teljes vagy részleges bér- és járuléktámogatással. Az ESZA forrásokból finanszírozott, a hátrányos helyzetűek foglalkoztathatóságának javítását célzó uniós programok (TÁMOP) célja a hátrányos helyzetű álláskeresők munkaerőpiacra való belépésének segítése, foglalkoztathatóságának javítása komplex, személyre szabott, a helyi munkaerőpiaci lehetőségekhez és igényekhez igazodó szolgáltatásokkal és támogatásokkal. A programok egyik kiemelt célcsoportját a fiatalok és pályakezdekők alkotják, 2015. április végéig a tervek szerint a programba vontak 32%-a, azaz több mint 37 ezer fő fiatal, illetve pályakezdő kap támogatást az elhelyezkedéshez, szakképesítés megszerzéséhez. 2013. szeptember végéig több mint 32 ezer (32.134) fiatal programba vonása történt meg.

2012 végén indult a fiatalok munkaerőpiaci helyzetének javítását szolgáló civil foglalkoztatási programok támogatása (TÁMOP). Az intézkedés célja, hogy a fiatalok a tanulmányaikkal való végzést követően a lehető leghamarabb kezdjenek dolgozni, és szerezzék meg azt a munkatapasztalatot, amely elengedhetetlen feltétele a tartós munkavállalásnak. A program biztosítja a gyakorlati ismeretek, munkatapasztalat megszerzését az iskola után közvetlenül nem elhelyezkedő szakképzett fiatalok számára. A fiatalok munkájának, foglalkoztatásának megszervezését civil és nonprofit szervezetek látják el, melyek kapacitásukat bővítve társadalmi céljaikat és tevékenységeiket megerősítik. Az intézkedés egyszerre járul hozzá a fiatalok munkatapasztalat szerzéséhez és az őket foglalkoztató szervezetek társadalmi tevékenységeihez. A programba azok a fiatal munkanélküliek vonhatók be, akik 25. életévüket, felsőfokú végzettség esetén a 30. életévüket nem töltötték be. A kapacitásukat bővítő non-profit szervezetek új, fiatal, elsősorban pályakezdő munkanélküliek alkalmazásához kaphatnak bértámogatást, és amennyiben szükséges lehetőség van a célcsoporttagok képzésére is.

2012 júniusában pályázat indult innovatív foglalkoztatási programok támogatására (TÁMOP). A pályázat legfontosabb célja olyan innovatív kezdeményezések, újszerű foglalkoztatási módszerek kidolgozásának támogatása, melyek hatékony beavatkozásokat segítenek elő a helyi és térségi munkaerőpiacon. Fontos továbbá, hogy a kipróbált módszer pontos bemutatása és leírása alkalmas legyen a modell szakpolitikai döntésekbe vagy más szervezetek fejlesztéseibe való becsatornázására, adaptálására. A program kiemelt célterülete a fiatal munkanélküliek elhelyezkedésének támogatása. A fiatalok elhelyezkedését segítő programok megvalósítása során olyan kezdeményezéseket támogatunk, amelyek innovatív megoldásokkal segítik elő a 15-24 éves nem tanuló és nem dolgozó célcsoport foglalkoztatását, ezek közül is azokét, akiknek a munkaerőpiacra való belépése a munkaerőpiaci politika hagyományos keretei között, illetve eszközeivel nem vagy nem hatékonyan oldható meg.

Mindezek mellett folytatódik a nemzeti pályaaorientációs rendszer fejlesztése (TÁMOP). A projekt második ütemének végrehajtása 2012 nyarán kezdődött el. A tudatos pályaválasztás, pályafutás elősegítése érdekében az intézkedés célja az ön- és pályaismeret fejlesztése, amelyet életpálya-tanácsadás segítő eszközkészlet fejlesztésével, tudástár kialakításával, on-line fejlesztésekkel, valamint a szakemberek felkészültségét javító képzésekkel támogat a program. Kifejlesztésre kerül az országosan intézményesített pályaaorientáció, amely az ifjúsági és a felnőttképzést is egy ernyő alá vonva segíti az életpálya tervezést.

Magyarország Kormánya a gazdaságfejlesztést kezeli az Európai Unió 2014-2020 közti programozási időszakának egyik fő prioritásaként, mely célra a következő pénzügyi időszakban felhasználható uniós források 60%-át tervezik fordítani (szemben az előző időszak 16%-ával). A következő ciklus foglalkoztatási célú intézkedései – a gazdasági növekedés hosszú távú fenntarthatósága szolgálatában – a gazdaságfejlesztés integrált részeként, a munkahelyteremtésre és –megőrzésre fókuszálva valósulnak meg. A megvalósítani tervezett intézkedések között szerepel többek között az Ifjúsági Garancia Program, ami egyebek mellett olyan támogatási elemekkel szolgálja majd a fiatalok elhelyezkedését, mint a vállalkozóvá válás támogatása, gyakornoki program, bérjellegű támogatások. (A program részleteiről a jövőben tervezett intézkedések alatt számolnak be.) A program részeként folytatják majd az Első Munkahely Garancia Programot, mely október végéig országosan több mint 4,7 ezer fő pályakezdőnek biztosított munkalehetőséget. Emellett folytatni tervezik az idén elindult Munkahelyvédelmi Akciótervet is. A program elsődleges célja a munkahelyek megőrzése és a hátrányos helyzetben lévő munkavállalók foglalkoztatásának védelme. Ennek érdekében a Kormány a foglalkoztatás költségeinek csökkentésén keresztül növeli azoknak a munkáltatóknak a versenyképességét, amelyek hátrányos helyzetű, ezért kevésbé versenyképes munkaerőt alkalmaznak.

A program másik eleme a versenyszférában történő foglalkoztatás mintegy 70%-áért felelő KKV-szektor adóztatási szabályait és adminisztrációját csökkenti.

Az új rendszer elsődleges célja, hogy csökkentse a társadalombiztosítási járulékokat, ezen keresztül az indirekt munkaerőköltséget azon foglalkoztatottak esetében, akik munkaerőpiaci kínálata relatíve rugalmas, illetve egy egyszerűsített adórendszert és adóadminisztrációs környezetet hozzon létre a KKV-k részére.

Néhány évvel ezelőtt bebizonyosodott, hogy a munkáltatói járulékterhek általános, minden foglalkoztatottra kiterjedő néhány százalékos csökkentése nem képes érdemben megmozdítani a munkaerőpiacot. 2009 félévétől és 2010 elejétől összesen öt százalékponttal mérséklődtek a bérekre rakódó munkáltatói terhek a foglalkoztatottak száma mégsem emelkedett. A szigorú költségvetési gazdálkodásra tekintettel most lényegesen kisebb forrás felhasználásával kívánnak jelentős hatást kifejteni képes intézkedéseket hatályba léptetni. A 300 milliárd Ft-os akciótervből a célzott kedvezményekre nagyságrendileg 140 milliárd Ft-ot számunk. Ebből a szociális hozzájárulási adó legfeljebb 2 százalékpontos általános csökkentésére lenne lehetőség, ami nem lenne alkalmas arra, hogy kedvezően befolyásolja a foglalkoztatást.

Az új járulékkedvezmények és a korábban működő START programok közötti talán legfontosabb különbség, hogy míg a START programok esetében csak a START kártyával rendelkező álláskeresők alkalmazása esetén lehet igénybe venni a kedvezményeket, addig az új típusú kedvezmények minden, a célcsoportba tartozó munkavállaló után igénybe vehetők. Ebből következik, hogy míg START kedvezményekkel 2012 júliusában 101 ezer munkavállaló volt foglalkoztatva, addig az új rendszer keretében több mint egy millió alkalmazott esetében lesz lehetősége kedvezményt igénybe venni a munkáltatóknak. Ez azt jelenti, hogy több százezer – eddig semmilyen kedvezményben nem részesülő – ember foglalkoztatása lesz kedvezőbb az Akcióterv eredményeként.

Az új rendszerben a kedvezmények többségét az érintettek az eddigiéknél jóval szélesebb körben, még kevesebb adminisztrációval, egyes esetekben kártyakiváltás nélkül, a normál adóbevallási procedúrán keresztül igénybe tudják majd venni.

Az Akcióterv két célcsoportját a 25 év alatti munkavállalók illetve a pályakezdők jelentik. Minden 25 év alatti munkavállaló bruttó bére után – 100.000 Ft bérig – a munkáltatói teher (szociális hozzájárulási adó és szakképzési hozzájárulás) mértéke 14% (28,5% helyett). A legfeljebb 180 nap munkaviszonnal rendelkező, huszonöt év alatti, pályakezdő munkavállaló esetében a részkedvezmény mértéke a bruttó bér – 100.000 Ft bérig – 27%-a a foglalkoztatás első két évében. 2013 júliusáig bezárólag a 180 napnál több munkaviszonnal rendelkező 25 év alatti foglalkoztatott munkavállaló utáni adókedvezményt 108.592 fő után érvényesítették, míg a legfeljebb 180 nap munkaviszonnal rendelkező 25 év alatti foglalkoztatott munkavállaló utáni adókedvezményt 23.811 fő után érvényesítették.

A Magyar Közigazgatási Ösztöndíj Program (MKÖ) megvalósításáért a Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal (KIH) felel. Tájékoztatásuk alapján az MKÖ Program 2011 óta, azaz 3 éve működik és 2013-ban került meghirdetésre a 4. évfolyam. A Program keretében eddig összesen 396 fiatal végzett, és ez év decemberében a 2013-as évfolyammal együtt ez a szám 498-ra – azaz közel 500 főre – fog emelkedni.

Az ösztöndíjasok továbbfoglalkoztatási aránya eddig megközelítőleg 85% volt – tehát az MKÖ Programot elvégző ösztöndíjasok közül arányában ennyit foglalkoztat tovább a közigazgatás. A továbbfoglalkoztatott ösztöndíjasok jelentős része – szintén kb. 80%-os arányban – azóta is a közigazgatásban maradt (azaz egy éven túl is). Az esetek túlnyomó többségében ugyanaz a fogadóintézmény foglalkoztatja tovább az ösztöndíjast, ahol gyakorlatát végezte, de előfordul, hogy a fogadóintézmény máshol szerez helyet a fiatal számára, vagy az MKÖ Programiroda (KIH) segítségét kéri, mely esetben a Programiroda igyekszik közreműködni az ösztöndíjas közigazgatáson belüli újra-elhelyezésében.

A magyar Kormány, összhangban az Európai Bizottság 2013. június 19-én közzétett „Dolgozzunk együtt az európai fiatalokért” c. közleményében és az Európai Tanács 2013. június következtetéseiben foglaltakkal, megkezdte az Ifjúsági Garancia Program tervezését.

Az Európai Tanács 2013. április 22-i ajánlása értelmében a tagállamoknak az ifjúsági garancia rendszer bevezetésén keresztül biztosítaniuk kell, hogy „valamennyi 25 év alatti fiatal a munkahelye elvesztését vagy a formális tanulás befejezését követő négy hónapos időszakon belül színvonalas állásajánlatot kapjon, illetve további oktatásban, tanulószervezéses gyakorlati képzésben vagy gyakornoki képzésben részesüljön”. A tanácsi ajánlás alapján az ifjúsági garancia rendszerek az alábbi főbb elemeket, intézkedéseket foglalhatják magukba:

- az iskolarendszerekből lemorzsolódók és az alacsony iskolai végzettségű fiatalok számára oktatásba és képzésbe, második esélyt kínáló oktatási programokba való bekapcsolódás, visszatérés biztosítása;
- gyakornoki programok;
- célzott bértámogatási programok;
- munkatapasztalat-szerzés támogatása;
- vállalkozóvá válást ösztönző támogatások;
- mobilitást elősegítő programok;
- kompetencia és készségfejlesztés.

Az ifjúsági garancia rendszerek kialakítása és működtetése a fiatalok munkanélküliségének kezelésében, illetve megelőzésében újszerű, a problémák rendszerszerű megközelítését, ágazati és intézmények közötti együttműködést és koordinációt tesz szükségessé. Tekintettel a program garancia jellegére, az ifjúsági garancia által érintett fiatalok széles körére, valamint a források korlátozott rendelkezésre állására, az ifjúsági garancia rendszer fokozatos bevezetése és felfuttatása indokolt. Az ifjúsági garancia program tervezését – melyet egy az Európai Bizottság által a tagállamok rendelkezésére bocsátott Ifjúsági Garancia Akciótervbe kell foglalni – e tényezők figyelembe vételével kezdtük meg.

Az ifjúsági garancia bevezetéséhez a strukturális alapok forrásai mellett azok a tagállamok, amelyeket leginkább érint a fiatalok munkanélküliségének problémája (rendelkeznek olyan régióval, ahol a fiatalok munkanélküliségi rátája 25% feletti), a következő programozási időszak keretein felül extra forrásra is jogosultak az Európai Unió

Ifjúsági foglalkoztatási kezdeményezése (*Youth Employment Initiative*, továbbiakban *YEI*) keretében. Az Európai Tanács döntése alapján a YEI 2014-2020 között 6 Mrd EUR célzott forrást biztosít minden olyan (NUTS 2 szintű) régió részére, ahol a (25 év alatti) fiatalok munkanélkülisége 2012-ben meghaladta a 25%-ot. A YEI allokáció módjáról jelenleg még folynak a tárgyalások az Európai Parlament és a Tanács között, de előzetes kalkulációk alapján mindösszesen kb. 15 milliárd Ft YEI forrás jut a 4 jogosult magyarországi régióra (Dél-Dunántúl, Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld), ami az ifjúsági garanciával járó feladatok méretéhez képest jelképes összegnek tekinthető.

A Magyarországon tapasztalható 25%-ot meghaladó ifjúsági munkanélküliség a 2013. júniusi tanácsi következtetések értelmében az Ifjúsági Garancia Akcióterv 2013 végi benyújtását, míg a YEI "frontloading" jellege a 2014 elején történő megindítást indokolja. Ennek megfelelően az Ifjúsági Garancia Terv benyújtását 2013 decemberében tervezzük. Az ifjúsági garancia bevezetésére, az első fázis elindítására várhatóan 2014. első felében kerül sor.

Mindezek mellett a korábbi gyakorlathoz hasonlóan továbbra is valósulnak meg fiatalokat segítő intézkedések hazai költségvetésből. Így például folytatódik a Munkahelyvédelmi Akcióterv, ami járulékkedvezmények biztosítása révén teszi vonzóbbá a fiatal és pályakezdő munkavállalókat a munkáltatók számára.

Nemzeti Munkaügyi Hivatal⁴

A *Nemzeti és Munkaügyi Hivatal főigazgatója* arra kérdésemre, hogy véleménye szerint eltérő nehézségekkel küzdenek-e az iskolából kikerülő, pályakezdő fiatalok (18-25 évesek), illetve azok, akik már rendelkeznek néhány év munkatapasztalattal (25-35 évesek) kifejtette, hogy a 18-35 éves fiatalok elhelyezkedési nehézségeit vizsgálva a munkatapasztalat függvényében megállapítható, hogy a részcsoportok problémái eltérőek. A fiatalabb korosztály kikerülve az oktatási rendszerből nem rendelkezik sem tapasztalattal, sem ismeretekkel a munkaerőpiaci viszonyok tekintetében. Sok esetben nincsenek tisztában azzal, hogy hol induljanak el. Ennek elkerülése érdekében tanácsadó kollégák preventív jelleggel középiskolákban szerveznek tájékoztatókat, amelyek során a 15-18 éves korosztály számára alapvető munkaerőpiaci információkat nyújtanak és ismertetik a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat által a pályakezdők részére biztosítható szolgáltatásokat. Ezen túl pályaeorientációs tanácsadás nyújtásával, illetve pályaválasztási kiállítások, üzemlátogatások szervezésével segítik a fiatalokat.

A középiskolás korosztály esetében a szervezet elsősorban a prevenciót tartja fontosnak, tehát elsősorban az inaktivitás elkerülését. Ennek ellenére jelentős – becsülten mintegy 150 000 fő – azon fiatalok száma, akik az iskolarendszertől kikerülve nem jelennek meg a munkaerőpiacon sem és nem keresik fel kirendeltségeket. Ezen célcsoport esetében az első feladat mindenképpen az érintettek megtalálása, majd mentorálás keretében megkeresni a számukra legmegfelelőbb, személyre szabott megoldást. Az Európai Unió irányelveknek megfelelően a célcsoportot érintően ez a következő időszak alapvető feladata.

A már néhány év munkatapasztalattal rendelkezők esetén inkább a tartós, stabil állás megtalálása jelent problémát. Az elhelyezkedést tekintve többségében motiváltak, de az „ideális munkahely” reményében olykor nem megfelelően átgondolt módon váltanak. Ugyanakkor a jelenlegi gazdasági környezetben a munkáltatók kisebb számban képesek létszámfejlesztést végrehajtani, így többségük a pályakezdőket támogatással veszi fel.

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat 2012-ben „Első Munkahely Garancia” elnevezéssel munkaerőpiaci program keretében szolgáltatást nyújtott a bevont pályakezdők részére, majd bérköltség támogatással segítette munkatapasztalat szerzésüket. Ennek keretében 2012-ben országosan több mint 7000 fiatal foglalkoztatását támogatták.

2013-tól a Munkahelyvédelmi Akció keretében a 25 év alatti foglalkoztatottak esetében a Kormány szociális hozzájárulási adó kedvezmény vagy részkedvezmény igénybevételelvel ösztönzi a foglalkoztatást.

---

⁴ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

A munkaügyi szervezet a hagyományos – Nemzeti Foglalkoztatási Alapból vagy uniós forrásból nyújtott – bér- és bérköltség támogatásokon kívül munkaerőpiaci programok indításával segíti a célcsoport elhelyezkedését.

Ebben az évben ismételten elindításra került a tavalyi év kapcsán már említett „Első Munkahely Garancia” program a pályakezdők részére, illetve júliustól legfeljebb 2 hónap időtartamra 7500 diák támogatott foglalkoztatására nyílik lehetőség önkormányzatoknál vagy 100%-ban önkormányzati fenntartású intézményekben.

Ez utóbbi – „A nyári diákmunka elősegítése” elnevezésű – program célja többek között a 16 és 25 év közötti fiatalok korai munkasikerhez juttatása, s ezzel a későbbi inaktivitás esélyének a csökkentése.

A fiatalok munkaerőpiaci lehetőségei tekintetében jelentős súllyal bír a megszerzett iskolai végzettség szintje. Jellemzően az iskolai végzettségi szint és az életkor emelkedésével nőnek a foglalkoztatási esélyek, és ezzel párhuzamosan csökken a munkanélküliség szintje. 2012. évben a felsőfokú végzettségű 15-24 évesek körében 54,4%-ot, a középfokú végzettségűek esetében 29,3%-ot tett ki a foglalkoztatási ráta. Az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező 15-24 éves népességnek viszont csak minimális hányada, 9,3 %-a volt aktív státuszú (szemben a 28,2%-os uniós átlaggal), 5,1%-os foglalkoztatási ráta és 44,7%-os munkanélküliségi ráta mellett.

Munkanélküliségi ráta alakulása, %			
		2011	2012
15-24 évesek	Összesen	26,1	28,1
	Alapfokú	42,0	44,7
	Középfokú	23,0	25,5
	Felsőfokú	19,8	18,9
25-29 évesek	Összesen	12,7	14,0
	Alapfokú	30,4	32,6
	Középfokú	13,0	14,8
	Felsőfokú	3,9	3,5
30-34 évesek	Összesen	9,3	10,1
	Alapfokú	27,0	24,7
	Középfokú	9,2	11,0
	Felsőfokú	3,9	3,5

Forrás: Eurostat, LFS

A nyilvántartott 34 év alatti álláskereső legnagyobbat hányada (36,3%-a) a 8 általános osztályt vagy kevesebbet végzetek köréből kerül ki. További 24,7%-uk szakiskolát, szakmunkásképzőt végzett. 16,6%-a tartozott 2012-ben a szakközépiszkolában végzetek csoportjába, s további több mint tizedük érettségizett gimnáziumban. A diplomások aránya 6,4%-ot tesz ki. A teljes álláskeresői állományhoz képest alacsonyabb az általános iskolát végzetek, szakiskolát, szakmunkásképzőt végzetek aránya a fiatalok között, mely alapvetően a fiatalabb népesség iskolai végzettségének a magasabb végzettségi szintek felé történő eltolódásával magyarázható. Érdemes még itt kiemelni a szakirodalom diplomás pályakezdő fiatalok munkaerőpiaci esélyeire vonatkozó alapvető megállapítását. A szakmai tapasztalat és a munkaerőpiaci sikeresség kapcsolatát vizsgálva a kutatások azt igazolják, hogy a diplomás pályakezdők munkaerőpiaci esélyeire a legerősebb hatása a szakmai, munkaerőpiaci tapasztalat meglétének van. Ez kedvezően befolyásolja a fiatalok elhelyezkedési, karrierépítési esélyeit.

Az elhelyezkedés tekintetében a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat Rövidtávú munkaerőpiaci prognózisa minden évben gyűjt adatokat arra vonatkozóan, hogy várhatóan mely foglalkozások lesznek a legkeresettebbek a pályakezdő fiatalok körében.

A 2012. évi prognózisfelmérés adatai alapján 2013-ra országos szinten a bolti eladó, az egyéb termék-összeszerelő, a gépészmérnök, a húsfeldolgozó, a lakatos és a forgácsoló foglalkozásokban lehetnek a legkeresettebbek a pályakezdők.

A keresett foglalkozások TOP 20-as listája a pályakezdőkre vonatkozóan 2013-ban
(Forrás: Rövidtávú munkaerőpiaci prognózis)

1. Bolti eladó
2. Egyéb termék-összeszerelő
3. Gépészmérnök
4. Húsfeldolgozó
5. Lakatos
6. Forgácsoló
7. Bolti pénztáros, jegypénztáros
8. Villamosmérnök (elektronikai mérnök)
9. Villamosipari technikus (elektronikai technikus)
10. Mezőgazdasági és ipari gép (motor) karbantartója, javítója
11. Egyszerű ipari foglalkozású
12. Hegesztő, lángvágó
13. Fémmegmunkáló, felületkezelő gép kezelője
14. Egyéb, máshova nem sorolható mérnök
15. Műanyagtermék-gyártó gép kezelője
16. Elemző közgazdász
17. Mechanikai gép-összeszerelő
18. Rakodómunkás
19. Pék, édesipari-termékgyártó
20. Egyéb ügyfélkapcsolati foglalkozású

A pályakezdők körében a legkeresettebb foglalkozások szerkezete nem tér el jelentős mértékben, a nem csak pályakezdőkre vonatkozó, általánosságban a keresett foglalkozásokra jellemző struktúrától.

A főigazgató válaszában arra is kitért, hogy mi a gazdasági szervezetek véleménye a pályakezdő fiatalok foglalkoztatásáról, alkalmazásáról.

A negyedéves munkaerő-gazdálkodási felmérés a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat legnagyobb saját volumenű adatgyűjtése, amelynek elsődleges funkciója minden negyedévben a foglalkoztatottak számának várható előrejelzése. A felmérésben negyedévente több mint 10 ezer munkáltató vesz részt.

Emellett a felmérésben minden negyedévben helyet kap egy, a foglalkoztatáspolitikához szorosan kapcsolódó kérdés is. Ezek közül egy, a pályakezdők foglalkoztatásához kapcsolódó véleményüket kívánja felmérni.

A munkáltatók a kérdőíven tíz, a pályakezdők alkalmazásával kapcsolatos megállapítás közül választhatnak. A felkínált válaszlehetőségek közül a válaszadók tetszőleges számú lehetőséget jelölhetnek meg, amelyen keresztül az adott lehetőséggel való egyetértésüket fejezhetik ki. A válaszlehetőségek a pályakezdők foglalkoztatásával kapcsolatosan pozitív és negatív dimenziókat egyaránt tartalmaznak.

A rendelkezésükre álló adatok alapján megállapítható, hogy a felmérésben szereplő munkáltatók elsődlegesen a pályakezdők pozitív foglalkoztatásával kapcsolatos aspektusokat tartják relevánsnak e csoport tekintetében.

A legfontosabbnak a pályakezdők után igényelhető állami támogatásokat, majd a könnyebb betaníthatóságot, a friss szakmai tudást és a munkaerő kedvezőbb költségét tartják a gazdasági szervezetek.

A pályakezdők foglalkoztatását a felmérés adatai szerint a leginkább az nehezíti meg, hogy a betanításuk lefoglal egy szakképzett kollégát. Emellett második releváns problémaként jelenik meg a betanítás időtartamának hossza.

Arra a kérdésemre, hogy a pályakezdő fiatalok a végzettségüknek megfelelő munkát végeznek-e a főigazgató egyrészt a nyilvántartott álláskereső álláskereső adatainak elemzésével, másrészt bizonyos célzott kutatások adataira támaszkodva adta meg.

Első esetben összevethetők az álláskereső nyilvántartásában szereplő pályakezdő fiatalok iskolai végzettségének szintjét az általuk keresett foglalkozásokkal, s így megtudható, hogy a fiatalok mekkora arányban keresnek nem a végzettségüknek megfelelő munkákat (a vizsgálat során a fiatalok elsődlegesen keresett munkáit veszik számításba). A 2012-es adatok szerint a nyilvántartásban szereplő diplomás fiatalok mintegy kétharmada felsőfokú végzettséggel betölthető munkakörökben szeretne elhelyezkedni, további 15%-uk keres a FEOR harmadik főcsoportjába tartozó munkákat (ezek az „egyéb felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozásokat” foglalják magukban.) Ezen belül a legtöbb diplomás fiatal „üzleti jellegű szolgáltatások ügyintézői, hatósági ügyintézők, ügynökök” csoportjába tartozó foglalkozásokat keres. A diplomás fiatalok újabb 15%-a irodai, ügyviteli foglalkozásokat jelölt meg, ezek már egyértelműen alacsonyabb végzettséghez kötődő foglalkozások. A maradék 4% szintén alacsonyabb végzettséghez tartozó foglalkozásokban szeretne elhelyezkedni, melyek a FEOR további, 5-9-es főcsoportjaiba tartoznak.

Összességében a nyilvántartási adatok szerint a fiatal diplomások 20-25%-ára tehető a végzettségüknek nem megfelelő munkát keresők aránya. 2012-ben a diplomás pályakezdők keresett foglalkozásai toplistájának élén az „általános irodai adminisztrátor” állt.

A többi iskolai végzettségi csoportra kisebb arányban bár, de szintén jellemző, a végzettségükhöz képest alacsonyabb pozíciókat jelző foglalkozások keresése, így a szakiskolában, szakmunkásképzőben végzetek 10%-a szakképzettséget nem igénylő egyszerű munkákban (főként egyszerű segédmunkák, kisegítő munkák) kíván elhelyezkedni, hasonló arányban jellemző ez a szakközépiskolai érettségivel rendelkező fiatalokra is.

A több diplomával rendelkező fiatalok elhelyezkedési esélyeire vonatkozóan a főigazgató megírta, hogy a diplomás fiatalok munkaerőpiaci helyzetéről a diplomás pályakövetés vizsgálatok eredményeiből tájékozódhatunk. A legfrissebb publikációk a 2011-ben folytatott kutatások eredményeit dolgozzák fel, melynek során 31 felsőoktatási intézmény gyűjtött adatokat a végzett hallgatókról⁵. A vizsgálat célcsoportja a 2008-ban és 2010-ben abszolutóriumot szerzett hallgatókból állt⁶. Mint azt a foglalkoztatási ráták iskolai végzettségenkénti elemzéséből látható, Magyarországon ma továbbra is érdemes diplomát szerezni, s ezt a diplomás pályakövetési kutatások is megerősítik. Nemcsak határozott jövedelemtöbbletet jelent a diploma, de pozitív foglalkoztatási esélyeket is. A több diplomával rendelkezők esetében az esélyek növekednek, hiszen több célterületet tudnak megcélolni. Az abszolutórium után munkát keresők egyharmada ugyanis egy hónapon belül álláshoz jutott, összesen a munkát keresők 80%-a járt sikerrel. Az átlagos álláskereső idő 3-4 hónap volt.⁷ Fontos jelzés a munkaerőpiaci kereslet szempontjából, hogy leggyorsabban az orvos és egészségügyi diplomások, találtak munkát, leglassabban az agrár területen végzetek. A végzetek válaszaiból az is megtudható, hogy a sikeresen elhelyezkedők által talált munkák az esetek ötödében egyáltalán nem kapcsolódtak a tanulmányok szakterületéhez⁸. Ez a

⁵ Forrás: Frissdiplomások 2011. Kutatási zárótanulmány. Készítette: Veroszta Zsuzsa. Educatio TársadalmiSzolgáltató Nonprofit Kft. Felsőoktatási Osztály, 2012. január.

⁶ Az abszolutóriumot szerzetek teljes körét keresték meg a vizsgálat során. A visszaérkezési arány 18,16%-os volt, a minta hasznos elemszáma 20.453 ezer fő.

⁷ A 2007-ben végzetek utánkövetése szerint a munkát keresők körében 3,6 hónap volt az átlagos munkába állási idő. Az ebben az évben végzetek közül, az utánkövetés 3 éve alatt a diplomázást követően a válaszadók 7%-a számolt be munkanélküli életszakaszról. A Munkaerő-felmérés 2010. IV. negyedévi kiegészítő blokkjában nagyon hasonló megoszlásokat kaptak a fiatal diplomások álláskereső idejéről. Eszerint a 20-29 évesek több mint negyede tanulmányai befejezte után egy hónap alatt elhelyezkedett, további harmaduk 2-3 hónap alatt, s további közel ötödük 4-6 hónap alatt talált munkát. 14% volt azok aránya, akik fél évet meghaladóan kerestek munkát, 10 %-uk pedig már rendelkezett munkaviszonnyal a végzőkor. Az álláskereső 7%-uk esetében tartott tovább egy évnél.

⁸ Ugyanezt az arányt találta a Munkaerő-felmérés fiatalok helyzetével foglalkozó kiegészítő blokkja. A válaszok szerint a fiatal diplomások ötöde mondta azt, hogy olyan munkakörökben helyezkedett el, melyek inkább nem felelnek meg (8,1%) vagy egyáltalán nem felelnek meg (10,6%) végzettségei szintjének, területének. (Forrás: A fiatalok munkaerőpiaci helyzete. A munkaerő-felmérés alap illetve a 2010. IV. negyedévi kiegészítő felvétele alapján, KSH 2011.)

tendencia a művészeti területekről kikerülőket jellemzi leginkább. Ezen eredményekben tetten érhető a felsőoktatási expanzió strukturális problémái, valamint kizorító hatása (olyan munkakörökben helyezkednek el a fiatalok, melyek más/vagy alacsonyabb végzettséggel is be lehetne tölteni).

A főigazgató véleménye szerint az utóbbi években Magyarországon az elvándorlás egyre nagyobb mértékben járult hozzá a népességszám csökkenéséhez. Az elvándorlók fiatal korösszetételét figyelembe véve ez hosszú távon számos egyéb – munkaerőpiaci, társadalom – és egészség-biztosítási – következménnyel jár. Megbízható hazai adatokkal az elvándorlásról nem rendelkeznek, a kivándorló magyar állampolgárok tényleges száma leginkább a célországok tükröstatistikái alapján becsülhető. Ezek alapján a különböző európai országokba érkező és ott bevándorlóként regisztrált magyar állampolgárok összlétszáma a 2004-es Európai Unióhoz történő csatlakozás után kis mértékben, majd az utóbbi években egyre jobban nőtt. Különösen nagy volt a növekedés a két fő célország, Németország és Ausztria esetében. Németországban 2007 óta minden évben több mint 20 ezer magyar állampolgárságú bevándorlót regisztráltak, 2010-ben számuk megközelítette a 30 ezer főt, majd 2011-ben a 40 ezer főt is meghaladta.

Ausztriában az újonnan regisztrált magyar állampolgárságú bevándorlók száma tavaly másfélszerese volt az egy évvel korábbinak. A 2004-es uniós csatlakozást követően a munkaerőpiaci korlátozások fokozatos megszüntetésével más országokba is – Spanyolországba, Olaszországba, Hollandiába, Svédországba – a korábbinál nagyobb számban érkeztek magyar bevándorlók valamint 2004-től a munkavállalási célú migráció két új célországává a munkaerőpiacát azonnal megnyitó Egyesült Királyság és Írország vált. Bár a magyarok jóval kisebb arányban jelentek meg mindkét ország munkaügyi statisztikáiban, mint a többi csatlakozó ország állampolgárai, 2004 és 2010 között összesen mintegy 77 ezer magyar munkavállalót regisztráltak e két szigetországban (Forrás: Demográfiai Portré 2012, KSH-NKI).

Általánosságban elmondható, hogy leginkább a fiatalok, pályakezdők (18-25 év közöttiek) hajlandóak külföldön szezonális vagy állandó munkát vállalni. Ők általában megfelelő nyelvtudással is rendelkeznek. Legtöbbször a vendéglátás területén szeretnének elhelyezkedni, de számos más területről is érkeznek érdeklődők (pl. építőipar, húsipar, logisztika). Az Eures-t az utóbbi időben 35 év feletti ügyfelek is megkeresik, akiknek vagy a végzettsége, vagy a nyelvtudása, vagy egyik sem elegendő a külföldi munkavállaláshoz, vagy nem túl piacképes az európai országokban. Pályamódosítást tervezők is gyakran szeretnének tájékozódni a lehetőségekről.

A külföldön ténylegesen munkát vállalt magyar állampolgárok számáról a munkavállalók szabad áramlása okán nem rendelkeznek pontos információval, az EURES (Európai Foglalkoztatási Szolgálat) ügyfélszolgálatain tapasztalt forgalom alapján azonban elmondható, hogy a különböző korcsoportok közül leginkább a fiatalok, pályakezdők azok, akik nemcsak kellően elszántak és talpraesettek a külföldi munkavállaláshoz, hanem megfelelő nyelvtudással is rendelkeznek.

Az az általános benyomás, hogy az egyetemisták, pályakezdők közül sokan hazatérnek a külföldi szakmai gyakorlat, szezonális munka vagy esetleg néhány éves tapasztalatgyűjtés után, hogy itthon kamatoztassák tudásukat.

A főigazgató azt is a tudomásomra hozta, hogy a migráció kérdésével kapcsolatban a KSH Népeségtudományi Kutatóintézetében zajlik egy átfogó kutatás, melynek eredményei a közeljövőben már elérhetőek lesznek. Ennek köszönhetően friss kutatási eredményekkel fognak rendelkezni a fiatalok külföldi munkavállalásával kapcsolatban, azok motivációjáról, jellemzőiről, a visszavándorlásokról stb.

A külföldön diplomát és/vagy szakmai-, gyakorlati tapasztalatot szerzett fiatalok mivel a nyelvtudást – egy vagy több nyelv felsőfokú ismeretét – itthon is egyre inkább megbecsülik, sőt elvárják a nemzetközi kapcsolatokkal és érdekeltségekkel rendelkező vállalatok, a külföldön szerzett biztos és szakmai nyelvtudás mindenképpen előnyt jelent a hazai munkaerőpiacon. Az önéletrajzban általában „jól mutat” a külföldi diploma vagy

munkatapasztalat, kijelenteni azonban nem lehet, hogy az itthon szerzett egyetemi végzettség vagy szakmai gyakorlat kevésbé lenne értékes.

A főigazgató válaszában tájékoztatott arról is, hogy *milyen fokú végzettséggel (pl. szakmunkás-, illetve szakközépiskolai vagy felsőfokú végzettséggel) rendelkezők veszik igénybe jellemzően a munkaügyi központok segítségét.* 2012-ben a nyilvántartott álláskereső legnagyob hán yada (40,3%-a) a 8 általános osztályt vagy kevesebbet végzettek köréből kerül ki. Kevesebb, mint 30%-uk szakiskolát, szakmunkásképzőt végzett. Az álláskeresők 15%-a tartozott 2012-ben a szakközépiskolában 8végzettek csoportjába, s csaknem tizedük érettségizett gimnáziumban. A diplomások aránya további 5,6%-ot tesz ki.

Megnevezés	Az álláskeresők megoszlása iskolai végzettség szerint %			
	2009	2010	2011	2012
8 általános osztály vagy kevesebb	40,1%	39,3%	40,3%	40,3%
Szakiskola, szakmunkásképző	32,5%	31,4%	29,8%	29,2%
Szakközépiskola (technikummal együtt)	14,4%	15,0%	14,9%	15,1%
Gimnázium	8,5%	9,1%	9,5%	9,7%
Főiskola	3,2%	3,7%	3,8%	3,8%
Egyetem	1,2%	1,6%	1,7%	1,8%
Összesen	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Szakképzetlenek összesen	48,6%	48,4%	49,7%	50,0%

Forrás: NSZF regiszter

Az álláskereső iskolai végzettség szerinti összetétele nagymértékű regionális különbségeket mutat. Budapesten jelentősen felülreprezentáltak a diplomás álláskeresők, az országos átlaghoz képest (5,6%) ugyanis csaknem háromszor annyi diplomás álláskereső szerepel a regisztrációban (14,6%), míg az országos átlagnál több mint 10 %-kal kevesebb a legfeljebb 8 általános osztályt végzettek aránya. A kedvezőtlenebb munkaerőpiaci helyzetű területeken éppen fordított a helyzet, itt az álláskereső összetétele is kedvezőtlenebb képet mutat. Például Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a nyilvántartott álláskereső mintegy fele maximum 8 általános osztályt végzett, s mindössze 3,6%-uk rendelkezik főiskolai vagy egyetemi diplomával.

III. A felsőoktatási intézmények válaszaiból

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem (Budapest)⁹

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem *rektora* felhívta a figyelmemet arra, hogy az egyetemnek – a művészeti felsőoktatásban betöltött sajátos szerepe miatt – a diszciplináris képzéseket nyújtó egyetemektől eltérő módon kell megítélni a hallgatói kimenetnek a munkaerőpiachoz fűződő kapcsolatát. Egyfelől a Zeneakadémiáról kikerülő legkiválóbb előadóművészek nagyfokú nemzetközi mobilitást mutatnak, és szólista-karriert építenek. Másfelől, az előadó- és alkotóművészeti szakirányokon végző hallgatóik képzettsége nem csereszabatos a munkaerőpiac más tudomány- és művészeti területeinek igényeivel. Ez a megállapítás javarészt igaz a zeneművészeti tanárképzés területére is. Mindebből az is következik, hogy az elhelyezkedő hallgatók a Zeneakadémián szerzett tudás (és diploma) birtokában a végzettségüknek megfelelő területen végzik munkájukat. A külföldi hallgatókat – akik a hallgatói mobilitás előnyeiket kihasználva, az oktatás magas színvonala miatt választják az egyetemet (arányuk jelenleg: mintegy 18%) – munkaerőpiaci értelemben hasonlóan lehet megítélni.

A Zeneakadémia végzett hallgatóinak nyomon követése jelenleg nem működik rendszerszerűen, ugyanakkor komoly erőfeszítéseket tettek arra vonatkozóan, hogy egy olyan

⁹ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

alumni-adatbázist hozzanak létre, melynek egy modulja képes lesz naprakész adatokat közvetíteni intézményük számára.

A rektor véleménye szerint a fiatalok munkanélkülivé válásának megelőzésére vonatkozóan az egyetemeknek, így a Zeneakadémiának is abban van leginkább felelőssége, hogy olyan szakirányokat indítson, melyek munkaerőpiaci szempontból indokolhatók. E területen sikerrel indították el az alkalmazott zeneszerzés szakirányt (mely elsősorban a színházaknak a zenei szakemberek iránt megmutatkozó igényét hivatott kielégíteni), valamint az új, osztatlan, kétszakos tanárképzési szakjait, amelyek révén a végzett hallgatók nagyobb sikerrel helyezkedhetnek el az alap- és középfokú zeneoktatásban.

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem európai uniós projektjének lezárulásával, a Liszt Ferenc téri zenepalota újranyitásával a zeneoktatás feltételeinek ugrásszerű javulása mellett új dimenziók nyílnak számukra az önálló koncertszervezés területén is. Ez egyfelől lehetővé teszi a hallgatók aktivizálását, a tehetséges hallgatóik pódiumra jutását.

Az oktatás és foglalkoztatás összekapcsolásának egy másik ígéretét hordozza az egyetemnek azon terve, hogy a Concerto Budapest rezidens zenekarként kapcsolódik be az egyetemi koncertéletbe. A tehetséges hallgatóik számára lehetőség nyílik a graduális képzés alatt és azt követően is a zenekarban játszani.

A Zeneakadémia képzési sajátosságaiból fakad, hogy a hallgatók által elnyert művészeti ösztöndíjak (ellentétben más szakmai gyakorlati ösztöndíjjal) nem biztosítják automatikusan a szakmai gyakorlat lehetőségét, így gyakorlatot biztosító intézmény vagy szervezet sem kerül a hallgatók látóterébe.

Tapasztalataik azt mutatják, hogy az alapképzésben történt diplomaszerezést követően – a nyelvvizsga-követelményeknek történő megfelelés esetén – a mesterképzést azonnal elkezdi hallgatók. A lemorzsolódás gyakorlatilag minimális, ugyanis már az alapképzésre is csak a legtehetségesebbek jutnak be. E szempontból az osztott szerkezetű képzés nem jelent könnyebbséget a hallgatók számára. A mesterképzésről a doktoriskolai képzésre történő továbblépés esetében – hasonlóan más tudományterületekhez – a diplomaszerezés és doktoriskolai jelentkezés között eltelt időszak egyre inkább csökken, a jelentkezőknek jelenleg mintegy egyharmada a graduális képzést követően azonnal beadja jelentkezését.

A bolognai képzési rendszerben megszerezhető diplomák közül az elhelyezkedésre a legjobb esélyt (osztott és osztatlan szerkezetben egyaránt) a mesterképzéseik adnak. Ugyanakkor a legtehetségesebb diplomás előadóművészek számára – akik Európa vezető zenekaraiban szólístaként is működnek – a diplománál sokkal fontosabb a magas színvonalú képzés, melyet szakirányaikon keresztül számukra nyújtani tudtak.

A felvételi jelentkezések kiváló indikátorai annak, hogy megítélik, mely szakirányaik milyen népszerűséggel bírnak. Örömmel tapasztalják, hogy intézményük iránt továbbra is kiemelt érdeklődés mutatkozik, az ún. „első helyes” jelentkezések számában a hazai zenei felsőoktatásban hegemon szerepet töltenek be. Minden szakirányon jelentős a túljelentkezés, ami biztosítja azt, hogy a valóban tehetségesek jussanak be képzéseikre. Különösen a klasszikus zenekari hangszerek, a klasszikus ének szakirányaik, a klasszikus zongora, egyes jazz- és népzenei szakirányok emelkednek ki, de megemlíthető az elektronikus zenei médiaművészet, a muzikológia és a tanárképzési szakirányaik kiemelt népszerűsége is.

Debreceni Egyetem¹⁰

Az egyetem rektorának tájékoztatása szerint az utóbbi három évben egyre csökken az újabb oklevél megszerzése iránti erőfeszítés, egyre kevesebben jelentkeznek diplomásként újabb képzésre. A jelenlegi gazdasági helyzet is indokolja, hogy az egyének későbbre, jobb anyagi helyzetre számítva halasztják a továbbtanulásukat.

A különböző szintű diplomák megszerzésére vonatkozóan a rektor megírta, hogy a Debreceni Egyetemen évek óta négyféle egységes osztatlan képzés folyik: az általános orvos, a fogorvos, a gyógyszerész és a jogász szakon végzetek elhelyezkedési esélyei nagyon jók. A bolognai képzési rendszerben 65 féle alapképzési és 76 féle mesterképzési szak akkreditált a

---

¹⁰ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

Debreceni Egyetemre, az osztatlan tanárképzés 2013. szeptembertől indulhat. Az széles képzési palettát áttekintve nem lehet általánosan állást foglalni arról, hogy az alapképzési vagy a mesterképzési szint jelent-e nagyobb elhelyezkedési esélyt, szakonként lehet vizsgálni ezt a témát. Mivel a mesterképzés előnyeit még nem eléggé ismeri a munkaadói szféra, ez viszonylag új képzési forma, a megszerzett kompetenciák még nem kellően köztudottak, ezért ez is nehezíti a konkrét válaszadást. Az tény, hogy pl. az Informatikai Kar informatika képzési területhez tartozó alapszakokon végzettek nagyon könnyen nyernek el jól fizető állásokat, ezért őket a mesterképzés már nem igazán vonzza. Hasonló a helyzet a nagyon gyakorlat közeli műszaki, gazdaságtudományi területek alapképzéseinél is.

A rektor kifejtette, hogy a Debreceni Egyetemen évek óta sikeresen működik a DPR . A 2011-ben a Debreceni Egyetemen végzett hallgatók 21%-a a végzettségének megfelelő állásban, 59%-a a saját és a kapcsolódó szakterületeknek megfelelő állásban dolgozik. Összességében a végzett hallgatók kb. 80%-a a végzettségének megfelelő állást talált. A frissen végzett hallgatók 45,9%-a azonnal, 17%-a 3 hónapon belül, 8,8%-a 6 hónapon belül helyezkedett el. Azaz összesen a 2011-ben végzett hallgatók 71,7%-a helyezkedik el 6 hónapon belül. A DPR mérései keretében a végzetteket megkeresik a végzést követő 1., 3. és 5. évben. Ennek értelmében 5 évig követi nyomon a végzett hallgatók életpályáját.

A DPR végzett hallgatói kutatás idén fogja először mérni az 5 éve végzetteket, így arról, hogy az 5 éve végzettek tekintetében milyen arányú a foglalkoztatottság. A 2011-ben végzett hallgatók 19,2%-a nem dolgozott a megkeresés időpontjában (1 évvel a végzést követően). A 2011-ben végzett hallgatók 80%-a a végzettségének megfelelő állást talált.

A 2011-ben végzett hallgatók 3,1%-a a végzettség megszerzését követően tanult hosszabb- rövidebb ideig külföldön. A 2011-ben végzett hallgatók 7%-a a végzettség megszerzését követően dolgozott hosszabb-rövidebb ideig külföldön.

A Debreceni Egyetemen 2010-ben létrejött a Hallgatói Karrier- és Szolgáltató Központ többek között azzal a céllal, hogy a hallgatóknak elhelyezkedésükkel kapcsolatos tanácsadást és egyéb szolgáltatásokat nyújtson. Az egyetemen és annak jogelőd intézményeiben 1997 óta minden évben megrendezésre kerül az Állásbörze, 2013-ban immár negyedik alkalommal rendezte a Központ. Ezek az állásbörzéken több ezres nagyságrendben jelennek meg hallgatók.

A rektor álláspontja szerint a szakmai gyakorlat, különösen a több hónapig tartó, kiváló terepet jelent a hallgató megismeréséhez a munkáltatói, a szakmai gyakorlatot vezető szakember oldaláról. A legjobban teljesítő, aktív hallgatóknak valóban nagy lehetőség a szakmai gyakorlat a későbbi munkahely megtalálásában. Konkrét adataik nincsenek, de hallgatói közvetlen visszajelzések alapján jó néhányan kezdik pályájukat, gyakornoki éveiket a szakmai gyakorlatuk színhelyén.

Semmelweis Egyetem (Budapest)¹¹

Az egyetem rektora megkeresésekre adott válaszait a diplomás pályakövetési kutatásokra, ahol lehetséges a 2010. évi, Semmelweis Egyetemen 1-3 éve végzett hallgatók körében végzett, reprezentatív felmérésre alapozta. Minden év tavaszán végeznek online felméréseket, de ezek az online módszerből adódóan nem tekinthetők reprezentatívnak, ezek közül a 2012. évi felmérés eredményeit használták fel a kérdésekre adott válaszokban. A következő reprezentatív felmérés 2013 őszén várható, mivel a pályázati követelmények ezt 3 évente előírják. Arra a kérdésre, hogy a végzés évét (alap és mesterképzés) követően milyen arányban tanulnak tovább a hallgatók, a rektor kifejtette, hogy a felmérés válaszadóinak 21,2%-a tanult felsőoktatásban a Semmelweis Egyetem elvégzése után, ezen belül 14,4% a Semmelweis Egyetemen.

Ezen továbbtanulók között nagy számban vannak azok, akik a rezidensképzésben vesznek részt (szakorvos, szakfogorvos és szakgyógyász képzés).

---

¹¹ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

Mivel a felmérésekben meglehetősen alacsony a BSc. és MSc. képzésben végzettek aránya (jelentős többségük osztatlan egyetemi képzésben szerezte a diplomáját), így az alap és mesterképzésre vonatkozó kérdésre nem tudnak érdemi, adatokon alapuló választ adni. A 2012. évi tavalyi online diplomás pályakövetési felmérés (1, 3 illetve 5 éve végzettek megkeresésével) eredményeit azonban kimutathatók. Itt a válaszadók 15,2 %-a a diploma megszerzése után további felsőfokú képzésében is részt vett, illetve 7,6% azok aránya, akik a Semmelweis Egyetemi diploma után további diplomát is szereztek.

Az osztatlan egyetemi képzés által lefedett szakok és a bolognai rendszerben működő képzések nem hasonlíthatók össze egyetemükön, mert nem azonos tartalmú képzésekről van szó. Továbbá a Semmelweis Egyetemen folyó képzések jelentős része orvos és egészségtudományi képzési területhez tartozik, és ezen a területen folyamatos a szakemberhiány, így a Semmelweis Egyetemen végzettek több mint 50%-a a diploma megszerzése után egy hónapon belül talált állást. Összességében megállapítható, hogy az egyetemen osztatlan képzésben diplomát szerzett hallgatók elhelyezkedési lehetőségei kiválóak. Véleményük szerint az egységes osztatlan képzés hatékonyabban segíti elő a fiatalok munkaerőpiaci elhelyezkedését, mint a bolognai képzési rendszerben történő képzés.

A végzettségnek megfelelő állás tekintetében a rektor utalt arra, hogy a 2010. évi reprezentatív felmérés eredményei alapján megállapítható, hogy a Semmelweis Egyetem végzettjeinek majdnem háromnegyedének (73,2%) munkája nagymértékben kapcsolódik a megszerzett végzettségéhez. További 14,1% esetében pedig kismértékű ez a kapcsolódás. Összességében tehát az Egyetem végzettjeinek közel 90%-a olyan munkát végez, amely kis vagy nagymértékben kapcsolódik a megszerzett végzettségének.

A Testnevelési és Sporttudományi Karon végzettek 54%-a válaszolt, úgy, hogy munkája nagymértékben kapcsolódik a végzettségéhez, ez a többi kar esetében rendre 90% felett van.

A Semmelweis Egyetemen végzett hallgatók átlagosan 1,85 hónap alatt tudtak elhelyezkedni a tanulmányaik befejezése után. Leggyorsabban a GYTK-n végzettek tudtak elhelyezkedni, átlagosan 0,72 hónap alatt, ezt követik a Mentálhigiéné Intézet végzettjei (beolvadt az Egészségügyi Közszolgálati Karba), majd az ÁOK végzettjei 1,36 hónappal (jó részüknél a rezidensképzésbe való belépésről van szó). A FOK és az ETK végzettjei között nincs e tekintetben szignifikáns különbség, kb. 1,8 hónap alatt találtak munkát, a legtöbb idő alatt pedig a TSK-n végzetteknek sikerült elhelyezkedniük, átlagosan 2,28 hónappal a végzés után.

Arra vonatkozóan, hogy az 1-3-5 éve végzett hallgatók között milyen arányú a foglalkoztatottság, illetve végzettségüknek megfelelő munkát végeznek; az eredményeket összefoglaló táblázatot, lásd. 8. számú melléklet.

A hallgatók átlagosan 3,72-re értékelték az 1-5-ig tartó skálán azt, hogy a jelenlegi munkájuk során milyen mértékben használják a képzés során megszerzett tudást.

Arra a kérdésre, hogy rendelkeznek-e információval arról, hogy a végzett hallgatók közül hányan választják a külföldi továbbtanulás vagy munkavállalás lehetőségét, a rektor azt a választ adta, hogy a 2012. évi online felmérés alapján a válaszadó végzettek 4,6%-a tanult tovább külföldön a diploma megszerzését követően, illetve 8,5%-uk dolgozott hosszabb-rövidebb ideig külföldön. Ennél specifikusabb adattal nem rendelkeznek.

A külföldi ösztöndíj vagy munkavállalási lehetőség támogatására vonatkozóan az egyetem rektora kifejtette, hogy a 2009-ben létrehozott Karrierközpont szolgáltatásai között kiemelt hangsúlyt kap a munkaerőpiacra való felkészítés, melynek érdekében egyéni és csoportos tréningek zajlanak. A Karrierközpont évente szervez, ún. „karrier napot”, melyre kiállítóként meghívást kapnak a végzettek iránt érdeklődő munkaadók.

A megkeresésben arra a kérdésre is kerestem a választ, hogy a szakmai gyakorlati ösztöndíjat elnyert hallgatók milyen arányban helyezkednek el a gyakorlatot biztosító szervezetnél, intézménynél. Az egyetem diplomás pályakövetési felmérésben azt kérdezték meg a végzettektől, hogy a képzés ideje alatt részt vettek-e a tanulmányaik részét képező kötelező szakmai gyakorlat(ok)on? A válaszadók 91,9%-a részt vett ilyen szakmai gyakorlaton, és 25,9%-ukat a későbbiekben alkalmazták is.

*Dunaújvárosi Főiskola*¹²

A *főiskola főtitkárának* tapasztalatai szerint a végzés évét követő továbbtanulás tekintetében a végzés óta eltelt évek meghatározóak, ugyanis, akik 1-3 éve végeztek kb. 10%-nyian szereztek oklevelet és hasonló arányban is tanulnak jelenleg, azaz más felsőfokú képzések résztvevői. Míg az ettől korábban végeztek nagyobb arányban: akár 20%-uk is tanul/tanult a Dunaújvárosi Főiskolán megszerzett végzettség után.

A 2012-es DPR vizsgálat eredményei alapján 2007-ben a hallgatók 22%-a a végzés után tanult ismét felsőoktatásban, főként MA/MSc képzésben. 2009-ben a végzést követően csak kis százalékuk szerzett újabb felsőfokú végzettséget, míg 10%-uk tanul jelenleg is. 33%-ban MA/MSc, 22% PhD képzésben. 2011-ben 11%-uk a végzés óta szerzett felsőfokú végzettséget, MA/MSc képzési formában. Jelenleg 10%-uk tanul felsőfokú képzésben, leginkább Master képzésben vesznek részt.

A 2011-es DPR vizsgálat eredményei alapján a végzett hallgatók 14%-a szerzett más felsőfokú végzettséget a Főiskolán folytatott tanulmányaik alatt, vagy az azóta eltelt időben; ezt a végzettségüket leginkább Mester képzésben és felsőfokú szakképzésben szerezték.

A végzettek 11%-a jelenleg is tanulmányokat folytat, főként gazdaságtudományi és pedagógiai képzést. További tanulmányi terveiket tekintve jelentős számban érdeklődnek további képzések iránt, 37,2%-uk jelezte, hogy MA/MSc képzésben részt venne.

A tekintetben, hogy az egységes osztatlan vagy a bolognai képzési rendszerben történő képzés segíti elő hatékonyabban a fiatalok munkaerőpiacon való elhelyezkedését, a főtitkár azt a tájékoztatást adta, hogy a DPR vizsgálatokat a főiskola 2010-ben kezdte meg, akkor már kifutó arányban voltak jelen hallgatóik között az egységes osztatlan képzés hallgatói, így a vizsgálatokba bekapcsolt éveket tekintve sincs releváns adatuk arról, hogy valamely képzés hatékonyabban segíti elő a fiatalok munkaerőpiacon való elhelyezkedését.

Az elhelyezkedés időtartamát tekintve jól látható, hogy képzéseik közül mind a gazdaságtudományok, mind a műszaki és informatika tudományok területén nagyjából a többi intézménnyel együtt mozogva viszonylag gyors elhelyezkedés jellemzi a végzett hallgatókat. E mutatók alapján a leginkább a gazdaságtudományokban állnak elől.

Összességében elmondható, hogy kb. a végzett hallgatók 20-35% között használják az elsajátított ismereteket, egy növekvő részük azonban nem diplomás munkakörben dolgozik (15-20%); viszont szintén egy növekvő csoport, a vezető beosztásban foglalkoztatott.

Az abszolutórium megszerzése után azonnal, – egy hónapon belül – a munkát kereső végzettek közül minden 4. munkát talált, míg közel 2/3-uk keresés után talált, s csak 17%-uk nem talált egyáltalán. A végzettek az abszolutórium után átlagosan 6,6 hónap alatt találtak munkát.

Arról, hogy a végzett hallgatók közül hányan választják a külföldi továbbtanulás vagy munkavállalás lehetőségét a főtitkár azt a tájékoztatást adta, hogy a hallgatók 5,7%-a dolgozott a végzettség megszerzését követően külföldön. Ez 1-2-3 vagy 7 alkalmat jelentett, de többségben (18 fő; 3,6%) egy alkalommal. A képzettség megszerzését követően külföldi munka időtartamaként összesen 1-48 hónap közötti időtartamokat jelöltek meg, átlagosan azonban 11 hónapot, azaz közel egy évet dolgoztak külföldön. A külföldi munka helyét tekintve a következő országokat említették a hallgatók: Németország, Anglia és Franciaország áll az első helyeken. Felsőfokú végzettségükhöz ez a munka csak részben (32%), vagy egyáltalán nem (57%) kapcsolódott. S mindössze 3 végzett esetében volt teljes mértékű a kapcsolódás a felsőfokú végzettségük és a külföldi munka között.

A frissen végzett hallgatók nyújtott támogatás tekintetében a főiskola végzett hallgatói a Hankook Tire MSc ösztöndíj programjára pályázhatnak. Ilyen irányú, jelenleg nem aktív együttműködési szerződése van a főiskolának az ISD Dunaferral.

Arra vonatkozóan, hogy a szakmai gyakorlati ösztöndíjat elnyert hallgatók milyen arányban helyezkednek el a gyakorlatot biztosító szervezetnél, intézménynél a főiskolának nincs erre vonatkozó pontos számadata, de véleményük szerint jelentős mértékben.

¹² A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

Szolnoki Főiskola¹³

A főiskola rektorának tapasztalatai szerint – a DPR keretében 2013-ban végzett online kérdőíves megkeresések számszerűsíthető adatai alapján – a 2012-ben végzett hallgatók 10,6%-a tanult tovább. Összehasonlítva ugyanezen vizsgálat másik két – 2010-ben és 2008-ban végzett – célcsoportjával, az eredmények csökkenő tendenciát mutatnak.

A rektor álláspontja szerint a munkaerőpiaci elhelyezkedés napjainkban elvárt feltétele, hogy a pályázó a megfelelő végzettség mellett már pályakezdőként is rendelkezzen gyakorlati tapasztalatokkal. A munkaerőpiac szempontjából nem lényeges a pályázó által a tanulmányi idő alatt elvégzett képzés típusának kérdése. Ez a kérdés inkább az oktatás szempontjából fontos, hiszen pl. a 3+1 féléves alapképzésben a hallgató számára ugyanúgy biztosítani kell a gyakorlati ismeretek mellett a megfelelő minőségű és mélységű elméleti ismereteket, amelyre az egységes osztatlan képzésben lényegesen több idő áll a felsőoktatási intézmény rendelkezésére.

Tapasztalataik alapján a Jász-Nagykun-Szolnok megyei munkaadók elégedettek a főiskolai alapképzésben végzett hallgatóikkal.

Az I. évfolyamra beiratkozott hallgatói létszámadatok alapján a főiskola legnépszerűbb alapképzési szakjai az üzleti képzési ág pénzügy és számvitel, kereskedelem és marketing és turizmus-vendéglátás szakjai. A műszaki menedzser szakra 2008 óta 2,5-szörösre nőtt a beiratkozott hallgatók száma.

A DPR felmérésük intézményi részében arra kérdeznék rá, hogy a munkahelyen végzett munkájának milyen szakterületen végzett tanulmányok felelnek meg a legjobban. A válaszok a következők:

	2008-ban végzettek	2010-ben végzettek	2012-ben végzettek
csak a saját tanulmányok szakterülete	17,6	20,4	17,2
a saját és kapcsolódó szakterületek	67,6	53,7	62,1

A 2013-ban végzett DPR felmérések eredményei alapján a 2008-ban végzettek 95,3%-a, a 2010-ben végzettek 90%-a, a 2012-ben végzettek 83,9%-a dolgozott vagy helyezkedett el a végzés után a felmérés évéig. A 2008-ban végzettek 4,6%-a, a 2010-ben végzettek 4,1%-a, a 2012-ben végzettek 12,8%-a még nem helyezkedett el, a 2010-ben végzettek 5,8%-a, a 2012-ben végzettek 3,2%-a továbbtanult és mellette nem dolgozik. A DPR két kérdése vonatkozik a külföldi munkavállalásra és tanulásra.

2011. január 26-án megkezdte működését a Kompetencia Tanács, amelyen a szakok szakmai területéhez kapcsolódó potenciális megyei munkaadók véleményt nyilváníthatnak szakfejlesztési elképzeléseinkhez kapcsolódóan. A tanács saját működési rend alapján végzi a tevékenységét. A tanácson keresztül biztosítják a főiskola és a munkaadók együttműködését.

A Szolnoki Főiskola szakjainak kötelező gyakorlati tevékenységét a hallgatók a 7. félévben abszolválják. A DPR eredmények szerint a 2008-ban végzettek 38,8%-a, a 2010-ben végzettek 89,2%-a, a 2012-ben végzettek 86,3%-a dolgozik később is a gyakorlati helyén.

Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE, Budapest)¹⁴

Az ELTE rektora a kérdések megválaszolása során főként az ELTE DPR keretében végzett online felmérések eredményeire támaszkodott. Ezek csak a felmérésben részt vett válaszadók véleményét tükrözik, így a közölt információk, adatok nem vonatkoztathatóak a teljes hallgatói, illetve végzett populációra. Az online felmérések nem reprezentatívak. Ezen felül a felmérések kérdőíve minden évben (hol jelentősen, hol minimális mértékben) módosult, így az egyes évekből származó adatok mélysége is eltérhet.

¹³ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

¹⁴ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

A továbbtanulással kapcsolatban a rektor arról tájékoztatott, hogy a 2010. évi hallgatói és végzett felmérés szerint a hallgatói válaszadók többsége tervezi, hogy jelenlegi képzését befejezve továbbtanul, bár a kérdésre teljes bizonyossággal összegyეთemi szinten csupán valamivel több, mint a negyedük (28,2%) mond igent.

Más felsőoktatási intézményben jellemzően hagyományos főiskolai (28,4%) és hagyományos egyetemi (19,9%) képzésben vesznek részt ELTE-n már végzettek.

2011. évi hallgatói felmérés alapján mesterképzést a hallgatók fele tervez a későbbiekben elvégezni (47,9%). Az ELTE-n minden második hallgatónk szeretne később valamilyen formában tanulmányokat végezni. Azok, akik az ELTE-n szeretnék még továbbtanulni, jellemzően mesterképzésben (40,4%), vagy doktori képzésben (24,6%) szeretnék továbbtanulni. Jelentős a szakirányú továbbképzések iránti érdeklődők aránya is (17,6%). Korábban felsőfokú végzettséget 28,2% szerzett (ide tartozik a mesterképzésben résztvevők esetében az előzmény alapszak is). 53,5% alapképzésben, 21,7% régi típusú egyetemi képzésben, 16,6% régi típusú főiskolai képzésben szerzett diplomát.

2011. évi végzett felmérés szerint általánosságban 41,1% tervez további mesterszakos tanulmányokat. Az ELTE-n további tanulmányokat 30,2% tervez. Azok aránya, akik az ELTE-n terveznek további tanulmányokat mesterképzésben 25,9%. Doktori képzésben 25,6%, szakirányú továbbképzésben 21,3%) gondolkodik. A felmérés időpontjában a megkérdezettek 28,4%-a vesz részt felsőfokú képzésben. A legtöbben (51,7%) mesterképzésben, kisebb részük (18,8%) doktori képzésben, illetve 13,1% alapképzésben.

2012. évi hallgatói felmérés: Korábban felsőfokú végzettséget 32,2% szerzett (ide tartozik a mesterképzésben résztvevők esetében az előzmény alapszak is).

Összegyეთemi szinten 56,2% alapképzésben, 20,2% régi típusú egyetemi képzésben, 10,9% régi típusú főiskolai képzésben szerzett diplomát. Mesterképzést a hallgatók fele tervez a későbbiekben elvégezni (56,6%). Az ELTE-n minden második hallgató szeretne később valamilyen formában tanulmányokat végezni.

Azok, akik az ELTE-n szeretnék még továbbtanulni, jellemzően mesterképzésben (43,9%), vagy doktori képzésben (26,0%) szeretnék részt venni. Jelentős az alapképzés iránti érdeklődők aránya is (18,1%).

2012. évi végzett felmérés eredményei azt mutatják, hogy a résztvevők közül 27,7% jelezte, hogy szerzett felsőfokú végzettséget az ELTE-s végzettséghez kapcsolódó szak megkezdése alatt vagy utána. 51,0% hagyományos egyetemi képzést, 13,4% mesterképzést végzett.

A felmérés időpontjában a megkérdezettek 27,9%-a vesz részt felsőfokú képzésben. A legtöbben (42,7%) mesterképzésben, kisebb részük (24,8%) doktori képzésben, illetve 13,0% alapképzésben. Az elkövetkezendő 2-3 évben doktori képzésben 27,2% tervez továbbtanulni. Mesterképzésben ez az arány 25,8%, szakirányú továbbképzésben pedig 21,8%).

Mínt hogy a diplomás pályakövetés rendszere a bolognai képzésre áttérést követően intézményesült, ezért a korábban végzettekről nincs adat, eképpen összehasonlításra sem vállalkozhatnak a tekintetben, hogy az egységes osztatlan vagy a bolognai képzési rendszerben történő képzés segíti elő hatékonyabban a fiatalok munkaerő piacon való elhelyezkedést.

Olyan átfogó vizsgálatot nem végeztek, amely ilyen összehasonlítás alapját szolgálhatná arra a kérdésemre vonatkozóan, hogy a bolognai képzési rendszeren belül megszerezhető különböző szintű diplomák közül melyik biztosít nagyobb lehetőséget az elhelyezkedésre. Míg az első alapszakos (Ba/Bsc) végzettségű hallgatók már 2009-ben kikerültek a munkaerőpiacra, a mesterszakos (Ma/Msc) társaik, csak 2011-ben, tehát kevesebb mint két éve, ezért gyakorlatilag csupán két végzős évfolyam adataiból lehetne kiindulni.

A rektor beszámolója szerint 2012. évi felvételi eljárás során az alábbi 20 szakra jelentkezett a legtöbb hallgató az egyetemre: jogász, pszichológia, gyógypedagógia, programtervező informatikus, nemzetközi tanulmányok, anglisztika, óvodapedagógus, biológia, szabad bölcsészet, történelem, andragógia, tanító, kommunikáció és médiatudomány, magyar, matematika, sportszervező, csecsemő és kisgyermeknevelő,

földtudományi, kémia, szociológia. A legkevesebb jelentkezés a különböző kisebbségi nyelvtanár, illetve szakirányú képzésekre érkezett, pl.: tanár – román és nemzetiségi román – tanár, tanár - portugáltanár, szerb- és nemzetiségiszerb-tanár.

Arra vonatkozóan, hogy a hallgatók a diploma megszerzését követően milyen arányban találhatnak a végzettségüknek megfelelő állást a rektor kifejtette, hogy a 2010. évi végzett felmérés szerint az abszolutórium vagy diploma megszerzését követően a válaszadók 49,8%-a nyilatkozott úgy, hogy nagyon nagy mértékben kapcsolódik a munkája és a végzettsége. További 20,6% nyilatkozott úgy, hogy a kapcsolódás nagymértékű, 17% szerint pedig kismértékű a kapcsolódás.

A 2011. évi végzett felmérés alapján a felmérésben résztvevők 17,5%-a véli úgy, hogy csak a saját végzettsége kapcsolódik a munkájához, 58,8% pedig úgy, hogy a saját tanulmányai során szerzett ismeretek mellett a kapcsolódó szakterületek is megfelelnek ennek a munkakörnek.

A 2012. évi végzett felmérés értelmében a felmérésben résztvevők 19,6%-a véli úgy, hogy csak a saját végzettsége kapcsolódik a munkájához, 55,0% pedig úgy, hogy a saját tanulmányai során szerzett ismeretek mellett a kapcsolódó szakterületek is megfelelnek ennek a munkakörnek.

Az álláskeresés időtartama tekintetében a rektor válaszában a különböző évi felméréseket vette alapul.

A 2010. évi végzett felmérés alapján azok, akik korábban jelezték, hogy tanulmányaik óta volt valamikor olyan időszak az életükben, amikor nem volt rendszeres jövedelmük, a közvetlenül végzés utáni munka nélkül töltött idő átlagosan fél év volt.

A 2011. évi felmérés értelmében az abszolutórium megszerzésekor a felmérésben résztvevők 33,1%-a már rendelkezett állással, az abszolutórium megszerzése után közvetlenül 39,6% keresett állást. A főszakos végzettség megszerzését követően 26% volt valamennyi időre munkanélküli, átlagosan 1-2 ilyen időszak volt, hónapban kifejezve átlagosan 7,1 hónap időtartamban.

2012. évi felmérés szerint az abszolutórium megszerzésekor a felmérésben résztvevők 33,3%-a már rendelkezett főállású munkaviszonnyal. Az abszolutórium megszerzése után munkát keresők harmada (37,3%) azonnal, egy hónapon belül talált munkát. Azok, akik az abszolutórium megszerzése után nem azonnal találtak munkát, legnagyobb arányban (42,5%) 2-3 hónapig keresték első munkájukat.

A rektor tájékoztató arról, hogy a végzést követően (végzettnek tekintik azt, aki abszolutóriumot szerzett) 1, 3 illetve 5 évente történő megkeresésen felül háromévente kerül lebonyolításra egy telefonos felmérés is az elmúlt három naptári év végzettéinek reprezentatív mintáján. Azok, akik az ELTE-n végeztek valamely képzésben és jelenleg is képzést folytatnak az ELTE-n, szintén megkeresésre kerülnek a minden tavasszal lebonyolított hallgatói online motivációs felmérésben.

Arra a kérdésemre, hogy a végzett hallgatók közül hányan választják a külföldi továbbtanulás vagy munkavállalás lehetőségét, a rektor megosztotta velem, hogy a 2011. évi végzett felmérésük szerint a végzettség megszerzését követően egykori hallgatók 6,7%-a tanult külföldön. A végzettség megszerzését követően kevesen mentek külföldre munkát vállalni: átlagosan a végzettek 8,3%-a döntött így. A külföldi munkavégzés átlagosan 9,1 hónapig tartott és a végzettek majdnem 70%-a nyilatkozott úgy, hogy teljes mértékben, vagy részben kapcsolódott ez a munkavégzés a tanulmányaikhoz. 47,7%-uk tervez pár hetes, vagy hónapos külföldi tartózkodást, 41,2%-uk néhány éves külföldi munkavállalást. Néhány hetes, vagy hónapos külföldi tanulmányokat 31,8%-uk, néhány éves külföldi tanulmányokat 16,6%-uk tervez.

A 2012. évi végzett felmérés alapján a végzettség megszerzését követően egykori hallgatóik 7,75%-a tanult külföldön. A végzettség megszerzését követően időben külföldön munkát 12,0% vállalt. A többségük egy alkalommal dolgozott külföldön (72,5%). A végzettek kétharmada nyilatkozott úgy, hogy teljes mértékben, vagy részben kapcsolódott ez a munkavégzés a tanulmányaikhoz. 41,8%-uk tervez pár hetes, vagy hónapos külföldi

tartózkodást, 41,1%-uk néhány éves külföldi munkavállalást. Néhány hetes, vagy hónapos külföldi tanulmányokat 26,0%-uk, néhány éves külföldi tanulmányokat 16,3%-uk tervez.

A rektor felhívta a figyelmemet arra, hogy az ELTE Hallgatói Karrier- és Szolgáltató Központ szolgáltatói tevékenységet is ellát, melynek keretében a szakmai gyakorlati, gyakornoki lehetőségeket hirdet, ajánl. A munkaerőpiaci partnerekkel történő együttműködések jelentős hányada aktuálisan a hirdetési, tájékoztatási szolgáltatásokra terjed ki első sorban. Hallgatók számára biztosított munkavállalási program szervezésében két partnerrel vesz részt közösen az ELTE Hallgatói Karrier- és Szolgáltató Központ.

A rektor arról is tájékoztattott, hogy az Egyesült Államok Külügyminisztériumának Magyarországi, Budapesti Nagykövetségének önkéntes, szakmai gyakornoki programjának (Helyi Gyakornoki Program) keretében adott gyakornoki idő alatt akkreditált intézmény beiratkozott hallgatója lát el a Nagykövetség adott szervezeti egységeinek vezetői által delegált feladatokat, három hónapos, önkéntes munka keretében. A programban való részvétel feltétele az aktív hallgatói jogviszony, tehát nem kifejezetten a frissen diplomázott fiatalok számára szól.

Határozatlan idejű együttműködési megállapodást kötött 2013. május 16-án az ELTE és a TATA Consultancy Services. Az ELTE rektora és a TATA elnökhelyettese által aláírt megállapodás kifejezetten az oktatás, az ösztöndíjak és a szakmai gyakorlatok területére terjed ki. Az egyetem és a vállalat kifejezetten a következő területeken kíván együttműködni: oktatás, ösztöndíjak, szakmai gyakorlatok biztosítása. A megállapodás első lépéseként a TATA Consultancy Services három tehetséges, nyelvszakon tanuló hallgatót részesít tanulmányi ösztöndíjban. Az együttműködés kezdeti fázisban van jelenleg, így jelenleg még nem tudnak adatot szolgáltatni a projekt eredményességét, az elhelyezkedési esélyek növelését illetően.

A rektor beszámolt tapasztalatairól arra a kérdésemre is, hogy a szakmai gyakorlati ösztöndíjat elnyert hallgatók milyen arányban helyezkednek el a gyakorlatot biztosító szervezetnél, intézménynél. A DPR keretében végzett felmérésekből olyan számadatokat tudnak szolgáltatni ehhez kapcsolódóan, melyek csupán a „tanulmányok részét képező kötelező szakmai gyakorlatra” vonatkoznak.

A 2011. évi végzett felmérés szerint a 2951 kitöltő közül 1670 fő vett részt a kötelező szakmai gyakorlaton. A szakmai gyakorlaton részt vett végzettek negyedét (409 főt) később alkalmazták is szakmai gyakorlati helyükön.

A 2012. évi végzett felmérés alapján a 3202 kitöltő közül 1888 fő vett részt a kötelező szakmai gyakorlaton. A szakmai gyakorlaton részt vett végzettek negyedét (482 főt) később alkalmazták is szakmai gyakorlati helyükön.

Pécsi Tudományegyetem¹⁵

Az egyetem rektora válaszait a DPR 2012-es eredményei alapján állította össze a terület szakértőinek bevonásával.

A felmérés során a 2007-ben, 2009-ben és 2011-ben alap-, mester-, osztatlan-, hagyományos főiskolai-, hagyományos egyetemi-, valamint doktori képzésben abszolutóriumot szerzett hallgatók töltötték ki az Online kérdőívet.

Az egyetemen megkeresésekre megvizsgálták a különböző képzési formákban végzettek továbbtanulási arányát. A végzést követő 1 év után legmagasabb arányban (37%) a BA/BSc képzésben végzett hallgatók tanulnak tovább, míg az MA/MSc képzéseken végzettek továbbtanulási aránya 14,17%. A hagyományos főiskolai képzésben végzettek között legalacsonyabb (8,64%) a továbbtanulók aránya.

Az egységes osztatlan és a bolognai képzési rendszerre vonatkozó kérdésekre a rektor a DPR kérdőív kérdését (az abszolutórium megszerzése után talált-e munkát?) vette alapul, amelyet csak azoknak a végzetteknek tettek fel, akik a végzést követően pályáztak is különböző állásokra. Az egy éve végzett kategória 1-2 hónapja lezárt tanulmányokat is jelenthet. Elsőként a hagyományos képzési rendszerben (hagyományos egyetemi és főiskolai,

---

¹⁵ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

mint korábbi egységes osztatlan képzésben) és a bolognai képzési rendszerben végzettek elhelyezkedési lehetőségeinek összehasonlítását mutatják be.

Az abszolutórium megszerzését követően a bolognai rendszerben végzettek találtak nehezebben munkát: a BA/BSc képzés végzettjei közül 31,72%, az MA/MSc végzettek közül 19,28% még nem helyezkedett el, ugyanakkor a hagyományos főiskolai és egyetemi képzésben végzettek esetében alacsonyabb, 12,35% illetve 11,34% a még nem dolgozók aránya.

A bolognai képzésen belül az egységes, osztatlan képzések végzettjei körében a legkedvezőbb a helyzet, több mint 91,17%-uk azonnal, illetve a keresés után talált állást, őket követik az MA/MSc végzettek 80,73%-os aránnyal, míg a BA/BSc képzés végzettjei esetében ez 68,28%.

A legnépszerűbb szakok meghatározása kétféle módon lehetséges. Az előző évek túljelentkezési aránya (jelentkező/felvett) alapján az orvosi képzések (általános orvos, fogorvos, gyógyszerész), az egészségtudományi képzések (pl. ápolás és betegellátás), a közgazdaságtudományi képzések (pl. alkalmazott közgazdaságtudomány, marketing) a pszichológia képzések különböző szintjei, valamint a művészeti képzések mind-mind 8-10-szeres túljelentkezést mutatnak, de számos másik szaknál is jelentős túljelentkezési arány mutatható ki.

A jelentkezők számosságát vizsgálva idén az alapképzéseken a pszichológia, az ápolás és betegellátás, a gazdaságtudományi (gazdálkodási és menedzsment, kereskedelem és marketing, pénzügy és számvitel), a műszaki (gépészmérnök, mérnökinformatikus) szakok, valamint biológia, az anglisztika, a testnevelő edző szakok vonzanak jelentős számú érdeklődőt. Az osztatlan képzések esetén az orvos, fogorvos gyógyszerész szakok mellett a jogászképzés, míg a mesterképzési szinten – hasonlóan az alapképzéshez – a pszichológia, a gazdaságtudományi (vezetés és szervezés, pénzügy, marketing), a műszaki (szerkezet-építőmérnöki, tervező építészmérnöki, szerkezettervező építészmérnöki) képzések mellett a biológia szak számít népszerűnek.

A legkevésbé népszerű szakok meghatározása nehéz, hiszen a jelentkezők számosságát vizsgálva a néhány fő jelentkezővel rendelkező szakok között olyan speciális képzéseket, hivatalosan is „kis szakok” találhatók, mint a nemzetiségi szakok, az ókori nyelvek és kultúrák klasszika filológia szakiránya, vagy a horvát, spanyol, francia nyelvszakok, vagy a zeneművészeti képzések hangszeres szakirányai és a romológia szak, de ezekre – jellegükből adódóan – nem is számítanak jelentősebb számú érdeklődőre.

A 2012-es DPR eredmények alapján a végzett hallgatók 79,63%-a a saját vagy a végzettségéhez kapcsolódó szakterületen kapott munkát, és ezen belül csak a saját szakterületén szerzett ismereteket használja 17,94%. A válaszadók 15,19%-a dolgozik egészen más szakterületen, illetve 5,18%-uk bármilyen képzettséggel végrehajtható munkát végez. Az orvosi-, egészségügyi-, és műszaki területen végzettek közül a válaszadók legnagyobb részben csak végzettségüknek megfelelő szakterületen dolgoznak. A végzettségtől eltérő vagy bármilyen munka átlag feletti arányban (közel 30%) a bölcsészettudományi és természettudományi szakokon végzettek körében jellemző.

A rektor válaszában arra is kitért, hogy az intézményben frissen végzett hallgatók mennyi időn belül tudnak elhelyezkedni. A DPR kérdőív kérdését („Abszolutórium után összesen hány hónapig kereste első munkáját?") azoknak a végzetteknek tették fel, akik találtak munkát. 3 hónapon belül tudott elhelyezkedni 43,45%, további 55,95% pedig egy éven belül kapott munkát.

A megkeresésben arra is rákérdeztem, hogy az egyetem nyilvántartása szerint az 1-3-5 éve végzett hallgatók között milyen arányú a foglalkoztatottság, illetve a végzettségüknek megfelelő munkát végeznek-e. A rektor tájékoztatása szerint a 2012-es DPR kutatás eredményei szerint az 5 éve végzettek között mindössze 3,59% munkanélküli, a 3 éve végzetteknel ez az arány 5,48%. Az 1 éve végzettek 13,39%-a nem rendelkezik munkával, de közöttük található olyan végzett, aki a kérdőív kitöltésekor 1-2 hónapja rendelkezett még csak diplomával.

A saját és kapcsolódó szakterületüknek megfelelő munkájuk legmagasabb arányban (68,94%) az 5 éve végzeteknek van. A csak saját szakterületüknek megfelelő munkát legmagasabb arányban (20,33%) az 1 éve végzettek végeznek. Egészen más, illetve bármilyen munkát legtöbbször a frissebb diplomával rendelkezők (7,38%) végeznek.

A külföldi továbbtanulás és munkavállalás tekintetében mindhárom évfolyam végzettjei körében jellemző, hogy többen vállalnak külföldön munkát, mint külföldi tanulmányokat.

A kérdőívet az 5 éve végzettek közül 669-en töltötték ki, közülük 28-an tanultak külföldön; a 3 éve végzettek esetében a 931 válaszadó közül 48-an, míg az 1 éve végzettek 881 válaszadója közül 20-an választották a külföldi tanulást.

Az 5 éve végzett 669 kérdőívet kitöltő közül 62-en dolgoztak külföldön; a 3 éve végzetteknél a 931 válaszadóból 91 fő, és az 1 éve végzett 881 válaszadóból 55-en vállaltak külföldi munkát.

A hallgatók motiválásának érdekében a PTE Oktatási Igazgatóságának Központi Hallgatói Szolgáltató Irodája szervezésében a weboldalon keresztül folyamatosan hirdetik meg a hallgatók, frissdiplomások számára elérhető ösztöndíj, gyakornoki és álláslehetőségeket. A karrier program során több mint 2855 állásajánlatot és 767 szakmai gyakorlati helyet hirdettek meg eddig.

A weboldalon jelenleg 495 munkaadó van regisztrálva. Ezen kívül évek óta minden tavasszal létrehozzák az országos tanári állásadatbázist a miskolci és az ELTE karrier irodájának segítségével, idén 313 állásajánlat gyűlt össze. 2005 óta kilencedik alkalommal szervezték meg az összegyűjtési állásbörzét, idén 36 kiállítóval.

A végzett hallgatók 25,12%-a kapott munkát gyakorlati helyén. Magasabb arányban (31% felett) kaptak állást gyakorlati helyükön az MA/MSc és az egységes osztatlan képzésben végzettek.

Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE, Budapest)¹⁶

Az egyetem *oktatási rektorhelyettese* válaszadása során a DPR 2012-es évben végzettekre vonatkozó kutatási eredményeit, és a VIR adatbázisban elérhető információkat vette alapul.

Az egyetemen a DPR keretein belül megküldött, végzett hallgatóknak szóló kérdőívet 2012-ben 488 fő töltötte ki és küldte vissza. Ezen kérdőív alapján a 2007-ben, 2009-ben és 2011-ben abszolutóriumot szerzett hallgatókkal kapcsolatosan nyertek adatokat. Tekintettel a válaszadók számára – megítélésünk szerint – ezen adatok nem reprezentálják kellő mértékben az adott években végzettek teljes hallgatói körét.

A DPR az egyetem jogelőd intézményei közül, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen indult be a 2010-2011-es tanévtől kezdve, tehát a korábbi években az adatok ennek az intézménynek a hallgatói véleményeit tükrözik.

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem 2012. január 1-jei megalakulása új helyzetet teremtett, a DPR ettől az időponttól mindhárom karon működik, ezzel megkönnyítve a jövőben a felmérések és lekérdezések lehetőségét és pontosságát.

Az egyetem kiemelten kezeli az Alumni rendszert és a DPR kutatásokat.

A megkeresés alapjául szolgáló képzés megkezdése óta (közben, vagy utána) egyéb felsőfokú végzettséget 11,3% (55 fő szerzett). A szakok szerinti eloszlás rendkívüli változatosságot mutat.

Az egyetemen, illetve a jogelőd intézmények keretében alapvetően a bolognai képzési rendszerbe tartozó szakok oktatása folyt és folyik, ezért elsődlegesen az ezekkel összefüggésben leszűrhető tapasztalatokról tudnak véleményt alkotni. A kutatási eredmények és az egyéb visszajelzések azt mutatják, hogy – bár nincs szignifikáns különbség – a bolognai képzés során megszerzett végzettség és szakképzettség megfelelő, sokszor kifejezetten jó esélyt teremt az abszolvált, illetve diplomát szerzett fiatalok számára az elhelyezkedéshez.

---

¹⁶ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

Kutatási eredményeik azt mutatják, hogy az alapképzést követően mesterképzésben is végzettséget szerzett volt hallgatóik nagyobb eséllyel találnak lehetőséget a munkaerőpiacon arra, hogy megfelelő állást kapjanak.

2012-es és 2013-as felvételi jelentkezések adatai alapján megállapítható, hogy a Nemzeti Közszolgálati Egyetem legkedveltebb szakjaira sokszoros túljelentkezés jellemző, ugyanakkor néhány szak esetében a jelentkezési arány alacsony.

A 2012-es DPR kutatások alapján megállapítható, hogy a volt hallgatók közel fele olyan munkakörben dolgozik, amely feltételezi a szakmai végzettséget, és csak minden hetedik-nyolcadik válaszadó felelte azt, hogy egyáltalán nincs szüksége arra, amit az egyetemen tanult.

A DPR felmérésekben a végzett hallgatók tekintetében nincsenek pontos információk, ugyanis az adott kérdés az abszolutóriumot szerzettekre vonatkozik. (A két szám közötti eltérés oka elsősorban a nyelvvizsga-kritériumok nem időben történő teljesítése). Az abszolutóriumot szerzett hallgatók közel egyharmada (37 fő) egy hónapon belül talált állást, 53 főnek ez több időt vett igénybe, míg 30 fő azt válaszolta, hogy jelenleg sem talált munkát.

A DPR keretében megvalósított első kutatás 2011-ben történt, az egyetem egyik jogelőd intézményénél, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen (most: NKE Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar). Ugyanebben az esztendőben a mostani NKE KTK még a Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Karaként működött, és a kar részt vett a BCE által lefolytatott DPR kutatásban. Ekkor az aktív állomány mellett a 2008-ban és a 2010-ben végzettekre terjedt ki a felmérés. 2012-ben az NKE létrejöttével az összes jogelőd intézmény (ZMNE, Rendőrtiszti Főiskola, BCE KTK), illetve akkor már az NKE három kara – HHK, KTK, RTK – aktív, valamint 2007-ben, 2009-ben és 2011-ben végzett hallgatóira is kiterjedt a vizsgálat. Az aktuális, 2013-as adatfelvételben az aktív állomány mellett a 2008-ban, 2010-ben és a 2012-ben végzettek kerültek a mintába.

A válaszadók 85%-a jelenleg alkalmazott, alig 10% hat egyéb lehetséges munkaerőpiaci státusz között oszlik meg, a fennmaradó 5% munkanélküli.

A felsőfokú tanulmányaik alatt a végzettség megszerzése előtt 7% (34 fő) hosszabb-rövidebb ideig tanult külföldön. Ennek nagyjából a kétszerese, 13,1% (64 fő) dolgozott külföldön.

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem egyrészt tovább folytatta a jogelődöknél már meglévő, sokszor több éve, vagy évtizede jól működő partnerségeknek a rendszerét. Másrészt az egyetem már a megalakulás évétől, 2012-től kezdődően nagy számban kötött együttműködési megállapodásokat a képzési portfólióhoz, illetve a hivatásrendekhez kapcsolódó olyan partnerekkel, amelyek ösztöndíj, valamint munkavállalási lehetőséget biztosítanak a frissen végzett hallgatóknak.

A 2012-es DPR kutatások eredményei szerint tanulmányaik alatt kötelező szakmai gyakorlaton a végzettek több mint fele 56,7% (276 fő) vett részt, közülük 43,5%-ukat (120 fő) a gyakorlati helyén a későbbiekben is alkalmazták.

Kaposvári Egyetem¹⁷

Az egyetem rektor tájékoztatása alapjául az egyetemen végzettek 2013. évi diplomás pályakövetés során adott válaszait vette. Az elektronikus úton megkeresett hallgatók 24%-a töltötte ki az Educatio Kft. által intézményük számára rendelkezésre bocsátott központi kérdőívet.

A 2012-ben végzett hallgatók válaszaiból kitűnik, hogy az MSc végzettséggel rendelkező hallgatók nagy sikerrel helyezkedtek el (86%), és nem volt olyan válaszadó, aki munkanélkülinek mondta volna magát. A BSc-vel rendelkező tavaly végzett hallgatók közül azonban a válaszadók 10%-a munkanélküliként határozta meg munkaerőpiaci státuszát.

A rendelkezésre álló adatok nem teszik lehetővé, hogy statisztikailag összehasonlítsák, hogy az egységes osztatlan, avagy a bolognai rendszerben történő képzés segíti-e elő hatékonyabban a fiatalok munkaerőpiaci elhelyezkedését.

---

¹⁷ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

Az egyetemen a színművész az egyetlen osztatlan képzés, az e szakon végzettek elhelyezkedése nehezen vethető össze akár az agrár, a pedagógiai vagy a gazdaságtudományok képzési területen végzettekével. Mégis világosan kitűnik az, hogy az MSc-vel rendelkező hallgatók nagyobb eséllyel helyezkednek el; az MSc képzésre való bekerülés előfeltétele a nyelvvizsga megléte, viszont osztatlan képzés esetén ez a korlát nem létezik. Az osztatlan képzésben tanuló hallgatóknak hosszabb idejük van a szükséges nyelvvizsga megszerzésére, így végső soron nagyobb eséllyel tudnak elhelyezkedni a munkaerőpiacon, és nem esnek ki az egyetemi képzésből, ha a BSc befejeztével nyelvvizsga hiányában nem kerülhetnek be MSc képzésre.

Adataik szerint a bolognai képzési rendszeren belül megszerezhető diplomák közül az MSc diploma biztosít nagyobb esélyt az elhelyezkedésre.

A jelentkezők tekintetében a legnépszerűbb a művészeti és a művészet közvetítői képzési terület, a legkevésbé népszerű szak meghatározása nehéz, hiszen azokat a szakokat az alacsony jelentkezés miatt nem tudják indítani.

Az Állattudományi Karon (ÁTK) végzettek esetén a volt hallgatók 65%-a a végzettségének megfelelő munkahelyen dolgozik, ez az arány a Gazdaságtudományi Kar (GTK) hallgatói esetén 38%, a Művészeti Kar (MK) esetén 60%, a Pedagógiai Kar (PK) esetén pedig 58%. Az ÁTK volt hallgatóinak 5%-a, a GTK hallgatóinak 25%-a, a MK hallgatóinak 10%-a, a PK hallgatóinak pedig 22%-a nyilatkozta úgy, hogy egyáltalán nem az általuk tanult területen dolgozik. A szakmában dolgozók aránya a GTK esetén a legalacsonyabb (40%) és itt a legmagasabb azoknak az aránya is, akik teljesen más területen dolgoznak. Ami a frissen végzett hallgatók munkába állását illeti, a rendelkezésre álló adatok alapján az összes hallgatót tekintve 15%-uk azonnal talált munkát, 54%-uk keresés után tudott elhelyezkedni, míg 31%-uk nem talált még munkát.

A látszólagos ellentétet a munkanélküliek aránya és azok között, akik még nem találtak munkát az okozza, hogy az utóbbiak körébe tartoznak azok, akik továbbtanultak, vagy esetleg GYES-en vannak, illetve akik nem is kerestek munkát, míg a munkanélküliek között azok szerepelnek – az adatbázisát szolgáló felmérésben –, akik kerestek és nem találtak munkát. A DPR jelenleg öt évig követi nyomon a végzett hallgatók életpályáját, de tervezik öt év után is folytatni.

A rendelkezésükre álló adatok alapján elmondható, hogy a külföldön továbbtanulni vágyók száma csekély, továbbá a külföldön való tartós munkavállalás sem jellemző a Kaposvári Egyetemen diplomát szerettek körében

A fiatalok munkaerőpiaci helyzetének javításához a fiatal felnőttek nyelvismeretének és gyakorlati nyelvtudásának elmélyítése lenne a legfontosabb, egy plusz nyelv ismerete a munkaerőpiacon sokszor egy diploma értékével ér fel. A megfelelő nyelvvizsga hiányában diploma nem, csupán igazolás adható ki az államvizsgát sikeresen letett hallgató számára.

A Kaposvári Egyetem Karrier irodája közel 20 vállalattal, és számos ösztöndíjakat ajánló szervezettel áll kapcsolatban, honlapján folyamatosan jelennek meg álláshirdetések, ösztöndíj lehetőségek partnereinktől. A honlap sikerességét a 2012-ben 50.000 kattintás jelzi legjobban. A 2012. évben végzett hallgatók 15%-a tudott elhelyezkedni a szakmai gyakorlatot biztosító vállalatnál, intézménynél.

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME)¹⁸

A Diákközpont igazgatójának tájékoztatása szerint a BME 1999 óta végez felmérést a végzettek körében a munkaerőpiaci helyzetük megismerése végett, amely felmérések eredményei alapján megállapítható, hogy a BME-n végzett, főként műszaki és informatikai végzettségű diplomások közti munkanélküliségi arány a diplomások munkanélküliségi arányának felel meg, és jelentősen alatta marad a frissen végzett diplomások munkanélküliségi adatainak. Ezen adatok alapján a BME-n végzettek elhelyezkedési esélyeit megfelelőnek és országos összehasonlításban pedig kiemelkedően jónak tartják.

---

¹⁸ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júliusi állapotot tükrözik.

Ugyanezen felmérések adatai alapján tisztában vannak a képzésekhez kapcsolódóan a végzettek részéről megfogalmazott igényekkel (elhelyezkedést segítő kompetenciák, készségek fejlesztése, szakmai tapasztalatszerzés biztosítása), amelyeknek a képzésbe történő beépítése érdekében igyekeznek javítani a BME és a munkáltatók közti kapcsolatokat, fejlesztik karrierszolgáltatásaikat és a hallgatók számára tapasztalatszerzési lehetőségeket biztosítanak mind a képzés keretein belül, mind a képzéshez kapcsolódóan.

A hallgatók részére biztosított karrierszolgáltatást, karriertervezéshez való segítségnyújtást a Diákközpont látja el, azon belül pedig a Karrier Iroda. A Karrier Iroda a széleskörű karrierszolgáltatási és – tanácsadási tevékenységeket végez különböző intenzitással és rendszerességgel, és ezeket ingyenesen biztosítja a BME-n tanulók illetve végzettek részére.

A végzettek továbbtanulási aránya szakonként és karonként eltérő.

Az egységes osztatlan és a bolognai képzési rendszerben történő képzés munkaerőpiaci hatékonyságának, hasznosságának összehasonlítása széleskörű és mélyreható elemzést igényel, amelynek elősegítése érdekében a BME Karrier Iroda BME-n végzettektől származó információi és munkáltatókkal való kapcsolataiból származó tapasztalatai alapján fontosnak tartja, hogy a jelen kétszintű (alap-mester) képzésben végzettek képzettségi szintjét és a munkaerőpiaci értékét a munkáltatók nehezen tudják beazonosítani, ami a végzettek elhelyezkedését, munkahely-keresési lehetőségeit megnehezítik, korlátozzák. Ez a probléma a rendszer felfutó jellegéből adódik, így a hatása – a bolognai rendszerben végzettek számának növekedésével együtt – nemsokára jelentősen csökken, akár meg is szűnik.

A bolognai képzési rendszer bevezetése óta egyre jellemzőbb, hogy a hallgatók párhuzamosan végeznek több képzést. Van, aki két alapképzést folytat egyszerre, sokan pedig egy alapképzésre építve kétféle mesterképzésen tanulnak tovább. Ez lehetőséget ad arra, hogy az így több diplomával rendelkező fiatalok széleskörű, átfogóbb tudással kerüljenek ki a munkaerőpiacra, kombinálva például a műszaki tudásukat gazdasági területtel. Ez előnyt jelenthet a munkaerőpiacon.

A bolognai képzési rendszeren belül megszerezhető különböző szintű diplomák munkaerőpiaci értékét a munkáltatók nehezen tudják beazonosítani, ami a bolognai képzési rendszer felfutó jellegéből adódik.

A munkát kínáló vállalatok egyre inkább elvárják már a frissdiplomásoktól is a munkatapasztalatot. Ennek köszönhetően a hallgatók már a tanulmányaik alatt munkát vállalnak, akár már főállásban vagy szakmai gyakorlat keretein belül. Ebből adódóan, ha az alapképzésben végzettek megfelelő gyakorlattal és tapasztalattal rendelkeznek, jó esélyeik vannak a munkaerőpiaci elhelyezkedésre. A mesterképzésben végzettek ennek ellenére előnyben érezhetik magukat, mivel közülük többen vállalnak munkát a képzés mellett, illetve több szakmai gyakorlati tevékenységen vettek már részt.

A Karrier Iroda tapasztalatai szerint a legkedveltebb szakok a gépészmérnöki, a mérnökinformatikus, a villamosmérnöki szakok. Ezen kívül népszerűnek mondható még gazdálkodási területen a gazdálkodási és menedzsment, valamint a műszaki menedzser szak is.

Az építőipari ágazatban pillanatnyilag nehéz elhelyezkedni pályakezdőként, és ennek megfelelően, sokan próbálják meg más területen vagy esetleg külföldön elindítani a karrierjüket. Stagnáló kereslet tapasztalható a gazdasági végzettségek esetében is, és a természettudományos irányultságú képzések között is vannak olyanok, amikkel korlátozottabb számú lehetőség közül válogathatnak a pályakezdők.

A már említett mérnök informatikus és a villamosmérnöki, gépészmérnök, járműmérnök és mechatronikai mérnöki képzések nyújtják a legkedvezőbb elhelyezkedési feltételeket. Ezekben a szakokon végzetteknek nem jelent problémát a munka világába való átállás.

Ezen végzettségeknek a keresettségét igazolja az a tapasztalat is, hogy a BME Karrier Irodába beérkező pályakezdő és gyakornoki munkát kínáló állásokra leginkább a villamosmérnöki, gépészmérnöki és informatikus hallgatókat várják.

A BME által végzett diplomás pályakövetési vizsgálatok alapján megállapítható, hogy a 2011-ben végzettek körében fél-egy évvel a diplomaszerezést követően a végzettek 80,5%-a legalább közepes mértékben (46,5%-a pedig nagymértékben vagy teljes mértékben) használja jelenlegi munkájában a tanulmányai során elsajátított tudást, megszerzett készségeket. Továbbá a végzettek 89,2%-a szerint a jelenlegi munkája csak a saját vagy saját és kapcsolódó szakterületeken végzett tanulmányokkal végezhető, ami alapvetően megfelel a korábbi évek adatainak. Ezek alapján megállapítható, hogy a BME-n végzettek nagy része talál a végzettségének, képzettségének megfelelő munkát.

A BME által végzett diplomás pályakövetési vizsgálatok alapján megállapítható, hogy a 2011-ben végzettek esetén az első munkahely megtalálásának átlagos ideje az abszolutórium megszerzése után munkát keresők között 4,0 hónap volt, ami alapvetően megfelel a korábbi évek adatainak. A válaszadók 7,8%-a már az abszolutórium megszerzésekor rendelkezett teljes állású munkaviszonnyal. A munkát keresők 37,5%-a azonnal vagy egy hónapon belül talált állást, és további 42,7%-a féléven belül talált állást.

A BME a TÁMOP projekt keretein belül vállalta, hogy a saját DPR-ét oly módon alakítja át, hogy az megfeleljen „A felsőoktatási szolgáltatások rendszer szintű fejlesztése” című kiemelt TÁMOP projekt keretén belül, az Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. (Educatio) által készített módszertannak, és ezzel együtt az országos Diplomás Pályakövetési Programhoz kapcsolódjon. A BME a módszertannak megfelelően a vizsgálatot évente végzi el az egy-három-öt évvel korábbi évben végzettek között az Educatio által megadott standard kérdőívblokk kérdéseire vonatkozóan.

A BME által végzett diplomás pályakövetési vizsgálatok alapján megállapítható, hogy 2012. II. negyedévében a 2011-ben végzettek körében a foglalkoztatottak aránya 70,8%, a 2009-ben végzettek körében a foglalkoztatottak aránya 86,2%, a 2007-ben végzettek körében a foglalkoztatottak aránya 92,5%, amely adatok a korábbi évek adataihoz képest a foglalkoztatottsági arány kismértékű csökkenését jelezték (főként a hallgatók és inaktív arányának növekedése miatt).

A felmérés alapján megállapítható, hogy a 2007-ben végzettek 82,9%-a legalább közepes mértékben (47,3%-a pedig nagymértékben vagy teljes mértékben), a 2009-ben végzettek 80,6%-a legalább közepes mértékben (44,7%-a pedig nagymértékben vagy teljes mértékben) a 2011-ben végzettek 80,5%-a legalább közepes mértékben (46,5%-a pedig nagymértékben vagy teljes mértékben) tudja hasznosítani jelenlegi munkájában a tanulmányai során elsajátított tudást, megszerzett készségeket.

A felmérés alapján megállapítható az is, hogy a 2007-ben végzettek 93,1%-a, a 2009-ben végzettek 90,9%-a, a 2011-ben végzettek 89,2%-a szerint a jelenlegi munkája csak a saját vagy saját és kapcsolódó szakterületeken végzett tanulmányokkal végezhető. Ezek alapján megállapítható, hogy a BME-n 1-3-5 éve végzettek jelentős része a végzettségének, képzettségének megfelelő munkát végez – a saját bevallása szerint.

A BME által végzett diplomás pályakövetési vizsgálatok alapján megállapítható, hogy a 2011-ben végzettek körében a végzettek 9,0% tanult, a végzettek 26,0% dolgozott a végzettség megszerzését követően hosszabb-rövidebb ideig külföldön.

A BME Karrier Iroda egyik fontos céljai a hallgatók és a leendő munkáltatók közti kapcsolat kiépítése. A munkáltatókkal való kapcsolattartás területén kiemelkedő szerepet tölt be a BME által szervezett Műegyetemi Állásbörze, amely rendezvény keretében évente két alkalommal 100-120 hazai és külföldi munkáltató, szervezet, valamint 2000-2500 hallgató és végzett találkozik.

A BME egyes vállalatokkal széleskörű, stratégiai típusú együttműködést alakított ki, amelynek gyakran része a vállalat által biztosított ösztöndíj és munkalehetőségek hallgatók felé történő kommunikálása is, amely feladatokat általában a Karrier Iroda lát el, fog össze.

A BME ezzel kapcsolatban hivatalos kutatási eredményekkel nem rendelkezik, azonban a Karrier Irodában megjelenő BME-n végzettek információra támaszkodva megállapítható, hogy a végzettek azoknál a tanulmányi évek alatt gyakorlatot biztosító munkáltatóknál elszoktak helyezkedni, akik a hallgatók részére a szakmai gyakorlat lehetőségét a tanulmányok utolsó félévében folyamatosan biztosítják.

*Eszterházy Károly Főiskola (Eger)*¹⁹

A főiskolán – a rektor tájékoztatás szerint – több kisebb-nagyobb szabású kutatás előzte meg a 2005. évi felsőoktatási törvény által előírt diplomás pályakövetést. Ezek elsősorban szakonkénti és/vagy karonkénti kutatások voltak, esetleg munkaerőpiaci aspektusból közelítették meg a pályakövetés kérdését.

Az első átfogó kutatás 2010-ben valósult meg, aminek keretében a 2007-ben, illetve 2009-ben diplomát, abszolutóriumot szerzett hallgatókat keresték meg egy online kérdőívvel. Azóta folyamatos nyomon követés zajlik az intézményben, az Alumni- és DPR-iroda segítségével figyelemmel kísérik egykori hallgatóik munkaerőpiaci szereplését, az öregdiákokkal pedig aktív kapcsolatot tartunk fenn, ideértve a frissen végzetteket és a pályájuk befejezését követően már nyugállományba vonult alumnákat és alumnusokat egyaránt. A válaszadás a DPR 2010-es, 2011-es és 2012-es felméréseinek eredményei alapján történtek.

Az eddigi felmérések alapján elmondható, hogy az intézmény hallgatóinak közel 35%-a már korábban szerzett felsőfokú végzettséget a felvételekor. Ennek egyik legfőbb oka, hogy a mesterképzés bemeneti feltétele az, hogy felsőfokú oklevéllel rendelkezzenek a jelentkezők, arányait tekintve pedig jelentős a száma az ezen a képzési szinten tanulóknak. A BA/BSc képzésben tanuló hallgatók közel 15%-a vett részt korábban felsőfokú képzésben az intézménybe kerüléskor. Hallgatóik elsősorban felsőfokú szakképzésben tanultak az alapképzésük megkezdése előtt.

A megkeresések alapjául szolgáló képzésük közben vagy után újabb felsőfokú végzettséget, az intézményben tanulók közel egyötöde szerez. Ezek elsősorban újabb tanári szakképzettségeket, illetve felsőfokú szakképzéseket jelentenek. A továbbtanulók egyharmada mesterképzésen folytatja tanulmányait, jelentős részük a hagyományos főiskolai tanári szakképzetséget szeretné mester, egyetemi szintre emelni. Szakirányú továbbképzésben a további tanulmányokat megkezdő végzett hallgatók 5-10%-a tanul tovább.

Az egységes, osztatlan képzés tanári szakokon a 2013/14-es tanévtől indul, így a munkaerőpiacon való elhelyezkedés szempontjából nincsenek a bolognai képzési rendszerrel összehasonlításra alkalmas adataik.

A főiskola elsősorban tanárképző intézmény, ennek megfelelően a mesterszintű képzettség megszerzése az irányadó hallgatóknak a munkavállalást megelőzően. Ugyanakkor az alapképzések is lehetőséget adnak a munkaerőpiacon való elhelyezkedéshez, pl. gazdálkodási és menedzsment, turizmus-vendéglátás vagy program-tervező informatikus képzés.

Az elmúlt évek felvételi statisztikái alapján az egyes szakok népszerűsége vagy népszerűtlensége szoros összefüggést mutat azok képzési területével. Összességében elmondható, hogy a bölcsészettudományi képzési területre való jelentkezések száma évenkénti összevetésben tetten érhető csökkenő tendenciát mutat. Ugyanakkor a gazdaságtudományi képzési terület – az egyes szakokon részben vagy egészben megszűnt állami támogatás ellenére is – keresettségét tartja magát az elmúlt években.

Az informatikai és sporttudományi képzési területhez kapcsolódó szakokra való jelentkezések száma arányaiban nőtt az elmúlt évek tapasztalatai alapján. Kiemelten népszerű szaknak számít pl. a csecsemő- és kisgyermeknevelő, a testnevelő-edző, a sportszervező vagy a rekreáció és egészségfejlesztés alapszakok, de a felvételizők által kedvelt szak a kommunikáció és médiatudomány is. Az intézmény a tanárképzési profiljából adódóan pedig az ehhez a képzési területhez kapcsolódó, mester szintű szakjai is keresettek.

Az eddigi felmérések azt mutatják, hogy az intézményben végzett hallgatók egynegyede egy hónapon belül talál munkát, több mint fele fél éven belül, és kb. egyötöde álláskereső. Arányait tekintve többen vannak a Bölcsészettudományi Kar és a Gazdaság-és Társadalomtudományi Kar végzett hallgatói között azok, akik nehezebben helyezkednek el.

---

¹⁹ A rendelkezésre álló adatok a 2013októberi állapotot tükrözik.

A Természettudományi Kar és a Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar hallgatói közül kerülnek ki nagyobb számban azok a végzett hallgatók, akik rövid időn belül munkát szereznek. Az abszolutórium megszerzését követően vállalt munkával kapcsolatosan elmondható, hogy hallgatónk közel 70%-a a végzettségének megfelelő vagy ahhoz kapcsolódó munkaterületen helyezkedik el.

Munkaerőpiaci státusza alapján a végzett hallgatók közel 80%-a aktív szereplő a munkaerőpiacon (alkalmazott, önfoglalkoztató vagy vállalkozó) és nem egészen 10%-uk munkanélküli. A kari megoszlásból az látszik, hogy a Bölcsészettudományi Kar hallgatói nagyobb számban munkanélküliek. A Természettudományi Kar hallgatói állnak leginkább alkalmazásban. Az önfoglalkoztató, szellemi szabadfoglalkozásúak között elsősorban a Bölcsészettudományi Karról kikerült hallgatókat találhatjuk meg.

Az informatikai képzési területen végzettek több mint 95%-a jelenleg is dolgozik, de arányaiban magas, 90% körüli a pedagógusképzési területen végzettek között az aktív munkaviszonyban lévők száma is. A művészetközvetítő és természettudományi képzési területen végzett hallgatók között vannak a legtöbben azok, akik még nem találtak munkát. A gazdaságtudományi képzési területen végzettek – a 2011-es kimutatások alapján – nagyobb arányban aktívak a munkaerőpiacon, mint a korábbi felmérések tanulságai szerint. Ennek egyik oka, hogy a kar nemcsak gazdaságtudományi képzési területen bocsát ki hallgatókat.

A mesterképzésben végzett hallgatók több mint 90%-a jelenleg is dolgozik. Ennek oka, hogy ezen a képzési szinten elsősorban már praktizáló tanárok végeztek levelező tagozaton. Itt nagyon alacsony, nem egészen 1% azoknak a száma, akik soha nem is dolgoztak. A BA/BSc alapszakon végzettek közül közel 70% tudott elhelyezkedni és aktív résztvevője lenni a munkaerőpiacnak. A végzett hallgatók többsége az oktatás ágazatában vállal munkát.

Az eddigi felmérések alapján az intézményben végzett hallgatók közül kevesen választják a külföldi továbbtanulás vagy munkavállalás lehetőségét. Az abszolutórium megszerzését követően külföldön munkát vállaló végzett hallgatók aránya nem egészen 5%, a más országban továbbtanulók létszáma még ezt az arányt sem éri el.

Az intézményben a bent lévő hallgatók gyakorlati képzésének koordinációját és adminisztrációját és a végzett hallgatók munkaerőpiacra való összekötését a Karrier- és Gyakorlati Hely Koordinációs Iroda látja el. A tanári szakokhoz kapcsolódóan ezeket a tevékenységeket más egység végzi. Az iroda 625 gyakorlati képzőhellyel kötött együttműködési megállapodást, ezek között 7 külföldi partner található. Az iroda évente körülbelül kétszáz munkáltató felhívását juttatja el a végzett hallgatókhoz, aminek átlagosan 5-10%-a külföldi munkavállalási lehetőség.

Az eddigi felmérések tanulsága szerint kevés olyan végzett hallgatója van a főiskolának (3-5%), aki a munkavégzése helyszínéül a gyakorlati helyét választja. Ennek egyik fő oka lehet a tanárképzési profil.

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem (Budapest)²⁰

Az egyetem kancellárja megkeresésemre adott válaszában kifejtette, hogy az intézmény alacsony létszáma nagyban könnyíti a hallgatókkal való kapcsolattartást: meghatározó a szoros oktató-hallgató viszony – amely a felmérések alapján a diploma megszerzését követően is fennmarad –, valamint a hallgatók tanulmányaik során felmerült esetleges problémái is könnyebben felszínre kerülnek. Kiepült alumni-rendszerüknek köszönhetően végzett hallgatóik pályáját a jövőben is lehetőségük van szemmel követni, továbbá rendszeresen adnak otthont workshop- rendezvényeknek is, amelyek határozott célja diplomás hallgatóink álláshoz segítése.

A DPR keretein belül végzett vizsgálatok alapján mind az online, mind a személyes megkeresés eredménye azt mutatja, hogy az egyetemen tanulmányokat folytató hallgatók közel kétharmada tervezi, hogy tanulni fog a jelenlegi diploma megszerzését követően is.

---

²⁰ A rendelkezésre álló adatok a 2013. novemberi állapotot tükrözik.

A továbbtanulás szempontjából a mester és doktori képzések a legnépszerűbbek, a mesterképzést a továbbtanulók közel fele választotta. Végzettek esetében az online vizsgálatban a visszaküldők valamivel több, mint 50%-a gondolja úgy, hogy részt kell vagy szeretne részt venni további felsőfokú tanulmányokban, melyen belül a doktori képzésnek volt a legnagyobb az aránya.

Az, hogy az egységes osztatlan vagy a bolognai képzés hatékonyabb-e a munkaerőpiacon történő elhelyezkedés szempontjából, tapasztalataik szerint a kreatív szakmákban történő foglalkoztatás rendhagyó, így az esetek jelentős részében a képzésben töltött évek száma ebben a viszonylatban nem releváns.

Hallgatóik közül leginkább a grafika, webdesign területén végzettek tudnak BA diplomával is nagyobb erőfeszítés nélkül is elhelyezkedni. Ellenpélda ugyanakkor az építőművészet, amely területen végzett hallgatók csak MA elvégzésével szerezhetnek építési jogosultságot. A kancellár általános véleménye alapján az MA teremt valódi minőségi lehetőségeket.

A végzettek személyes megkeresése alapján a válaszolók 71%-a a szakterülethez kapcsolódó tevékenységből szerzi bevételeinek jelentős részét, illetve további 15%-a válaszolta azt, hogy iparművészet/design területhez kapcsolódóan folytatja munkáját, de nem a diplomájának megfelelő szakterületen.

A tanulmányok befejezése után egy éven belül a hallgatók több mint kétharmada talált munkahelyet, amelyek nagyjából a szolgáltatási és az oktatási területen találhatók.

A TÁMOP projekt DPR részében zajló kutatások online és személyes lekérdezéses módszerrel zajlanak. A pályakövető vizsgálatokat 1 és 3 évvel a végzés után folytatják le, továbbá munkaerőpiaci felméréseket is folytatnak a régió munkaadói körében.

Tanulmányokat folytató hallgatóik körében van érdeklődés külföldi tanulmányok iránt: a kérdezettek harmada szeretne szemesztert külföldön tölteni, ami a nyelvtanulás és külföldi gyakorlatok megismerését segíti. Végzett hallgatóik külföldi munkavállalásával kapcsolatban nem áll rendelkezésükre adat.

Hallgatóink ösztöndíj lehetőségeit a Fullbright Bizottság, Campus Hungary Ösztöndíj Iroda és a Nemzetközi Visegrádi Alap szervezetekkel együttműködve igyekeznek biztosítani.

Az alacsony hallgatói létszám miatt ez százalékosan nehezen értelmezhető, hogy a hallgatók milyen arányban helyezkednek el a gyakorlati helyükön. Példaként említendő stuttgarti gyakornokságát külföldi munkával folytató volt hallgatónk. Jellemzően végzett építészeik helyezkednek el külföldi cégeknél, amelynek egyértelmű oka a gazdasági válság.

Nyugat-magyarországi Egyetem (Sopron)²¹

A válaszokban részben a DPR háromévi kutatási eredményére, valamint a személyes tájékoztatásokra, informális adatgyűjtésekre támaszkodtak. Tekintettel arra, hogy egzakt mérési adatok az egyes szakokra lebontva nem reprezentatívak, a szakonkénti elemzésekre nem tértek ki. A DPR 2011. évi vizsgálatai alapján²² az egyetemen folytatott tanulmányok ideje alatt vagy utána a 2008 és 2010-ben végzett hallgatók mintegy 7-8%-a szerzett egyéb felsőfokú végzettséget. A végzett hallgatók 46%-a tervezi, hogy mesterképzésben folytatja tanulmányait. A felmérésben résztvevők több mint fele az alapképzést követően mesterképzésben folytatja tanulmányait, 1%-uk felsőfokú szakképzésben. A mesterképzésben végzők 8%-a doktori programban folytatja tanulmányait. Az egységes osztatlan és a bolognai rendszerben történő képzés az egyes szakok vonatkozásában eltérő hatékonyságot mutatnak a munkaerőpiacon való elhelyezkedésben. Egyes alapképzési szakok végzettjei a szak profiljától függően a munkaerőpiacon jól érvényesülnek (ott, ahol túlképzett szakembert nem kér a terület). A mesterképzési szakok és az osztatlan képzések végzettjei a tapasztalat szerint azonos eséllyel helyezkednek el. A külföldi tanulmányokat (pl. ERASMUS ösztöndíj keretében) folytató diákok elsősorban az alapidiploma birtokában nyerik el az ösztöndíjat, és ez feltehetőleg a munkaerőpiacon is előnynek számít.

²¹ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

²² 796 kérdőíven történt az adatelemzés

A végzett hallgatók az 1-5 skálán közepesre értékelik a végzettségük, diplomájuk szerinti szakma társadalmi presztízsét és anyagi megbecsülését. Az egyetemi szintű képzésben végzett hallgatók kevéssel többre értékelik (3,6).

Az elhelyezkedési lehetőségekre megközelítő tájékoztatást nyújthat az alapképzésből a mesterképzésre jelentkezők szakok szerinti létszáma. Ahol az alapszak után az elhelyezkedés biztosított, a mesterképzésre bejelentkezés alacsony. Tapasztalataik szerint összességében a mesterdiploma utáni elhelyezkedési esély nagyobb, mint az alapképzésben szerzett oklevéllel.

A 2010. évi felmérésük alapján – amikor a bolognai képzési rendszerben még csak alapképzésben végeztek hallgatók és mesterképzésben nem – az egyetemi szintű képzésben végzett hallgatók több mint fele (53,6%) teljes mértékben szükségesnek tartotta munkájához a diplomáját, míg a főiskolai szintű képzésben végzett hallgatók 45%-a, az alapképzésben végzett hallgatók 37%-a vélekedett így.

Az egyetemi végzettségű válaszolók 42,4%-a teljes mértékben szükségesnek tartja munkája során a szakon szerzett szakmai tudást, 25% többségében igen, 22% kisebb részben.

Az egyetemen népszerűnek mondható képzés pl. az andragógia, erdőmérnöki, gazdálkodási és menedzsment, faipari mérnöki, szociál-pedagógia, óvodapedagógus, turizmus vendéglátás, a művészeti képzések, a tanár szakok, agár képzési terület szakjai. Elhelyezkedési szempontból előnyös képzések továbbá a kémia, fizika, matematika.

A 2011. évi felmérés alapján a 2008 és 2010-ben végzett hallgatók 61% -a az abszolutórium megszerzésekor rendelkezett főállású munkaviszonnyal. A megkérdezettek 26%-a egy hónapon belül, 54% kicsit hosszabb keresés után tudott elhelyezkedni, egyötödük még nem találta meg a megfelelő munkát. A legtöbben álláshirdetésre jelentkezve (28%) és korábbi munkakapcsolat (27%) révén találtak munkát, a megkérdezettek ötöde kapcsolatrendszerén keresztül.

Szakonként és karonként változó ideig, akár 10-20 évig is követik informálisan a végzett hallgatók életpályáját, öregdiák találkozók, partnerkapcsolatok, médián keresztül. Elért eredményeiket közzéteszik a kari, egyetemi honlapon, a Vivát Academia egyetemi újságban. A 2011. évi felmérés alapján a végzettség megszerzését követően a volt hallgatók 59%-ának egy munkahelye volt, 23%-nak pedig több. A már dolgozók közül legtöbben diplomás státuszt töltenek be, beosztott diplomás 56%, alsó vezető 8%, középvezető 12% és felsővezető 3%. A végzettség közel fele köztisztviselőként vagy közalkalmazottként dolgozik, 8% állami/önkormányzati szektorban, 42% más szektorban. A végzett hallgatók 82%-ának állandó jellegű és határozatlan idejű, 16%-nak határozott idejű és 2%-nak alkalmi, megbízás jellegű a munkaviszonya. A végzettség megszerzése óta a volt hallgatók 70%-a nem volt munkanélküli, 30%-ukkal azonban már előfordult, átlagosan 5-10 hónapos időszakra.

A külföldi tanulmányok választására némi hatással van a családi háttér, valamint hogy milyen munkarendben folytatják tanulmányaikat. A 2008 és 2010-ben végzett hallgatók válaszai alapján kimutatható, hogy a válaszoló hallgatók 58%-a legalább egy szemesztert tanult külföldön. A 2007, 2008, 2009-ben végzett hallgatók körében folytatott 2010. évi felmérés alapján az egyetemi szintű végzettségűek majdnem 60%-a szeretett volna külföldön dolgozni és 15%-a tervezte, hogy külföldre megy dolgozni.

Egyetemi és kari szinten a több megkeresés érkezik különböző szervezetektől a frissen végzett hallgatók számára konkrét állásajánlatokkal. Az egyetem a partnerkapcsolatokon keresztül tájékozódik a munkaerőpiaci helyzetről. Az évente többször megrendezett Karriernapon céges partnereik képviselői – akik közül többen az egyetemen szereztek képesítésüket – tartanak tájékoztatót a hallgatóknak.

A 2008-ban és 2010-ben végzett hallgatók körében folytatott 2011. évi DPR vizsgálatok alapján²³ a végzettségűek 23%-át alkalmazták utóbb a gyakorlatot biztosító szervezetnél. A végzett hallgatók 5%-át a korábbi gyakorlati helyen alkalmazták.

A 2010 őszi végzett felmérés alapján a 2007, 2008 és 2009-ben végzettségűek többsége teljes mértékben tudta hasznosítani munkahelyén az egyetem nyújtotta gyakorlati képzés és szakmai gyakorlat ismereteit.

---

²³ 796 kérdőívben történt az adatelemzés

Szegedi Tudományegyetem²⁴

Az egyetem DPR adatai szerint a következő 2-3 év továbbtanulási terveit tekintve a válaszadók leginkább a mesterképzésekben gondolkodnak, csaknem 30%-uk tervezi, hogy folytatja tanulmányait, ebből 17% az egyetemen maradna. Negyedük tervez felsőfokú szakképzést illetve szakirányú továbbképzést / rezidensképzést, csaknem ötödük pedig doktori tanulmányokat.

	Igen, az SZTE-n	Igen, de másutt	Nem
Felsőfokú szakképzésben	13	13	74
Alapképzésben	6	7	87
Mesterképzésben	17	12	71
Szakirányú továbbképzésben, rezidensképzésben	14	12	74
PhD/DLA képzésben	12	9	79

Tervezi-e a továbbtanulást a következő 2-3 évben, és ha igen, hol? (nappali és nem nappali tagozaton végzettek együtt (%))

Az egységes osztatlan képzés és a bolognai rendszer közötti különbségekkel kapcsolatban a rektor megjegyezte, nehéz választ adni arra, hogy az elhelyezkedési arányokban található különbség a szakmaspecifikusság vagy a képzési rendszer következménye. A bolognai képzési rendszeren belül a BA/BSc és az MA/MSc diplomák összevetése is csak korlátozottan lehetséges. A jelenlegi munkapiaci státusz azt mutatja, hogy a munkanélküliség kb. azonos arányban érintette a két csoportot (a 2012-es kutatás szerint), ugyanakkor a BA/BSc formában végzettek közül többen tanulnak tovább nappali tagozaton.

Az egyetemen legtöbben (24%) bölcsészettudományi területen végeznek, a második legnagyobb képzésterület pedig a természettudományi (12%), ezt követi a jogi és igazgatási terület (12%) és a pedagógia (10%). A társadalomtudományi és a gazdasági területen végzettek 9%-ot tesznek ki. Az arányok hozzávetőlegesen megegyeznek a 2011-es kutatásban tapasztaltakkal.

Képzésterületek	A szak képzésterülete (az elsőként jelölt szak szerint)		
	2012-ben fő	2012-ben %	2011-ben %
Agrártudományi	91	3,6	5,2
Bölcsészettudományi	615	24,1	26,3
Gazdasági	226	8,9	9,1
Informatikai	132	5,2	5,5
Jogi és igazgatási	301	11,8	11
Műszaki	31	1,2	1,8
Művészeti	37	1,4	1,1
Művészetközvetítői	11	0,4	0,3
Orvos- és egészségtudományi	196	7,7	7,8
Pedagógiai	266	10,4	8,2
Sporttudományi	88	3,5	3,4
Társadalomtudományi	240	9,4	8
Természettudományi	313	12,3	12,4
Összesen	2546	100	100

A válaszadók képzésterületek szerinti megoszlása 2012-ben és 2011-ben

A kapott tájékoztatás szerint az abszolutórium megszerzésekor a válaszadók 45%-a (1193 fő) rendelkezett főállású munkaviszonnyal: a nappalisok 14%-ára, a levelezősök 90%-ára volt ez jellemző. Az abszolutóriumkor állásban lévők egy része (18%) már akkor olyan munkakörben volt, ami teljesen megfelelt tanulmányainak, további 59% szerint az akkori állása erősen kötődött a szakterületéhez, azaz összességében több mint háromnegyedüknek volt már akkor olyan munkahelye, ami kapcsolódott a szakmához. 18%-uknak ugyanakkor ez a munkahelye nem kapcsolódott a tanulmányokhoz.

Az abszolutórium után a végzettek (2645 fő) kevesebb, mint fele keresett állást (44%, 1171 fő). Egy részük azért nem keresett, mert már korábban is állásban volt (az abszolutórium

²⁴ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júliusi állapotot tükrözik.

megszerzése előtt) és nem is akart váltani, 41% (1081 fő). 11% tanulmányai folytatása miatt nem keresett állást, további 4% egyéb okból nem akart munkát keresni.

Az abszolutórium után megszerzett első munkahely már sokkal inkább szakmához kapcsolódó volt, mint azok az állások, amelyeket a végzettek az abszolutórium szerzés előtt töltöttek be. Itt 33% jelezte, hogy munkája nagyon szorosan kapcsolódik a végzés szakterületéhez (szemben a korábban már bemutatott 18%-kal), további 43% jelezte, hogy a tágabb szakmájában vágott az abszolutórium utáni munkája (szemben a korábbi 59%-kal). A kettő együtt 76%-ot ad, azaz alapvetően róluk mondhatjuk, hogy a pályán maradtak. Itt 17% mondta, hogy teljesen más szakterületen végzett, mint a megszerzett munka, míg 7% érezte úgy, hogy munkája valójában nem köthető szorosan semmilyen szakterülethez. Az adatok csak kis mértékben különböznek a 2011-es év eredményeitől.

A rektor kiemelte, hogy a jelenleg dolgozók 15%-ának mellékállása is van. (Ez az arány a 2011-es kutatásban is ennyi volt.) Ez a másodállás az esetek csaknem háromnegyedében (71%) erősen kapcsolódik tanult szakmájához; 22%-uk nyilatkozott úgy, hogy ez a mellékállás nem kapcsolódik tanult szakterületéhez, néhányan pedig úgy minősítették, hogy az bármilyen területhez kapcsolható. A mellékállás az esetek 31%-ában nem igényel diplomát.

Azok közül, akik az abszolutórium után munkát kerestek 37% azonnal talált is (1 hónapon belül), további 49% keresés után talált, 14% pedig még nem talált. Azokból, akinek időre volt szüksége az álláskereséshez (azaz keresés után találtak állás), 44% 1-3 hónap alatt talált állás, további 27% 4-6 hónapig kereste munkahelyét, további 19% találta meg állását 7-12 hónapon belül. A maradék 10% 1 évnél tovább kereste munkahelyét, amit végül megtalált. Összességében elmondható, hogy a válaszadók 58%-a az abszolutórium után hamarosan (max. 3 hónapon belül) talált munkahelyet.

A DPR kutatások a végzést követően 5 éven keresztül folynak. 2012 volt az első év, amikor az 1, 3 és 5 éve végzettek is lekérdezésre kerültek. A tavaszi kutatások mellett háromévente az őszi időszakban *telefonos kutatást* is végez az egyetem.

Az egyetemen végzett felmérés során 2655 főből 2205 fő jelezte, hogy jelenleg is dolgozik, 101 fő sosem dolgozott, 173 főnek már volt munkahelye, de jelenleg nem dolgozik, 176 fő pedig nem válaszolt. Jelenleg az érdemi válaszadók 89%-a dolgozik.

2012-ben a válaszadók 18%-a nyilatkozta azt, hogy a jelenlegi munkájához egy teljesen más szakterületen szerzett ismeretre lenne szüksége (pályaelhagyók).

A válaszadók nagy része ugyanakkor vagy saját, vagy a végzett tanulmányokhoz kapcsolódó területeken dolgozik. Az arányok szinte teljesen megegyeznek a 2011-es felmérés eredményeivel. A 2010-es felmérésben – bár más volt a kérdés szövegezése – 18% vallotta magát pályaelhagyónak.

A külföldi munkavállalással kapcsolatosan megírta a rektor, hogy egyesek külföldön vagy ott is végeztek munkát a tanulmányok előtt vagy mellett, a hallgatók 10%-a jelezte ezt. A külföldi munkavégzés valamivel jobban jellemző a nappali tagozaton tanulóakra (12%-uk említette), mint a levelezőn végzettekre (9%). A lekérdezéskor a munkahellyel rendelkező válaszadók 7%-a (154 fő) dolgozott külföldön. A legtöbben (41 fő) az Egyesült Királyságot jelölték meg, 30 fő pedig Németországot. A harmadik leggyakoribb említés (15 fő) Magyarország volt, ezt tekintették külföldnek. Őket leszámítva 6% a külföldön munkát vállalók aránya. Ennél valószínűleg többen dolgoznak kinti munkahelyeken, de az online felmérés feltehetően csak korlátozottan képes őket elérni. 2010-ben még csak 1% jelölt külföldi munkahelyet, 2011-ben már 6%.

A külföldi munkavégzés aránya képzésterületenként rendkívül eltérő; míg a jogi és igazgatási területen végzettek csak 1% jelzett külföldi munkahelyet, addig az orvos- és egészségtudományi területen végzettek több mint ötöde. A Karrier Iroda és a Nemzetközi Mobilitás Iroda foglalkozik ösztöndíj és munkavállalási lehetőségek ajánlásával; az évente állásbörzét rendezésnek, és gyakornoki rendszert is működtetnek.

Bár a végzettek úgy vélik, nem voltak elég felvértezve munkapiaci ismeretekkel, az egyetem Karrier Irodájának szolgáltatásait csak a válaszadók negyede (25%) vette igénybe. A szolgáltatások közül a legtöbben az állásbörzét látogatták (ezt 21% jelölte), második

legnépszerűbb a gyakornoki helyek, állásajánlatok közvetítése, amivel a válaszadók 4%-a élt. A harmadik a karrierfejlesztés kurzus, amin a végzetek szintén 4%-a vett részt. Ez utóbbi mind az őszi, mind a tavaszi félévben meghirdetésre kerül összegyűjtési szinten, és félévenként kb. 300 hallgatónak tud az elhelyezkedéssel kapcsolatos ismereteket nyújtani. Bár az Iroda szolgáltatásai nem csak a nappali tagozatos hallgatóknak szólnak, mégis elsősorban ők veszik ezeket igénybe, így a nappali tagozatosok részmintáján az igénybevételi arányok magasabbak. A Karrier Iroda többi szolgáltatása, úgymint a cégelőadások, állásbörze előkészítő napok, személyes tanácsadás vagy tréningek, a válaszadók 2-3 %-át vonzották. Az egyes karok végzettjei közül a leginkább a GTK és a TTIK hallgatói vették igénybe az Iroda szolgáltatásait, előbbieknél 41%, utóbbiaknál 43%-a nyilatkozott így. Szintén magasabb az igénybevétel a BTK-ról, ahol a válaszadók 27%-a vett részt valamilyen programon.

A válaszadók csaknem háromnegyede (72%) részt vett a kötelező szakmai gyakorlaton; 22 %-ukat később a gyakorlati helyen alkalmazták.

Óbudai Egyetem²⁵

A DPR adatai alapján a végzés évét (alap- vagy mesterképzés) követően a 2012-es évben a végzett hallgatók 12,4%-a, 2013-ban 12,2% tanult tovább.

Az intézményben az elmúlt időszakban kizárólag bolognai rendszerben történő képzés folyt, korábban pedig főiskolai szintű képzés zajlott az egyes szakokon, a bolognai rendszerhez hasonló kiegészítő (egyetemi szintű) képzésekkel. Az idei évben indította el az egyetem egyetlen területen osztatlan képzést a mérnök-tanár szakon, így bolognai rendszer és az egységes osztatlan képzés összehasonlítására vonatkozóan az egyetem nem rendelkezik releváns információkkal. Mindemellett a rektor véleménye szerint a bolognai rendszerű képzés keretei között végzett alapképzéssel rendelkező végzetteket a munkaerőpiac szívesen fogadja. A munkaerőpiac, illetve a konkrét munkaadó általában magasra értékeli a mesterképzésben kapott többlettudást, gyakran tapasztalja azonban, hogy foglalkoztatott hallgatók a mesterfokú képzésének költségeit és egyéb terheit már nem vállalja a munkáltató. Ugyanakkor elmondható, hogy a felsőfokú szakképzés fogalmát csak lassan fogadja el a munkaerőpiac, gyakran nem tudja értelmezni a végzetek kompetenciáit.

A felvételnél mutatkozó érdeklődés, valamint a túljelentkezések alapján az Óbudai Egyetem leginkább és legkevésbé népszerű szakja (a 2012-es felvételi adatai alapján):

	első helyen történő túljelentkezés	bármely helyen történő túljelentkezés	a bekerültek átlagos pontszáma
mérnök informatikus BSc (nappali)	1,4-szeres	6,2-szeres	362
műszaki szakoktató BSc (nappali)	0,24-szeres	0,32-szeres	nem indult el

Arról is tájékoztatott a rektor, hogy a hallgatók jelentős része a végzés pillanatában már dolgozik. Ez nem csak a levelező munkarendben tanulók esetére igaz, hanem a nappali képzés esetében is.

	2012-ben végzett felmérés	2013-ban végzett felmérés
Azonnal elhelyezkedők vagy már a végzéskor dolgozók aránya	57,3 %	54,1%
Állást keresők elhelyezkedésének átlagos ideje	2,63 hónap	4,05 hónap
A teljes sokaságra jellemző átlagos elhelyezkedési idő	1,13 hónap	1,86 hónap

A kérdőíves nyomon követés a DPR keretében az 1, 3, és 5 éve végzetek lekérdezésére vonatkozik. Az ezt követő időszakban az intézmény ALUMNI rendszere kezeli a végzettekkel való kapcsolattartást.

A végzést követően jellemző, hogy az elhelyezkedés aránya növekszik. Az egy éve végzetek közül továbbtanuló és aktív munkában lévők arányának összege meghaladja a 100%-ot, ami arra utal, hogy a végzetek egy része munka mellett tanul.

	1 éve végzett	3 éve végzett	5 éve végzett
2012-es felmérés	87,9 %	90,7 %	92,1 %
2013-as felmérés	85,5 %	95,8 %	91,7 %

²⁵ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júliusi állapotot tükrözik.

Az is megállapítható továbbá, hogy az 1, 3 és 5 éve végzetek jelentős arányban a szakmájukban foglalkoztatottak. A végzettektől a végzés óta történt külföldi tanulmányaikra és munkavállalásukra kérdezett rá az egyetem.

Külföldi tanulás	1 éve végzetek	3 éve végzetek	5 éve végzetek
2012-es felmérés	1,6 %	4,1 %	6,8 %
2013-as felmérés	7,7 %	7,9 %	2,6 %

Külföldi munkavállalás	1 éve végzetek	3 éve végzetek	5 éve végzetek
2012-es felmérés	7,3 %	12,3 %	11,3 %
2013-as felmérés	11,5 %	8,5 %	4,8 %

A fiatalok elhelyezkedését segítik az egyetem kiterjedt szakmai kapcsolatai, az iparban elismert, jó szakmai hírneve. Ezek a tényezők biztosítják az alapképzésben részt vevő hallgatók kooperatív képzésének folyamatos meghirdetését és működtetését. A kooperatív képzés az egyetem nappali alapképzéséhez kapcsolódó, önkéntes, kiegészítő gyakorlati modul, amelyben az egyetem és valamely gazdasági társaság, vállalat, intézmény együttműködnek annak érdekében, hogy az egyetemi hallgatók – a képzési célban megfogalmazottak szerint – szakmai gyakorlatot szerezzenek. A kooperatív képzés modulja a nappali tagozatos tanterv olyan kiegészítő része, amely egy vagy két (a 7. és/vagy 8.) félévben valósul meg, amelynek során a hallgatók a képzést támogató cégeknél szakmai gyakorlatot (4 nap/hét), az egyetemen pedig speciális elméleti ismereteket szereznek (1 nap/hét), és a cég szakembereinek segítségével elkészítik szakdolgozataikat. A képzés időtartama 5 vagy 10 hónap, és elvégzése jelentős mértékben segíti a hallgatók munkaerő piaci elhelyezkedését.

Egyetlen ipari partnere van az egyetemnek, amely már több éve két hallgató tanulmányait támogatja havi ösztöndíjjal. Néhány, egyszeri díjazású programot finanszíroznak még ipari partnereink, többnyire diplomamunkákhoz vagy versenyeredményekhez kapcsolódóan. Ezidáig egy alkalommal kereste meg az egyetemet egy megyei önkormányzat olyan ösztöndíjprogrammal, amely azt célozta, hogy végzés után a megyéből származó környezetmérnök hallgatók a településeiken vagy a régióban helyezkedjenek el. Jellemző, hogy a levelező tagozatos, költségtérítéses képzésben részt vevő hallgatók költségtérítési díját részben vagy egészben munkáltatójuk átvállalja.

A kooperatív képzésben résztvevő végzetek jelentős része helyezkedik el a kooperatív képzésre lehetőséget adó szervezetenél. Pontos felmérése erről nincs az egyetemnek, de becsléseik szerint ez az arány 60% körül lehet.

Nyíregyházi Főiskola²⁶

A rektor tájékoztatása szerint 2010-2012 évben végzett hallgatóik körében elvégzett DPR vizsgálatok adatai alapján a továbbtanulási szándékú hallgatók terveit a továbbtanulás céljának megfelelően a reprezentatív mintavétel tekintetében diagramok szemléltetik. (Lásd. 9. számú melléklet) Nem jellemző, hogy hallgatók egy időben többféle képzésre is járnának. Ez egyrészt nagy terhet jelent időben és elfoglaltságban, másrészt a magyar felsőoktatási finanszírozási szisztéma szerint azonos képzési szinten csak egyet lehet állami támogatással elvégezni, a másodikért már fizetni kell, így csak kevesen engedhetik meg maguknak, hogy egy időben több szakra is járjanak. Ezért inkább a diploma megszerzése utánra tervezik a továbbtanulást.

Korábbi felmérések igazolják, hogy a fiatalok a munkaerőpiaci helyzetük javítása érdekében vállalkoznak újbóli tanulásra. A megkérdezettek elsősorban újabb diplomát adó képzések elvégzését tervezik. A hallgatók több mint fele a végzés után mesterképzésben gondolkodik, leendő szakmájából szeretne mélyebb elméleti ismereteket szerezni. Bár a Nyíregyházi Főiskolán főként csak tanári szakon végzetek folytathatják mesterképzésen tanulmányaikat, a továbbtanulást tervezők még így is, több mint fele arányban, ebben az

²⁶ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

intézményben szeretnének újabb diplomához jutni. A mesterszakos diploma épp a pedagógusok körében jelenthet a közalkalmazotti bértábla szerinti magasabb besorolást, nagyobb jövedelmet, de az is fontos szempont, hogy az átalakulóban lévő közoktatás rendszerében nagyobb biztonságot ígér az egyetemi szintűnek tekinthető végzettség és kiváltható vele a meghatározott időszakonként kötelező továbbképzésen való részvétel is.

A legkevesbé a Mezőgazdasági és Műszaki Karra járó hallgatók tervezik, hogy mesterszakon folytassák tanulmányaikat. Kedvező, hogy nőtt a felsőfokú szakképzések és a szakirányú továbbképzések népszerűsége. Ezek a rövidebb ideig tartó képzések speciális, szakmai ismeretekhez juttathatják az odajárókat. Míg korábban a felsőfokú szakképzésekre főként akkor iratkoztak be a hallgatók, ha érettségi után nem sikerült felvételt nyerniük felsőoktatási intézménybe vagy a diploma megszerzését követően nem találtak megfelelő állást, addig mára a felsőfokú szakképzések presztízse és rangja javulni látszik.

A hallgatók többsége újabb diplomáját is az egyetemen szeretné megszerezni, döntésüket jelentősen befolyásolja, hogy az intézmény helyben milyen lehetőségeket tud felajánlani volt hallgatói számára. A megszokott környezet, az ismerős tanárok és csoporttársak gyakran azokat a hallgatókat is maradásra ösztönzik, akik korábban úgy tervezték, a diploma megszerzése után azonnal munkába állnak.

Annak ellenére, hogy a főiskolai évek alatt rendkívül alacsony a külföldön tanulók, munkát vállalók aránya, a végzés után hallgatóik több mint fele (51%) nem Magyarországon tervezi a munkába állást. Ha ehhez az értékhez még hozzá adjuk a bizonytalanokét, akkor csak minden hatodik leendő értelmiségi biztos abban, hogy tudását Magyarországon szeretné kamatoztatni. Az idegen nyelvtudásuk alapján feltételezhető, hogy valószínűleg angol nyelvterületen próbálkoznak majd, hisz kevesen vannak, akik az angolon kívül bármely más nyelven kommunikálni képesek. A külföldön munkavállalási szándékot jelzők között a Természettudományi és Informatikai Kar, a Gazdaság és Társadalomtudományi Kar és a Mezőgazdasági és Műszaki Kar hallgatói vannak többségben. A legkevesebben a Pedagógusképző Karon tanulók tervezik, hogy nem Magyarországon szeretnének elhelyezkedni. Ezek a munkák jellemzően rövid ideig tartó alkalmi, diák vagy gyakornoki munkák.

A diplomával rendelkezők elhelyezkedését vizsgáló kutatások mindegyike megerősíti a képzés alatti munkavállalás fontosságát. A hallgatók számára létfontosságú, hogy pályakezdőként is tudjanak igazolni szakmai jártasságot, gyakorlatot, ha kell ajánló levelet kapjanak. Ezért vannak előnyben azok a hallgatók, akik olyan szakon tanulnak, ahol a képesítési követelmények kötelező féléves gyakorlatot írnak elő (gazdálkodási és menedzsment, szociál-pedagógia szakosok).

A megkérdezetteink mindössze 3%-a bánta meg szakválasztását és nyilatkozott úgy, hogy nem abban a szakmában kíván elhelyezkedni. Csak minden nyolcadik válaszadó biztos abban, hogy szakjának megfelelő munkát fog találni. Az arány jóval alatta marad az országos értéknek, de ha figyelembe vesszük, hogy válaszadók a foglalkoztatási aktivitás szempontjából a legkedvezőtlenebb régióban laknak és tanulnak, reálisnak tekinthető ez az érték. Mivel a vizsgálatban résztvevők fiatalok és mobilak, így az elhelyezkedésnél jellemzően nem ragaszkodnak egy-egy konkrét településhez, de ismeretségük lakóhelyükhöz és a felsőoktatási intézmény székhelyéhez kapcsolódnak. Logikus tehát, hogy munkavállalásra a legnagyobb esélyük ebben a térségben lesz. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye úgy a munkanélküliséget, mint a jövedelmi adatokat tekintve a legkedvezőtlenebb helyzetben van. Az, hogy a megkérdezettek 60%-a reménykedik abban, hogy szakjának megfelelő munkát fog találni azt igazolja, hogy hallgatók az elhelyezkedés érdekében nagyobb kompromisszumokat is vállalnak.

Minden negyedik diák nem tartja reálisnak azt, hogy a diploma megszerzése után el fog tudni helyezkedni, jellemzően ők azok, akik emiatt a külföldi munkavállalás lehetőségében gondolkodnak.

Fontos ismerv úgy a diák, mint a képzőintézmény számára annak ismerete, hogy mennyire elégedett pályaválasztásával a hallgató. Ezt a „diploma után milyen szakterületen szeretne dolgozni” kérdés tudakolja meg. Kedvező, hogy a válaszadók jövőbeni terveit alapul

véve, az országos átlagtól (3,3%) alacsonyabb lenne a pályaelhagyók aránya (3,3 %), tehát a megkérdezettek közül nagyon kevesen vannak, akik nem a tanult szakmájukban szeretnének a későbbiekben dolgozni. Kétharmaduk (64,8 %) a tanult szakmájukban és 24,9 %-uk közeli területen kíván elhelyezkedni. A DPR eredmények azt mutatják, hogy országosan magasabb a biztosan a szakterületen elhelyezkedni szándékozók aránya, mint intézményükben. A válaszadók között viszont többen vannak azok, akik a leendő szakmájukhoz rokon területeken is szívesen vállalnának munkát. Ehhez figyelembe kell venni, hogy foglalkoztatás szempontjából a leghátrányosabb területről érkeznek válaszadók, itt a legmagasabb a munkanélküliség, ezeken a településeken a legnehezebb állást találni, érthető, hogy a munkahely megszerzése érdekében nem ragaszkodnak annyira szűken vett szakmájukhoz, mint a kedvezőbb foglalkoztatási lehetőséget jelentő térségekből érkezők, kompromisszumokra is hajlandóak, ha ez munkát jelenthet. A Műszaki és Mezőgazdasági Karon tanulók a legbiztosabbak abban, hogy szakterületükön fognak elhelyezkedni (79,1%), a legkevésbé a Pedagógusképző Kar diákjai vannak erről meggyőződve (62 %). A Gazdasági és Társadalomtudományi Kar hallgatói közül válaszolták a legkevésbé azt, hogy teljesen más területen is szívesen elhelyezkednének. (1,3 %) Az erre a karra járó diákok a leginkább kompromisszum képesek, ők azok, akik a legnagyobb arányban vállalnák a közeli szakmákkal összefüggő munkákat is (35,4 %).

Az intézményben frissen végzett hallgatóik átlagosan 6 hónapon belül tudnak elhelyezkedni, természetesen nagy szórást mutatkozik az előzőeknek megfelelően a különböző szakterületek tekintetében.

A DPR 1-3-5 évig követi nyomon a végzett hallgatók életpályáját. A Nyíregyházi Főiskola az Alumni, Karrier és PR-iroda működése keretén belül biztosítja a frissen végzett hallgatók számára különböző szervezetek, munkáltatók által folyamatosan megjelenő munkavállalási, elhelyezkedési lehetőségek közvetítését. A Főiskola több mint 50 regionális munkáltatóval kötött együttműködési megállapodást a különböző szakterületek képzéséhez kötődő szakmai gyakorlati ösztöndíjak tekintetében. Tapasztalatuk szerint az ösztöndíjban részesülő hallgatók több mint 30%-a helyezkedik el a gyakorlatot biztosító szervezetnél, intézménynél.

A Nyíregyházi Főiskola a továbbiakban is az Alumni, Karrier és PR-iroda keretében folyamatosan fejleszti az olyan jellegű szolgáltatásait, amelyek az aktív hallgatók karrier, életpálya tervezésének támogatását és a végzett hallgatók munkaerő piaci elhelyezkedését segítik.

Tapasztalataik szerint a Nyíregyházi Főiskola legnépszerűbb szakjai:

- Gazdálkodási menedzsment
- Turizmus-vendéglátás
- Csecsemő -és kisgyermek nevelő
- Gépészmérnöki
- Programtervező informatikus.

Legkevésbé népszerűek:

- Magyar
- Fizika,

A különböző szintű diplomák közül az elhelyezkedést legnagyobb mértékben a gazdaságtudomány területén és a műszaki és informatikus képzési területen szerzett diplomák segítik elő.

*Károly Róbert Főiskola (Gyöngyös)*²⁷

A tanulmányaik befejezését követően mesterképzésben továbbtanulni szándékozó hallgatók aránya 25% körül alakul, azon hallgatók aránya, akik alapképzésben szeretnének továbbtanulni 4,5%, felsőfokú szakképzésben (felsőoktatási szakképzésben) 17%, szakirányú továbbképzésben 15%, doktori képzésben pedig a végzett hallgatók 8%-a tervezi a továbbtanulást.

---

²⁷ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

A főiskolai képzésben végzett hallgatók elhelyezkedési aránya hasonló a bolognai rendszerben végzett hallgatókéhoz. A tapasztalatok szerint a bolognai rendszerű képzési formák közül a magasabb szintű végzettség megszerzése nagyobb lehetőséget biztosít az elhelyezkedésre, pontos adat azonban nem áll a főiskola rendelkezésére.

Az intézményben a legkevésbé népszerű szakok: közszolgálati (BA), emberi erőforrások (BA), informatikus és szakigazgatási agrármérnöki (BSc), valamint a turizmus-menedzsment (MA) szak, ez utóbbi valószínűleg az oklevél kibocsátásához szükséges magas nyelvvizsga követelmény miatt. A legnépszerűbb szakok a gazdaságtudományok képzési területen a gazdálkodási és menedzsment (BA), pénzügy és számvitel (BA), kereskedelem és marketing (BA), turizmus-vendéglátás (BA), informatika képzési területen a gazdaságinformatika alapképzési szakon (BA) folytat képzést a főiskola, amelyet szintén népszerűnek számít. Az agrár képzési területen a környezetgazdálkodási agrármérnöki (BSc), szőlész-borász mérnöki (BSc),

A főiskolán frissen végzett hallgatók a visszajelzések szerint a végzést követő 3-6 hónapon belül el tudnak helyezkedni. Az intézmény 5 évig követi nyomon a végzett hallgatók életpályáját a DPR segítségével, amelynek keretében három megkeresés történik, a végzést követő 1., 3. és 5. évben.

Mindhárom képzési szinten az a tapasztalata a rektornak, hogy a foglalkoztatottság 90% körül alakul, amelyből kb. a hallgatók 60%-a végez a végzettségének megfelelő munkát. Ennél az adathoz azonban érdemes arra is figyelemmel lenni, hogy az önkéntes adatközlési aktivitás leginkább azokra a végzett hallgatókra jellemző, akik találtak munkahelyet. Azon végzett hallgatók, akik kevesebb sikerrel jártak az elhelyezkedés terén, kevésbé szívesen teszik ezt a tény közzé.

Az intézményhez érkezett visszajelzések alapján a végzett hallgatók kb. 10%-a vállalt külföldi munkát a felsőfokú végzettség megszerzését követően, a jelenleg is hallgatói jogviszonnyal rendelkezőknek pedig közel 15%-a tervezi külföldi tanulmányok folytatását.

A főiskola rendelkezik egy *Munkaerőpiaci portállal*, amely regisztrációs lehetőséget biztosít az állásajánlatot, gyakornoki lehetőséget biztosító cégek, valamint az állást kereső hallgatók számára. Az intézmény honlapján publikálja a gyakornoki és állásajánlatokat, évente egy alkalommal pedig állásbörzét szervez. *A visszajelzések alapján a szakmai gyakorlatot letöltő hallgatók a gyakorlati helyként választott cégnél nagy arányban tudnak elhelyezkedni.* Speciális gyakorlati helyként a pénzügy és számvitel szakos hallgatók esetében a Nemzeti Adó és Vámhivatal kiemelhető.

Színház- és Filmművészeti Egyetem (Budapest)²⁸

Az egyetemen az egységes osztatlan képzés maradt domináns. Az első BA képzések most végződtek, ahol van ráépülő MA szak (pl. a kameraman-operatőr képzés), amelyre az egész osztály jelentkezett. A hangmester és vágó BA szaknak nincs MA folytatása. A doktori iskolában minden MA végzettségű hallgató folytathatja tanulmányait színházművészet, illetve film és videóművészet ágban. Évente 25-30 jelentkező van, döntő többségük az egyetemen végzett hallgatók közül kerül ki. A rektor álláspontja szerint a művészeti területen a munkaerőpiac elég nehezen definiálható. Csak néhány szak van, ahol MA képzés is folyik, de még csak egyetlen osztály végzett 5 fővel és ők mindannyian folyamatosan dolgoznak (ha nem is közalkalmazottként, vagy munkaviszonyban, hanem szabadúszóként), így nem tud érdemi választ adni erre a kérdésre.

Ahol BA és MA szak is van (kameraman BA+operatőr MA; mozgókép alapszak film- és televízió-rendező BA + filmrendező művész MA; dokumentumfilm-rendező MA) még nincsenek végzett növendékek, tehát erre a kérdésre sem egyértelmű a válasz, hiszen nincs tapasztalata az egyetemnek. Azt azonban leszögezte a rektor, hogy a hallgatók már az egyetemi évek alatt is folyamatosan dolgoznak olyan produkciókban, ahová többségében az egyetemen tanító oktatók kapcsolatai révén kerülnek be. Később a saját hallgató-társaikkal alakított alkotó közösségekben dolgoznak sok esetben.

²⁸ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

A legnépszerűbb szak a színművész, a legkevésbé népszerű a gyártásszervező alapszak. A frissen végzett hallgatók „elhelyezkedése” nem jellemző. Néhány színművész leszerződik a különböző kő- vagy alternatív színházakhoz. A televíziók műsorát és a közösségi portálokat követve, a fesztiválok műsorát figyelemmel kísérve számos információja van az egyetemnek a végzett növendékekről. Nem igazán lehet értelmezni azonban egy filmrendező esetében, ha pl. ötévente készít egy nagyjátékfilmet, vagy naponta egy epizódot valamely televíziós sorozatból.

Szakmai gyakorlati ösztöndíj nincs az egyetemen, a szakmai gyakorlat a színművészek és színházi rendezők esetében működik. Sok esetben az osztályvezető tanár színházában gyakorol egy színész és oda kap szerződést is. A színházak helyzete miatt azonban ez a lehetőség is beszűkült az utóbbi években.

*Pannon Egyetem (Veszprém)*²⁹

Az egyetem rektorának tájékoztatása szerint a továbbtanulási szándékot befolyásolja a képzési terület, valamint a képzés szintje. A végzetek 30%-a mesterképzésben, 20%-a szakirányú továbbképzésben, 7% alapképzésben, 16% doktori képzésben kíván részt venni.³⁰

Az abszolutórium megszerzése előtt elhelyezkedők válaszai alapján 30% személyes kapcsolatok útján, 40% álláshirdetésre való jelentkezés útján jutott el. A további 23% egyéb úton (munkáltatók felkeresése, korábbi munkakapcsolat alapján, szakmai gyakorlati hely, karrier iroda, állásbörze, vállalkozóvá vált) és 7% egyéb, amelyről nincs információ. Az elhelyezkedési utak is mutatják, hogy ez egy komplex rendszer, az egyéni érvényesülésnek sok tényezőjével. A rektor szerint azt megállapítani, hogy ebben a hatásmátrixban mely tényezőnek van legnagyobb hatása egy-egy egyén elhelyezkedésében jelenlegi kutatási, kimutatási módszerekkel nem lehet. A DPR alapján nem mutatható ki különbség az elhelyezkedési mutatókban a képzési terület és képzési formák között.

A rektor meglátása szerint a különböző szintű diplomák egyelőre ugyanolyan esélyeket biztosítanak, és még nincs meg a megfelelő munkaerőpiaci visszajelzés a különböző szintű diplomával rendelkezők tudásával, alkalmasságával, beválásával kapcsolatban. A munkaadók általában azt nézik, hogy mit tud a jelentkező, és nem azt, hogy milyen diplomája van. A szakok népszerűségének több mutatója is lehet, ezért nehéz annak a kérdésnek megválaszolása a rektor véleménye szerint, hogy melyek az intézmény legnépszerűbb és legkevésbé népszerűbb szakjai. Egyrészt a beiskolázásnál a túljelentkezés lehet sikerességi mutató. A képzés esetén a hallgatók elégedettsége az oktatással, kapott szolgáltatásokkal, oktatókkal befolyásolhatja a népszerűséget, a kimeneti oldalon pedig az elhelyezkedési esélyek, és a megszerzett tudás általi könnyű elhelyezkedés növelheti a szak iránti népszerűséget. Az is lehet, hogy bár rossz beiskolázási mutatókkal, a kemény oktatás miatt népszerűtlen képzéssel rendelkezik egy szak, mégis nagyon jó elhelyezkedési adatokat mutat. A beiskolázási túl- vagy alul jelentkezésnek számos oka lehet, nem feltétlen a szak népszerűség, hanem földrajzi helyzet, ismertség, vagy egyszerűen divat lehet hatással.

Az oktatással, szolgáltatásokkal kapcsolatos elégedettség, és népszerűség könnyebben mérhető fogalom a kapott tájékoztatás szerint. A DPR visszajelzései alapján a végzetek 75%-a kapcsolódó szakterületen dolgozik, 15% más szakterületen, 10% pedig olyan helyen, amely bármilyen végzettséggel ellátható terület.

Képzési területenként ez az arány némi eltérést mutat. Informatikai képzési terület esetén a végzett hallgatók 90%-a kapcsolódó szakterületen dolgozik. Másik végletként pedig elmondható, hogy a társadalomtudományi és bölcsészettudományi képzési területen a végzetek 65%-a dolgozik kapcsolódó szakterületen, 25% más szakterületen, 10% pedig bármilyen végzettséggel betölthető területen.

Az abszolutórium pillanatában a végzetek 40%-a már rendelkezik munkahellyel, igaz nagyobb arányban a levelező tagozatosok. Azok, akik nem rendelkeznek diplomával, csak abszolutóriummal, nagyrészt úgy ítélték meg (6% kivételével), hogy a diploma hiánya nem

²⁹ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júliusi állapotot tükrözik.

³⁰ A viszonylag kis válaszadási elemszám miatt szignifikáns különbség nem mutatható ki, sem a képzési területek, sem a képzési szintek közötti továbbtanulási szándékban.

okozott gondot a munkába álláskor. A munkakeresés ideje átlagosan 5–7,7 hónap volt, amely pedagógusok esetén 12 hónap, informatikai képzési terület esetén 2 hónap volt.

A foglalkoztatottság esetén megkülönböztet az egyetem aktív foglalkoztatottakat, és inaktívakat. Az inaktív csoportba tartoznak a munkanélküliek (6%), a GYES/GYED-en levők (4%), a nappali tagozatos főállású diákok (8%), a háztartásbeliek (1%). A munkanélküliség esetén 6,4%-os arányt lehetett kimutatni a DPR-ből. Az aktív foglalkoztatottak aránya 80%-os. A munkanélküliek átlagosan 6 hónapja vannak munka nélkül, és mindenki keres munkát.

A rektor tájékoztatása szerint a megkérdezett végzettek 3,5%-a végzett külföldön résztanulmányokat, 13,2%-a pedig dolgozott már külföldön a tanulmányi időszakában, vagy utána. A képzettség megszerzése után átlagosan 1 évig vállaltak munkát a válaszadók. A külföldön dolgozók 1/3-a nem a képzettségnek megfelelő munkát, 1/3-a kapcsolódó területen, 1/3-a teljes mértékben a képzettségnek megfelelő területen dolgozott. A külföldön dolgozók kizárólag az unió valamely tagállamában dolgoznak a visszajelzések alapján, főleg Angliában és Németországban. A külföldi továbbtanulásról nincs információja az egyetemnek.

A képzési időben jellemző az ösztöndíjas együttműködés a kooperatív képzés keretében a műszaki informatikai karon. A végzettség megszerzése utáni ösztöndíjas foglalkoztatásban az intézmény már nem vesz részt, számos lehetőség van arra, hogy valamely cég és a hallgató együttműködésére, adott esetben utóbb a cégnél való elhelyezkedésre. Az intézményben állásportál is működik, ahova a cégek állásajánlataikat feltölthetik. A visszajelzések alapján a szakmai gyakorlati helyen keresztül a foglalkoztatottak 10%-a helyezkedett el.

Miskolci Egyetem³¹

Az egyetem rektorától kapott tájékoztatás szerint az egyetem állam- és jogtudományi karán öt szakon, és felsőoktatási szakképzés formájában folytathatják tanulmányaikat a hallgatók: osztatlan jogászképzés keretében, alapszakon: igazgatásszervező, igazságügyi igazgatási, és munka-és társadalombiztosítási igazgatási szakon, mesterképzés keretében: közigazgatási mesterszakon. A munkaügyi és társadalombiztosítási mesterképzési szakindításának akkreditációja folyamatban van. Felsőoktatási szakképzés keretében jogi asszisztenseket képez az egyetem.

A képzések egymásra épülnek: a jogi asszisztensek kedvezményes tanulmányi rend keretében folytathatják tanulmányaikat valamelyik BA-szakon. A BA-szakokon az alapidiploma megszerzését követően lehetőség van a közigazgatási mesterszakon második diploma megszerzésére és valamennyi alapszakon oklevelet szerzett hallgató végezhet további tanulmányokat a jogász szakon is. További kedvezményt jelent, hogy szakirányú diplomával rendelkezők esetében lehetőség van jogász szakon, levelező tagozaton ún. diplomás levelező képzésre, ahol a képzési idő 8 félévre rövidül. A jogi asszisztensek kb. 15%-a tanul tovább igazságügyi igazgatási alapszakon, a végzett BA szakos hallgatók kb. 10%-a mesterszakon, illetve jogász osztatlan képzés keretében.

A 2012. évi DPR adatok szerint a hallgatók többsége nem rendelkezett a felmérésben érintett képzés kezdetekor felsőfokú végzettséggel (80%); aki igen, az azt többnyire hagyományos főiskolai képzés keretében szerezte (83,3%). Nem jellemző, hogy a képzés befejezését követően további tanulmányokat folytattak volna (mindössze 10% tette ezt meg.) A hallgatók többsége nem is szeretne további képzésben részt venni."

A rektor álláspontja szerint miután más az osztatlan és a BA képzések keretében elsajátítandó ismeretanyag köre, és a különböző végzettséggel betölthető álláslehetőségek, így az összehasonlítás nehezen tehető meg; magasabban kvalifikáltabb munkakörökben eredményesebben tudnak elhelyezkedni az osztatlan képzést sikeresen befejező hallgatók, mint a BA diplomával rendelkezők. Ugyanakkor nem szükséges a jogi és közigazgatási képzési területeken meghirdetett valamennyi álláshoz jogi egyetemi végzettség, így alapvetően a képzésre fordítandó önköltség, (költségtérítés) a képzés hossza, és a jelentkező tanulmányi eredményei határozzák meg, hogy a hallgató melyik képzést választja.

³¹ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júliusi állapotot tükrözik.

Az általánosságban megállapítható a rektor szerint, hogy a levelező munkarendben tanuló hallgatók döntő többsége már meglévő munkája mellett tanul, így ők már tanulmányaik folytatása alatt is rendelkeznek állással; az ő esetükben a diploma a magasabb, kvalifikáltabb munkakörben történő előrelépés lehetőségét teremti meg. Az egyetem BA képzései közül a legbiztosabb elhelyezkedési lehetőségeket a munkaügyi és társadalombiztosítási igazgatási alapszakon végzett hallgatóink tudhatják magukénak. A szakokra kb. azonos arányban jelentkeznek hallgatók, de a legnépszerűbb szakok: jogász osztatlan és munkaügyi és társadalombiztosítási igazgatási alapszakok és az igazgatásszervező szak.

Arról is tájékoztatott a rektor, hogy – a DPR alapján – a volt hallgatók több mint fele olyan dolgozóként tekintett magára, aki tanul is; többségük már rendelkezett főállású munkaviszonnyal (54,1%), amely többnyire állandó jellegű és határozatlan idejű volt (96,9%). Az abszolutórium megszerzését követő kb. fél éven belül a hallgatók fele talált állást (52,5%), méghozzá saját szakterületükön (33,3%), illetőleg saját, illetve kapcsolódó területen (60%). A legtöbben a munkáltatónál való jelentkezés útján találtak állást (28,6%), illetőleg álláshirdetésre jelentkezett (19%).

Az egyetem együttműködik és jó szakmai kapcsolatot ápol igazságszolgáltatási szervekkel, bíróságokkal, ügyészséggel, közjegyzői, végrehajtói és ügyvédi irodákkal, akik gyakran hirdetnek álláslehetőségeket végzett hallgatóink számára, és gyakornoki álláslehetőséget is kínálnak felsőbb éves hallgatóknak.

Nincs információja a rektornak arra vonatkozóan, hogy szakmai ösztöndíjat nyert hallgatóink milyen arányban helyezkednek el a gyakorlatot biztosító intézménynél, mert nincs rálátása arra, hogy ki rendelkezik a korábban tanulmányi szerződésnek nevezett ösztöndíjjal.

Szent István Egyetem (Gödöllő)³²

A biológia BSc szakos hallgatók 90%-a folytatja tanulmányait mesterszakon. Az állatorvostan hallgatók végzésüket követően a szakmai tapasztalatok megszerzése után szakállatorvosi képzésben, illetve megközelítően 6-7%-uk PhD képzésben folytatják tanulmányaikat. Az óvodapedagógus és tanító szakon az alapképzést követően elenyésző arányban tanulnak tovább mesterképzésben. Hivatalos felmérést ugyan nem készített az egyetem továbbtanulás témakörében, de a mesterképzésben írt szakdolgozathoz való konzultációs kérelmek igazolják, hogy az alapképzésben diplomát szerzett hallgatók továbbképzésben vesznek részt és mesterképzésben is oklevelet szereznek. A végzett hallgatók jelentős számban tanulnak tovább az intézmény pedagógus szakvizsgát adó továbbképzésein. A gazdaság- és társadalomtudományi kar alapszakon diplomát szerzett hallgatók 20-30%-a tervezi tanulmányai mesterszintű folytatását, többségük levelező tagozaton. A rektor tapasztalata szerint több hallgató szerez tapasztalatot a munkaerőpiacon és ezt követően a végzés után 1-3 évvel jelentkezik mesterszakra. Jelentős azon hallgatók száma is, akik akár párhuzamos képzésben vesznek részt, illetve akár egymást követően inkább két alapszakot végeznek el, ami az elhelyezkedést megkönnyíti, mert több lábon állnak, és szakmai tudásuk szélesebb körű.

A gépészmérnöki karon az alapképzésben végzők oklevelük megszerzését követően 20-30%-ban tanulnak tovább, a mesterképzést elvégzők mintegy 3-5%-a tanul még doktori iskolában illetve továbbképzésben.

A mezőgazdaság- és környezettudományi karon a kertészmérnök szakot kivéve valamennyi alapszaknak van egyenesági folytatási lehetősége mesterszakon egyetemen belül. Minden mesterszaknak van befogadó doktori iskolája, ez az egymásra épülés egyedülálló lehetőségeket biztosít a diákok számára az egyetemen, számos hallgató él ezzel a lehetőséggel. Az alapképzésben végzettek közül a mesterképzésben tanulmányaikat folytatók túlnyomó többsége a karon marad, valamelyik MSc szakon tanulnak tovább. Sokan nem maradnak azon a szakterületen, amelyben az alapképzésben tanultak, más részterületre specializálódnak. A kertészmérnök szakon végzettek is Gödöllőn folytatják tanulmányaikat, növényorvosként, mezőgazdasági biotechnológusként, ökotoxikológusként, vagy

³² A rendelkezésre álló adatok a 2013. júliusi állapotot tükrözik.

agrármérnökként. Az alapképzésben nappali tagozaton diplomát szerzetteknek általában fele illetve kétharmada tanul tovább. (Sokan kb. egyharmaduk nem kapja meg oklevelét nyelvvizsga hiányában.) A kar négy doktori iskolával rendelkezik. A mesterképzésben végzettek közül nagyon sokan folytatják tanulmányaikat doktori képzésben.

Ybl Miklós Építéstudományi Kar felsőfokú szakképzésén és alapképzésében végzettek 22%-a tanul tovább mesterképzésben. Jelentős sikerként valósult meg a mesterképzés a 134 éves múlttal és jelentős szakmai elismeréssel bíró karon. 2013 júniusában kaptak először a hallgatók MSc diplomát. Korábban más felsőoktatási intézmények MSc és doktori képzésében vehettek részt a karon végzett építő-, építés- és településmérnökök.

A 2012. évi DPR eredményei³³ alapján megállapítható, hogy a végzettek karonként eltérő százalékban folytatják a tanulmányaikat az intézményben. A képzési terület eltérései és a tanulmányok relatív sikeressége nagymértékben meghatározza a mesterképzésbe történő átlépést, valamint a doktori képzésben történő továbbtanulást.

Az Állatorvos-tudományi Kar vezetőinek véleménye szerint az egységes, osztatlan képzésben oklevelet szerzett hallgatók tudnak könnyebben elhelyezkedni, mivel az ötéves képzésben az elméletek és gyakorlatok aránya jobban elosztott, nincsenek átfedések a két szint között. A bölcsész és pedagógusképzésben résztvevők esetében a munkáltatók még nem tudják értelmezni a bolognai rendszerben kiadott BA illetve BSc diplomák és az MA, MSc képzés közötti különbséget. A kar vezetői úgy ítélik meg, hogy a bolognai képzési rendszer még alapos javításra szorul, főleg a tanárképzés tekintetében.

A gépészképzés során feltétlenül az egységes és osztatlan képzési rendszer segíti elő a hatékonyabb munkaerőpiaci elhelyezkedést. A mezőgazdaság és környezettudományi karon azt tapasztalta a rektor, hogy nem keresik az alapképzésben végzetteket. A munkáltatók szívesebben fogadják a mesterszintű diplomával rendelkezőket. Még a mezőgazdaságban egyre nagyobb számban jelenlévő családi gazdaságokból érkező hallgatók is igyekeznek mesterszintű diplomát szerezni.

Ugyanakkor az alapszakokra felvett hallgatók mintegy harmada az alapszintű tudást is nagy nehézségek árán képes befogadni, megszerezni. Sokan alkalmatlanok a mesterszintű tanulmányokra. Harmaduk kellő kitartás és szorgalom esetén képes megfelelő alapszintű tudás megszerzésére, de nem alkalmas a mesterszakon való továbbtanulásra. A hallgatók egyharmada rendelkezik olyan szintű képességekkel, amelyeknek birtokában az osztatlan képzési rendszerben is képes lenne diplomát szerezni. Ha visszatérnénk a kizárólagos osztatlan képzési rendszerre, akkor számolni kellene azzal, hogy a diplomások száma csökkenne.

A rektor álláspontja szerint a bolognai rendszer előnye az egységes európai felsőoktatási rendszerbe történő beintegrálódás. Ugyanakkor az osztatlan képzés világosabb helyzetet biztosított a hazai munkavállalók és munkaadók között. Meglátása szerint a munkáltatók még mindig nem tudnak különbséget tenni az alap- és mesterképzés, valamint a korábbi főiskolai és egyetemi képzés között. Az álláshirdetések olvasása során világosan látszik, hogy még mindig főiskolai és egyetemi végzettséggel keresnek munkavállalókat. A különböző szintű diplomák közötti megmérettetés azonban nagyban függ a munkaerőpiaci szegmenstől.

Mester fokozattal rendelkező hallgatók nagyobb eséllyel lépnek a munkaerőpiacra, de vannak olyan területek, ahol inkább az alapfokú diplomával rendelkező álláskeresőket fogadják szívesebben, az alacsonyabb illetmény és a túlképzettség elkerülése érdekében. A rektor tapasztalatai szerint az elhelyezkedés nagymértékben függ a fiatalok kompetenciáitól. Egy tehetséges diák az alapképzés elvégzése után, ha mesterdiplomára vágyik, de a családi háttér nem teszi lehetővé, hogy folytassa tanulmányait, akkor elhelyezkedését követően levelező tagozaton megszerzi a mester oklevelet is. Az agrár és mezőgazdasági ágazatban a munkaerőpiacon a mesterszintű végzettséggel rendelkezőket keresik nagyobb arányban. Van olyan területe ennek az ágazatnak, amelyen nem is lehet alapvégzettséggel ellátni a feladatot,

---

³³ A hallgatói kutatásban az alap- és mesterképzésben tanuló hallgatók teljes köre vett részt. A felmérés még a korábbi szervezeti struktúrájának megfelelően készült, 8152 fő bevonásával.

ilyen a növényvédelem irányítása. Ugyanakkor kutató- és oktatómunkát is kizárólag mester (osztatlan) végzettséggel lehet ellátni, valamint a doktori képzésbe is csak így lehet felvételt nyerni. Úgy véli a rektor, hogy gépészmérnöki területen a szakmérnöki képzéssel kiegészített mesterképzés biztosít nagyobb lehetőséget az elhelyezkedésre.

Az egyetem több karán nincs mesterképzés, így az elhelyezkedést az alapdiploma is biztosítja (pl. tanító és csecsemő- és kisgyermeknevelő, valamint óvodapedagógus szakokon) Az építész terület alap diplomája gyakorlatorientált képzést és végzettséget biztosít, s a munkaerőpiac ezeket a szakembereket (az építőipar ismételt fellendülésekor) szívesen alkalmazza a kivitelezés területén.

A szakok népszerűsége tekintetében arról tájékoztattott a rektor, hogy az állatorvos-tudományi kar mindhárom szakja kiemelkedően népszerű, a végzést követően a diplomát szerzett hallgatók rögtön el tudnak helyezkedni. Az állatorvosi szakon végzettek közül állatkórházakban, állatorvosi rendelőkben, hatósági állatorvosként, kormányhivataloknál, egyetemen, közigazgatásban, kerületi hivatalokban helyezkednek el a fiatal szakemberek.

Egyes szakokra történő jelentkezést több tényező befolyásol a rektor meglátása szerint, például a felvételi követelmények, a jelentkezők anyagi helyzete, az intézmény lakhelytől való távolsága. A gazdasági; agrár- és gazdasági, agrár- és egészségügyi karon a pénzügy és számvitel, műszaki menedzser és az egészségügyi szervező szakok a legnépszerűbb alapszakok, míg a legkevésbé népszerű az andragógia alapszak. A gazdaság- és társadalomtudományi kar főleg agrár- és gazdasági szakokkal rendelkezik. A legnépszerűbb szakok a turizmus-vendéglátás a gazdasági szakokon belül, és a gazdaság és vidékfejlesztési agrármérnök szak az agrárképzési területen belül. Bölcsész és társadalomtudományi területeken egy-egy alapszak van az egyetemen, ezért rangsort nem tudott felállítani a rektor. Nagy számban (73%) tudnak elhelyezkedni a munkaerőpiacon, általában 1 éven belül a végzés után, átlagkeresetük is elfogadhatónak mondható.

A szakokon a hallgatók szakmai gyakorlata teljes mértékben biztosított, a kar sok gyakorlati képzési helyet kínál fel, több intézettel, vállalattal kötött együttműködési megállapodást. Egy olyan szak van, amit több éve nem tud elindítani az egyetem, az informatikus és szakigazgatási agrármérnök szak, amelynek az elnevezése a rektor tapasztalata szerint visszariasztja a diákokat a jelentkezéstől, mert nem tudják értelmezni, nem ismerik az agrár szakigazgatási rendszert. Ehhez több támogatásra lenne szüksége a szaknak a munkaerőpiac oldaláról is. A másik nehézségekkel küzdő szak az egyetemen a gazdaságelemzés szak, erre a rektor véleménye szerint azért nem jelentkeznek a hallgatók kellő számban, mert túl nehéznek, elvontnak feltételezik az oktatást.

A tájékoztatás szerint a „népszerűtlen” szakokon az elhelyezkedési aránya nagyjából megegyezik a „népszerű” szakokon végzett hallgatók munkába állási arányával. A gépészmérnöki kar vezetőinek tapasztalata alapján a szakok népszerűségi sorrendje: mezőgazdasági és élelmiszeripari gépészmérnöki szak, gépészmérnöki, műszaki menedzser, létesítménymérnöki, mechatronikai mérnök szak. A munkaerőpiac a végzett gépészmérnököket nagyon keresi. A karrier iroda céges megkeresései, az álláshirdetések és gyakornoki helyek meghirdetése is ezt az igényt támasztja alá.

A Mezőgazdaság- és Környezettudományi Karon a népszerű és népszerűtlen szakok elkülönítése nehéz feladat, mert a nyolc meghirdetett alapszakra a kapacitásnak megfelelő jelentkező mindig van. A növénytermesztő mérnök alapszak indult el nehezebben, de az első helyen ezen szakra jelentkezők száma, ezen a szakon is növekvő tendenciát mutat.

Növekszik az igény és az érdeklődés az általánosabb képzést biztosító mezőgazdasági mérnök és az állattenyésztő mérnök szak iránt. *Évek óta stabilan magas az érdeklődés a természetvédelmi mérnök és a kertészmérnök szakok iránt.* Stagnál, de megfelelő az érdeklődés a környezetmérnök, környezetgazdálkodási agrármérnök és a vadgazda szakok iránt. Az egyetem mesterszakjaira – az akkreditálásuk és indításuk később történt – növekvő jelentkezési tendencia jellemző. Növekvő az érdeklődés a magyar jelentkezők részéről az angol nyelven meghirdetett szakok iránt. (Főleg a mezőgazdasági mérnök BSc és agrármérnök MSc szakokon.)

Mivel a DPR-ben 12%-os válaszadási hajlandóság valósult meg, ezért a rendelkezésre álló adatok száma alapján nem lehet megfelelő és biztonságos következtetést levonni a munkaerőpiaci elhelyezkedésre vonatkozóan a rektor álláspontja szerint. Az Ybl Miklós Építéstudományi Karon kb. négyszeres volt a nappali tagozatos hallgatók túljelentkezése a 2010-2012-es időszakot vizsgálva, tehát összességében valamennyi szak népszerű. Ezen belül 2012-ben építőmérnöki szakra nyert felvételt a legtöbb hallgató.

Az Állatorvos-tudományi Kar valamennyi szakján a végzősök rövid időn belül elhelyezkednek a megszerzett végzettséghez jól illeszkedő szakmában. Az alkalmazott bölcsészeti és pedagógiai karon óvodapedagógus, tanító és csecsemő- és kisgyermeknevelő alapszakon szerzett oklevéllel (mesterképzés nincs) a hallgatók jelentős része a szakmában helyezkedik el.

Az egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kara főleg agrár és gazdasági szakokkal rendelkezik. A végzősök nagy számban (73%-ban) tudnak elhelyezkedni a munkaerőpiacon, általában 1 éven belül a végzés után. A kar sok gyakorlati képzési helyet kínál fel hallgatóinak, több intézettel, vállalattal kötött együttműködési megállapodást, s ezek az együttműködések is elősegítik a végzősök elhelyezkedését.

A gépészmérnöki területen végző hallgatók a diploma megszerzését követően, jellemzően 85-90%-ban találnak végzettségüknek megfelelő állást. A Mezőgazdaság- és Környezettudományi Karon végzett felmérés eredményeiből nem lehet biztonságos és valóságos képet felvázolni, de elmondható, hogy az agrárgazdaság és az ott folyó képzés a munkaerőpiaci kapcsolódását tekintve a nemzetgazdaság kevéssé dotált szegmense. Azon hallgatók, akik családi gazdaságokból jöttek azonnal elhelyezkednek, ugyanakkor egyéb területen az elhelyezkedésre vonatkozó adatok nem szignifikánsak.

A megszerzett végzettséghez jól illeszkedő szakmában való elhelyezkedés esélye elsősorban a műszaki (gépészmérnöki), gazdaságtudományi területen diplomát szerzőket valamint az állatorvos-, és egészségtudományi területen tanulókat jellemzi leginkább.

Az Ybl Miklós Építéstudományi Karon végzettek 61%-a talált azonnal munkát végzés követően, további 26%-uk fél éven belül, kb. 13% pedig ezt követően helyezkedett el. Bár ismert az építőipar jelenlegi helyzete, ennek ellenére a karról kikerülő szakemberek iránti kereslet meghatározó.

Az egyetem nyilvántartása szerint az 1-3-5 éve végzett hallgatók foglalkoztatottságának aránya a következőképpen alakult: a végzéskor (abszolutórium megszerzésekor) főállásban dolgozók aránya 47,4%; a munkanélküliek aránya 9,5%; pályaelhagyók aránya (foglalkoztatottak körében) 14,7%.

A felsőfokú tanulmányok alatt dolgozók aránya:

	SZIE- YMÉK	SZIE- MKK	SZIE- GÉK	SZIE- GK	SZIE- GTK	SZIE- ÁOTK	SZIE- ABK	SZIE összes
tanulmányok alatt dolgozók aránya	43,9 %	38,6 %	46,7 %	54,3 %	65,2 %	18,8 %	53,2 %	51,1 %
részmunkaidőben dolgozók aránya	9,7 %	16,7 %	48,4 %	24,2 %	17,2 %	21,2 %		

Az egyetem a bölcsész és pedagógusképzésben résztvevők esetében kapcsolatot tart a közoktatási intézményekkel, egyes esetekben szakmai együttműködési megállapodással is rendelkezik.

Az Alkalmazott Bölcsészeti és Pedagógiai Karra érkező közoktatási állásajánlatok pedig azt bizonyítják a rektor szerint, hogy intézményben végzett hallgatóik munkájára számíthatnak.

A rektor tájékoztatása szerint államilag finanszírozott képzésben résztvevő hallgatók számára elérhető szakmai gyakorlati ösztöndíj az utolsó gyakorlati félévben, de ez nincs összefüggésben a szakmai gyakorlati hellyel, sem az elhelyezkedéssel. A szakmai gyakorlat a gazdasági és agrár szakokon az utolsó félévet jelenti. A szakokon a szakvezető oktatók általában több olyan intézménnyel tartanak fenn kapcsolatot, ahol a hallgatókat 13 hétre el

tudják helyezni. A hallgatók a jó szakmai gyakorlati háttérrel könnyebben tudnak elhelyezkedni a munka világában.

A gépészmérnöki karon a rektor tapasztalatai szerint a szakmai gyakorlaton részt vevő, illetve ösztöndíjas hallgatók mintegy 25-30%-a helyezkedik el a gyakorlatot biztosító szervezetnél, intézménynél. Az agrárképzési területen a féléves mérnöki gyakorlat segíti az elhelyezkedést, így 20%-os az e, a műszaki képzési területen ez magasabb, (pl. környezetmérnök szak). Az építész képzésben végzők esetében a korábbi gyakorlati helyen való alkalmazás aránya kb. 13%.

Budapesti Gazdasági Főiskola³⁴

A gazdaságtudományi képzési területen a rektor tapasztalatai szerint a volt hallgatók körében alacsony arányt képvisel a továbbtanulás. A végzés után a hallgatók az elhelyezkedést, egzisztenciateremtést tartják fontosabbnak. A gazdasági képzési területen az MA képzést jellemzően azok választják, akiknek vezetői munkakör megszerzéséhez erre szükségük van. Ez többnyire a BA képzés befejezése után évekkel dől el. Ennek következménye, hogy az MA képzéseken a munka mellett, levelező munkarendben tanuló hallgatók aránya lényegesen magasabb, mint nappali munkarendben.

A továbbtanulás egy másik irányát a BA végzettségnél alacsonyabb képesítést adó (volt OKJ-s) képzések adják. Itt a két legjellemzőbb képzés az adótanácsadói és a mérlegképes könyvelő képzés.

Az főiskola és a DPR eredményei alapján a 2008-2010 között végzettek körében folytatott 2011. évi felmérés szerint a megkérdezettek 7%-a nyilatkozott úgy, hogy jelenleg is (2011-ben) folytat mesterképzést. A 2011-ben végzett megkérdezetteknel (a felmérés időpontja 2012-ben volt) ez az arány 11% volt.

Az osztatlan, illetve bolognai képzési rendszer közötti különbségre irányuló képzés a BGF esetében nem releváns a kapott tájékoztatás szerint, ugyanis a főiskola meghatározóan a bolognai képzési rendszer bevezetése előtt és után is egyaránt 6+1 féléves képzést folytatott/folytat. A rektor véleménye, hogy a jelenlegi rendszerben az osztatlan képzések szakma-specifikusak és nem feltétlenül a képzés típusától (egységes osztatlan vagy osztott) függ az elhelyezkedési esély. Az osztott képzési rendszer előnye, hogy az alapképzésben végzett hallgató mesterfokozatát akár más képzési területen is megszerezheti.

A gazdaságtudományi képzési területen szinte minden végzett hallgató a BA diplomájával helyezkedik el. Azt követően, akiknek további (pl. vezetői) ambícióik vannak, jellemzően levelező munkarendű képzésben elvégzik az MA szintet. Akik megszerzik az MA diplomát, többnyire nem első munkahely keresésével, hanem karrierépítéssel foglalkoznak.

A rektor tájékoztatása szerint a főiskola alapképzési szakjai alapvetően népszerűek. A főiskola országosan a legszélesebb képzési kínálatot nyújtja a gazdaságtudományi képzések terén (az országban a pénzügy és számvitel, valamint a nemzetközi gazdálkodás alapképzési szakokon tanulóknak például 40%-a a főiskola hallgatója). A legnépszerűbbek közé tartozik: nemzetközi gazdálkodás, kereskedelem és marketing, pénzügy és számvitel, turizmus és vendéglátás, gazdálkodási és menedzsment, gazdaságinformatikus. Kevésbé népszerű szakok: andragógia, nemzetközi tanulmányok (2012-ben indultak először), üzleti szakoktató, közgazdásztanár.

A rektor által a rendelkezésemre bocsátott elhelyezkedéssel kapcsolatos adatok szerint a 2010-ben végzettek közül az első munkahelyek 84%-a saját (22%) vagy kapcsolódó (62%) szakterületre esett. A 2011-ben végzettek közül az első munkahelyek 84%-a saját (26%) vagy kapcsolódó (58%) szakterületre esett.

Valamennyi végzett hallgatóra kiterjedő felmérést a főiskola a DPR-en keresztül csak egyszer végez, a diplomaszerezést követően egy évvel. Tervezik azonban a régebben végzettek megkérdezését is. A 2011-ben végzettek 93%-a helyezkedett el egy éven belül. 26% kizárólag a szakterületének megfelelő munkát, 58% a saját és kapcsolatos szakterülethez tartozó munkát

---

³⁴ A rendelkezésre álló adatok a 2013. szeptemberi állapotot tükrözik.

végez. A 2008-ban és a 2010-ben végzettek vonatkozásán csak 2011-es adatokkal rendelkezik a főiskola.

A külföldi továbbtanulás vagy munkavállalás lehetőségével kapcsolatban arról tájékoztatott a rektor, hogy a 2011-ben végzettek közül az abszolutórium megszerzése után a megkérdezettek 7%-a folytatott külföldön tanulmányokat. Hosszabb rövidebb külföldi munkavállalás a hallgatók 18%-át érintette.

Arra is felhívta a figyelmemet a rektor, hogy a főiskola valamennyi karán Karrier Iroda működik, amely a hallgatók részére állásbörzét szervez, továbbá folyamatosan kutatja fel a lehetséges szakmai gyakorlati helyeket a hallgatók számára és tartja a kapcsolatot potenciális munkáltatókkal.

A főiskolán tanuló hallgatók nem ösztöndíj keretében végzik szakmai gyakorlatukat. A 2011-ben végzett volt hallgatók 22%-a dolgozik jelenleg azon a munkahelyen, ahol a szakmai gyakorlati idejét töltötték, ami egyértelműen az összefüggő egy féléves szakmai gyakorlat előnyeit mutatja.

*Széchenyi István Egyetem (Győr)*³⁵

Az egyetem hallgatói körében végzett 2012-es vizsgálatok azt mutatják, hogy a végzés előtt álló fiatalok 88,45%-a fontosnak tartja szakmai továbbképzését. Ennek módját különböző formában képzelik el a hallgatók; 18,13% posztgraduális képzés (újabb egyetemi, főiskolai diplomára irányuló képzés) formájában kívánja ezt megvalósítani. Ez különösen igaz az egészségügyi területen végzettséget szerzők körében (28,99%), jogi területen ez az érték 26,61%, gazdasági terület esetében 18,44%, míg műszaki területen 16,17%.

Az egyetem 2012. évi, a végzettek (2007-ben, 2009-ben és 2011-ben diplomát vagy abszolutóriumot szerettek) elhelyezkedését érintő vizsgálatai alapján kis különbség fedezhető fel a BA/BsC és MA/MsC diplomát szerettek munkaerőpiaci helytállását illetően. Előbbi csoport 93,86%-ának, míg az utóbbiak 96,77%-ának sikerült fél éven belül sikeresen elhelyezkednie. Ezen belül is az alapszakosok esetén 60,77% azoknak az aránya, akik egy hónapon belül találtak maguknak munkát, ugyanez az érték mesterszakot végzetteknél 67,74%. Az egy évig vagy annál hosszabb ideig tartó álláskereső BA/BSc diplomával rendelkezőknél 6,16%-ban jellemző, míg az MA/MSc diplomások esetében 3,22%-ban. Összességében a végzettek körében végrehajtott vizsgálatok azt mutatják, hogy a mesterdiploma megszerzése kis mértékben gyorsabb elhelyezkedést biztosít, mint egy alapidiploma megléte.

Az egyetem által elvégzett 2012-es vizsgálat során a válaszadók között két olyan csoport volt, amelynek hallgatói valamely osztatlan képzésben vettek részt az egyetemen. Ezeknek a diplomát vagy abszolutóriumot szerzett végzetteknek elhelyezkedési mutatói hasonlóak a fent leírtakhoz, így elmondható, hogy a jogász osztatlan képzésben részt vett hallgatók 84,46%-a fél éven belül sikeresen elhelyezkedett, ezen belül is 53,78% egy hónapon belül talált megfelelő állást magának. A tanár-mérnök-tanár osztatlan képzés minden végzettje fél éven belül elhelyezkedett, 76,92% pedig egy hónapos elhelyezkedési időt jelölt meg a válaszadás során.

Jogi területen az osztatlan jogászképzés bizonyult 2012-ben a legnépszerűbbnek. Műszaki szakok közül első helyen legtöbbször a gépészmérnöki alapszakot jelölték, ezen kívül a járműmérnök és mérnök informatikus képzéseket is nagy számban választották.

Gazdasági területen a gazdálkodási és menedzsment, valamint a kereskedelem és marketing alapszakok voltak népszerűek. Az egészségügyi képzés esetén az ápolás és betegellátás, valamint az egészségügyi szervező képzésekre jelentkeztek a legnagyobb számban első helyen, míg a Zeneművészeti Intézetben az előadóművészet-klasszikus ének szakirány és zongora szakirány volt a legnépszerűbb.

A 2012. évi DPR kutatások alapján a 2011-ben diplomát vagy abszolutóriumot szerzett hallgatók 63,41%-a fél éven belül tudott elhelyezkedni. Ezen belül is 37,83%-ot tesz ki azoknak az aránya, akik egy hónap alatt sikeresen találtak maguknak munkát. Az egy éves

---

³⁵ A rendelkezésre álló adatok a 2013. októberi állapotot tükrözik.

vagy azt meghaladó elhelyezkedési idő csupán 4,87%-nál volt megfigyelhető. Az elhelyezkedettek 85,8%-a olyan szakterületen talált magának munkát, amely a végzettségéhez kapcsolódik, s csupán 8,64% azoknak az aránya, akik egy egészen más szakterületen dolgoznak.

Az 1-3-5 éve végzettek körében a foglalkoztatottság 74,57%-os, további 6,79% munkanélküli, 5,33% GYES-en, GYED-en (GYET-en) van, 1,6% háztartásbeli vagy egyéb inaktív (eltartott), 11,72% pedig nappali tagozaton tanuló diák. Az elhelyezkedettek 82,29%-a közvetlenül szakmájában, illetve ahhoz kapcsolódó szakterületen helyezkedett el, 13,49% pedig végzettségétől eltérő másik területen dolgozik. A külföldön dolgozók aránya 4,53% az utóbbi felmérésük alapján.

Külföldi továbbtanulásra vonatkozó adatokkal nem rendelkezik az egyetem, viszont a 2012-es pályakövetési vizsgálatok eredményei alapján elmondható, hogy a végzettek 6,79%-a vállalt külföldön munkát.

Az intézmény több munkáltatóval (pl. Audi Hungária Motor Kft., Rába Járműipari Holding Nyrt., SPAR Magyarország Kereskedelmi Kft., Opel Szentgotthárd Kft., Magyar Telekom Nyrt., Hödlmayr Hungária Logistics Kft., LuK Savaria Kft., stb.) rendszeres kapcsolatban van a frissdiplomásoknak kínált ösztöndíj- és munkalehetőségek meghirdetése kapcsán. Ezen együttműködések száma évről-évre bővül a kapott tájékoztatás szerint.

A gyakorlatot töltő hallgatókat 36,01%-ban alkalmazták a későbbiekben gyakorlati helyükön. Ez az arány a Műszaki Tudományi Kar és a Gazdaságtudományi Kar hallgatói körében a legmagasabb, előbbi esetén 39,93%, utóbbinál pedig 37,5%.

IV. A középiskolák válaszaiból

Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakközépiskola és Szakiskola (Debrecen)³⁶

Az iskola igazgatójának nem áll rendelkezésére hiteles információ arra vonatkozóan, hogy milyen arányban tanulnak tovább a végzett diákok. Az osztályfőnökök becslései szerint egy-egy érettségizett évfolyam kb. 15-20%-a próbálkozik felsőfokú tanulmányokkal, de ennek csak a fele szerzi meg a diplomát. Terjedőben vannak az alapítványi iskolák „felsőfokú” kétéves OKJ-s képzései az igazgató tájékoztatása szerint. A szakiskolai tanulók kb. 10%-a próbálkozik meg az érettségi megszerzésével, jellemzően ők is alapítványi iskolákban. Az igazgató álláspontja szerint a nemzeti köznevelésről szóló törvényben biztosítani kívánt lehetőség, miszerint a szakmunkásvizsga letételét követően majd beülhet a tanuló a középiskola 11. évfolyamára, vélhetően kezelhetetlen helyzetet fog eredményezni intézményi szinten.

A vendéglátóipari szakmák jóval népszerűbbek a kereskedőknél, ugyanakkor a kereskedők belföldi elhelyezkedési esélyei sokkal jobbak a kapott tájékoztatás szerint.

Az érettségizett tanulók kb. fele az első évben nem talál teljes munkaidős állást és gyakori az is, hogy bejelentés nélkül dolgoznak egy vállalkozónál. A szakiskolai tanulók egy része a korábbi gyakorlati helyén tud maradni, különösen ha ez egy multinacionális cég. A kisebb településeken élők emiatt hátrányban vannak a megyeszékhelyen élőkkel szemben.

Pályakövetési rendszere ugyan van az intézménynek, de kevésbé eredményesen működik, tekintettel a kitöltött kérdőívek alacsony számára.

Arról is tájékoztatott az igazgató, hogy a vendéglátóipari tanulók kb. harmada véli úgy, hogy külföldön is szerencsét fog próbálni. Nem ritka az sem, hogy már az utolsó vizsgák előtt külföldön dolgozik a családtagjaival egy-egy tanuló és csak a vizsgára jön haza.

Külföldi szervezetekkel is együttműködik az iskola; pl. Leonardo Ösztöndíj keretében van arra lehetőség, hogy a szakképzésben résztvevő tanulók Olaszországban vagy Németországban néhány hónapot eltöltsenek. Ebben szerepe van a hazai és helyi iparkamaráknak, hogy a külföldi gyakorlat a vizsgára bocsátás követelményei közé beszámítható legyen. Egy-egy projekt 15-20 tanulót érint, de megoldatlan kérdés a kísérő tanárok helyettesítése, illetve munkájuk honorálása, mert a pályázattal elnyert összegek ilyen

³⁶ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

rovatokat nem tartalmaznak. Ilyen esetekben – ha valaki a nyelvet megfelelő szinten elsajátította – nincs akadály annak, hogy már rendes munkavállalóként állást töltsön be.

*Bókay János Humán Szakközépiskola (Budapest)*³⁷

Az igazgató tájékoztatása alapján a végzés évét követően – a 2010/2011-es, illetve 2011/2012-es tanév végi adatok alapján – a végzős osztályok tanulói a következő arányban tanultak tovább: egyetemen tanult tovább 12 fő, főiskolán tanult tovább 5 fő.

A 2010/2011 tanévvégi adatok öt végzős osztály tekintetében a következőképpen alakultak: egyetemen tanult tovább 18 fő, főiskolán tanult tovább 15 fő, egészségügyi OKJ-s képzésben vett részt 12 fő, egyéb OKJ-s képzésben vett részt 38 fő, munkába állt 12 fő.

A végzős tanulók általában továbbtanulnak egyetemeken, illetve OKJ-s képzésben. A végzést követően 2-3 évig követi őket nyomon az iskola, de kiépített pályakövetési rendszerük egyébként nincs.

Külföldi munkavállalással kapcsolatban arról tájékoztatott az igazgató, hogy 2012-en 20 tanuló kért igazolást külföldi munkavállaláshoz, 2013-ban csak 2 fő.

Ösztöndíjat biztosító szervezetekkel nem működik együtt az iskola.

*Nagykanizsai Batthyány Lajos Gimnázium*³⁸

A gimnázium tanulóinak 90%-a az érettségit követően egyetemen, főiskolán tanult tovább. A továbbtanulás közel 100%-os. Népszerűek: a bölcsészkar, az orvosi egyetem, a műszaki felsőoktatás, a közszolgálati képzés, de még a közgazdasági, jogi továbbtanulás is, sőt természettudományi karokra is vannak továbblépők, a végzősök néhány százaléka szakmát szerez. Azok a tanulók egy része – akiket nem vettek fel elsőre – otthon maradnak és szülői támogatással készülnek a következő év felvételijére. *A frissen végzett, a felsőoktatásba be nem került tanulók csak érettségivel nem nagyon tudnak és nem is akarnak elhelyezkedni.*

A gimnáziumnak nincs pályakövetési rendszere. Ezt országos rendszerben kiépítve sürgősen létre kellene hozni az igazgató szerint.

A 6 végzős osztályból (kb. 180 fő) kb. 5 fő választja általában a külföldi továbbtanulást. Nincs kapcsolata az intézménynek külföldi ösztöndíjat ajánlókkal.

*Kiskunfélegyházi Középiskola, Szakiskola, Speciális Szakiskola és Kollégium*³⁹

Az iskola intézményvezetőjének tapasztalatai szerint a tanulók szakmai végzettség megszerzése után, kevesen adnak visszajelzést arról, hogyan boldogultak a munkaerőpiacon. Tényleges információt azoktól a diákoktól kapnak, akik visszatérnek az iskolába érettségire felkészítő esti tagozatos képzésre. A beszélgetésekből gyakran kiderül, hogy nem tudtak elhelyezkedni szakmájukban, ez főként a gépészet szakmacsoportban képesítést szerettekre jellemző. A gyáripar leépülésével egyre kevesebb fémipari munkást tud felvenni a munkaerőpiac. A hegesztő szakképzést ennek ellenére nagyon sokan választják annak reményében, hogy külföldön jól tudnak érvényesülni a megszerzett szakképesítéssel.

Az építőipari szakmában bizonyítványt szerettek körében nagyobb az elhelyezkedési arány, ennek az iparágnak a segédmunkás foglalkoztatásban is nagy szerepe van, amely fontos az iskolarendszert szakképzettség nélkül elhagyók számára. A legjobb elhelyezkedési aránnyal a végzett élelmiszer eladók rendelkeznek, közel 50%-uk munkához jut, általában a gyakorlati helyükön, amennyiben bizonyítani tudták rátermettségüket.

Intézményükben a szakok népszerűségét egyértelműen a szakiskolai ösztöndíj befolyásolja. A diákok hátrányos helyzetűek, ezért a szakmaválasztásnál nem kis motivációt jelent a képzési idő alatt megszerezhető jövedelem, amely gyakran jelentős kiegészítése a családi költségvetésnek. Az intézményvezető jó ötletnek tartja, hogy központilag határozzák meg megyei régiókra a támogatott szakképesítések listáját, a munkaerő piaci igények figyelembevételével. Talán a központi intézkedésekkel megteremthető az egyensúly a

³⁷ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

³⁸ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

³⁹ A rendelkezésre álló adatok a 2013. októberi állapotot tükrözik.

foglalkoztatási kereslet és kínálat között, amelyhez egy jól megtervezett munkahely teremtési stratégia elengedhetetlen.

Baptista Szeretetszolgálat EJSZ Móra Ferenc Felnőttoktatási Gimnázium (Szeged)⁴⁰

A *gimnázium igazgatója* megosztotta velem, hogy az intézményben nem folyik szakmai képzés, felnőttoktatási gimnáziumként elsődleges céljuk és tevékenységük a 18 évet betöltött tanulók és azon felnőttek érettségihez juttatása, akik a korábbi tanulmányaik során nem jutottak el az érettségihez. Az iskolának nincs kidolgozott pályakövetési rendszere, mivel a tanulók nem a gimnáziumban szerezték szakmai végzettségüket. Tapasztalataik, a későbbi találkozások során történő beszélgetéseken és a közösségi oldalak információin alapulnak.

Tanulóik többsége szakmunkásképzőben, illetve szakiskolában már tanult szakmát, de érettségit még nem szerzett, a munkavállalási esélyeiket, elhelyezkedésüket az iskolában szerzett érettségi jelentős mértékben segíti, megkönnyíti.

A munkáltatók többsége a munkavállaló alkalmazását a szakmai végzettség és a sikeres érettségi bizonyítvány együttes meglétéhez köti. Az intézményben – ennek függvényében – többségében a szakmát már tanult diákok középszintű érettségire való felkészítése történik. Elenyésző (évente 2-3 fő) azon tanulók száma, akik emelt szintű érettségi vizsgára jelentkeznek, pl. főiskolán, egyetemen folytatják tovább tanulmányaikat. Vannak olyan tanulók is, akik az érettségi megszerzését követően tervezik új, érettségihez kötött szakma megtanulását.

Az intézményben fontosnak tartják a partneri igények felmérését, és a felnőttek részéről is jelentős mértékű az igény az érettségi iránt, amelynek megszerzését követően nagyobb eséllyel tudnak munkát vállalni, esetleg továbbtanulni.

Az informatikai alapképzés és az idegen nyelv magas óraszámú oktatása is sokat segíthet a munka világában elhelyezkedni. A külföldi munkavállalás problémája a gimnáziumban is felmerül, hiszen minden tanévben van 4-5 olyan tanuló, aki azért szakítja meg tanulmányait, mert külföldön, főként Londonban, illetve Ausztriában, Németországban vállal munkát. Mivel iskolában gimnáziumi képzés történik, nem működnek együtt olyan munkáltatókkal, akik a frissen végzett tanulók számára ösztöndíjat biztosítanak.

Jedlik Ányos Gépipari és Informatikai Közéiskola és Kollégium (Győr)⁴¹

Az *intézmény igazgatója* megírta, hogy az iskola tanulmányi átlaga 4,04. A 750 tanulóból 32 fő kitűnő tanulmányi eredményt ért el a 2012/13-as tanévben. Az eredményekből következik, hogy tanulók mintegy 90-95%-a továbbtanul elsősorban a műszaki felsőoktatás irányába.

Az igazgató véleménye szerint a közéiskolába elég nehéz bejutni. A nyolcadikos eredményeket nézve átlagosan 4,4-es eredménnyel jutnak be a tanulók. A legnépszerűbb szakirány a CAD/CAM informatikus. A legkevésbé népszerű a gazdasági informatikus. A túljelentkezés 3-4-szeres. Aki nem tanul tovább, annak lehetősége van szakot váltani, és az érettségi utáni képzésben a CAD/CAM informatikus szakmát választva vagy a gépgyártástechnológiai technikus szakmát megszerezve biztosan elhelyezkedhet végzettségével.

A munkaerőpiaci igény miatt vezették be a más iskolákban érettségizettek számára a 2 éves gépgyártástechnológiai technikus képzést. Az itt tanuló tanulókkal a Rába Futómű Kft. tanulmányi ösztöndíjas szerződést köt. Az iskolában végzett minden diák egy adatlapon megadja „a jövő útját és elérhetőségeit (email cím)”. Ezeket keresztül követik a tanulókat.

Email-es megkérdezések alapján, 1-2%-os mennyiségben tanulnak, illetve dolgoznak volt diákjaink külföldön. Az intézmény tanulóik számára Rába Futómű Kft. biztosít ösztöndíjat. Tapasztalataik szerint 80-90 %-uk az ösztöndíjat, biztosító vállalatnál helyezkedik el.

⁴⁰ A rendelkezésre álló adatok a 2013. októberi állapotot tükrözik.

⁴¹ A rendelkezésre álló adatok a 2013. októberi állapotot tükrözik.

Az igazgató tapasztalata szerint diákok 80%-a felsőoktatásban tanul tovább az érettségi után. Az intézmény közgazdasági szakközépiskola, amely a legnépszerűbb szakok közé tartozik. Érettségi után nagyon kevesen állnak munkába, vagy érettségi utáni szakképzésben (15%) vagy felsőoktatásban (80%) tanulnak tovább.

Az intézménynek pályakövetési rendszere ugyan nincs, de az osztályfőnökök igyekeznek összegyűjteni a végzett diákok további sorsának alakulását. Pontos adatokkal nem tudott szolgálni az igazgató arról, hogy hányan távoznak külföldre munkavégzés vagy tanulás céljával, de ebben a tanévben számottevően nőtt ezen diákok száma. Nem működnek együtt olyan szervezetekkel, akik ösztöndíj lehetőséget biztosítanak diákjainknak.

V. A civil és egyéb megkeresett szervek válaszaiból

*Nemzeti Ifjúsági Tanács (NIT)*⁴³

Az elnök tájékoztatása szerint a társadalom egyes csoportjai jobban ki vannak téve a munkanélküliség veszélyének. Ilyenek például a nők, a fiatalok, a fogyatékossgal élők, a vidéken (kisebb településen) élők és azok, akiket szociális nehézségek gátolnak a munkához jutásban. Amellett, hogy a munkanélküliséggel járó elkerülhetetlen anyagi nehézségeket el kell viselniük, ezek az emberek gyakran nagyon elszigeteltnek érzik magukat, úgy érzik, hogy a többségi társadalom kivetette őket magából.

Magyarországon 2010-ben a 15-29 éves népesség létszáma 1 millió 880 ezer fő volt. Ez a korosztály a munkaerőpiacon potenciális munkaerő-kínálatot jelentő 15-64 éves népesség 27.8%-át tette ki. A rendszerváltozás utáni gyors társadalmi-gazdasági változások talán legszembetűnőbb demográfiai következménye a NIT szerint – a születések számának radikális csökkenése – az elmúlt években már a fiatalok munkavállalási korú korcsoportjaiban is éreztette hatását, a korosztályból kilépőket jóval kisebb létszámú kohorszok⁴⁴ váltották fel. Ily módon 2010-ben 5.0 százalékponttal (mintegy 370 ezer fővel) volt alacsonyabb a 15-29 éves fiatalok 15-64 éves népességben belüli aránya, mint az 1998. évi „demográfiai csúcs” idején.

A különböző végzettségűek munkavállalási feltételei közötti különbséggel kapcsolatban problémának látja a NIT, hogy sokkal nagyobb a munka nélkül maradás veszélye a fiatalok azon 20%-a számára, akik az oktatást bármiféle elismert, a munkaerőpiacon értékesíthető képesítés megszerzése nélkül fejezik be. A képzettség nélküli fiatalok munkába állási kilátásai az elmúlt évek folyamán egyre romlottak, tovább rontva a jövőbeni esélyeket.

Annak ellenére, hogy világos kapcsolat van az elért végzettség szintje és a fiatalok munkavállalási lehetőségei között, az a tragikus helyzet áll fenn a NIT meglátása szerint, hogy minden tízedik munkanélküli közül csak egy vesz részt olyan képzésben, amely ezt a problémát orvosolhatná.

A képzés nem megfelelő színvonala következtében a munkáltatók még a gazdasági fellendülés időszakában sem találnak olyan jelentkezőket, akik rendelkeznek az új, nagyobb követelményeket támaztó munkakörök betöltéséhez szükséges ismeretekkel. A potenciális munkaadók arról panaszkodnak, hogy az oktatás túlságosan elszakadt a munka világtól.

A munkaerőpiaci esélyek tekintetében a népesség erősen szegregált. Az egyik meghatározó tényező az iskolai végzettség. A munkaerőpiacon már hosszú idő óta a felsőfokú végzettséggel rendelkezők elhelyezkedési esélyei a legjobbak. A fiatalok továbbtanulási igényei ennek megfelelően alakultak, miközben a felsőfokú képzési helyek száma is jelentősen bővült.

⁴² A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

⁴³ A rendelkezésre álló adatok a 2013. októberi állapotot tükrözik.

⁴⁴ Egy nemzedék, tehát olyan emberek részcsoportja, akik valamilyen jellemzőjük szerint vannak csoportosítva, pl. egy évben születtek, vagy kötöttek házasságot.

A fiatalok továbbtanulási szándékainak a magasabb iskolai végzettséget adó képzettségek irányába való eltolódása hosszú távon mindenképpen pozitív folyamat; a képzettség szintjének emelkedése elengedhetetlen a tudásalapú társadalom kialakulásához, ugyanakkor egyre erőteljesebben felszínre kerülnek a képzés szerkezeti, minőségi problémái.

A felsőfokú végzettségűek számának és arányának növekedésével párhuzamosan egyre kevesebben – egyre rosszabb tanulmányi eredményt felmutatók – jelentkeznek a szakképző intézményekbe, és a kontraszelekciós folyamat a szakoktatás minőségi romlásához vezet. Mára egyes szakmák esetében a felsőfokú végzettségűekből túlkínálat, míg a korszerűen képzett, minőségi szakmunkásokból – az ország egyes területein – hiány van. A diplomás túltermelés azonban részben rejtve marad, mivel a diplomások egy része alacsonyabb képzettséget igénylő munkakörökben helyezkedik el.

A felsőoktatásból diploma nélkül kilépőkkel kapcsolatban felmerül a kérdés, hogy a munkáltatók által vajon azonos elbírálás alá esnek-e a diplomával rendelkező társaikhoz képest, hiszen ők is éppúgy birtokában vannak a megszerzhető szakmai képzettségnek, a diplomájuk kiállításához csak a nyelvtudás, vagy a nyelvvizsga hiányzik. Természetesen számos olyan képzés van a felsőoktatásban a NIT véleménye szerint, ami a nyelvtudás hiányában nem bír komplett szakmai felkészültséggel (például a bölcsészképzés nyelvi, vagy akár a gazdasági képzés idegenforgalmi, kereskedelmi szakjai). A diploma nélkül végzetek esetében „bennragadásról” nem beszélhetünk, mivel többségük hosszabb-rövidebb idő alatt kilépett a munkaerőpiacra.

A NIT elnöke arról is tájékoztató, hogy a felmérések azt mutatják, hogy az újabb diplomát szerzők több mint fele az első diplomájától eltérő szakcsoportban, valamivel kevesebb, mint fele ugyanazon szakcsoportban tanult tovább felsőfokon, s ebből a szempontból nem volt különbség a képzés szintje (főiskolai vagy egyetemi) szerint, annál inkább a képzési terület szerint. A főiskolát végzetek nagyobb eséllyel tanultak tovább egyetemi szinteken, mint az egyetemi szinten végzők főiskolai szinteken, ami azt mutatja, hogy a továbbtanulás szempontjából az újabb – magasabb szintű – diploma megszerzése ösztönző erőt jelent.

A képzést ösztönző körülménynek tekinthető az, hogy az ifjúsági életszakasz kitolódásával, ezen belül az iskolai ifjúsági életszakasz meghosszabbodásával a fiatalok egyre nagyobb hányada részben valamilyen személyes ambícióból, az ifjúsági státusz meghosszabbításaként, részben jól felfogott gazdasági érdekből, vagy éppen a munkanélküliség elől való menekülésként vág bele újabb és újabb képzésekbe.

Ugyanakkor fontosnak tartja hangsúlyozni a NIT elnöke, hogy tapasztalataik szerint a fiatalok és a társadalom számára az osztott képzés kimenetei, annak megszerzésével járó (sok esetben munkaerőpiaci) előnyei a szakok jelentős többségében mind a mai napig nem világosak. Ebből következőleg látható egyfajta felsőoktatási pályaelhagyás a fiatalok körében. Megfigyelhető továbbá a BA képzésről MA képzésre történő pályaelhagyás egzisztenciális okok miatt.

Számos szak esetében az átjárásban komoly nehézséget okoz a *nyelvvizsga* követelmények teljesítése, amely a képzések szinkronizálatlanságából és természetesen a fiatalok felkészületlenségéből fakad. A NIT szerint a bolognai rendszeren belül szerzhető diplomák munkaerőpiaci értékének megítéléséhez öt szempont vizsgálata szükséges, az egyes területeket a végzetek munkavállalására és továbbtanulására vonatkozó információk alapján.

Ezek alapján az alábbi csoportok rajzolhatók ki:

- kedvező elhelyezkedést biztosító képzési területek: orvos- és egészségügy, illetve jogi és igazgatási;
- átlagos területek: gazdaságtudományok terület, műszaki terület, informatika; nehéz és könnyű elhelyezkedést egyaránt lehetővé tevő terület (pedagógusképzés), a továbbiakban: vegyes munkaerőpiaci szektor;
- a munkaerőpiacon nehezen használható (a továbbiakban: kedvezőtlen) területek: agrár, bölcsészettudomány, társadalomtudomány, természettudomány.

A legjobb munkaerőpiaci helyzetben a felmérések szerint a jogi-igazgatási végzettségűek és az egészségügyi területen oklevelet szerzők találhatók. E két képzési

területen szerzett diplomával látszik legbiztosabbnak az elhelyezkedés, az itt végzettek közül a legkevesebben váltanak pályát.

A legkedvezőtlenebb munkaerőpiaci helyzetű szektorba négy képzési terület tartozik; ezek az agrárterület, amelynek képzési volumenét a rendszerváltás előtt, az akkori nagyüzemi mezőgazdasághoz alakították ki, s amelynek végzettjeit a kilencvenes évek elején átalakult mezőgazdaság nem tudja felszívni. Ugyancsak ebbe a kategóriába kerültek a társadalomtudomány és a bölcsészettudomány szakokon végzettek. Azok, akik a kilencvenes években, amikor a diploma értéke még magas volt, könnyen elhelyezkedtek; azóta azonban a piac telítődni látszik velük, az oktatási intézmények pedig nem szívesen építik le a képzéseiket, mert azok viszonylag alacsony költségvetésűek, és van rá tanulói kereslet is. S ide tartozik a természettudományi terület is, amelynek fontosságára uniós irányelv is felhívja a figyelmet, sulya a hazai felsőoktatáson belül nem éri el a nemzetközi átlagot, a munkaerőpiac viszont nem fogadóképző a végzettek teljes körű foglalkoztatására. A kutatások szerint a nappali tagozatosok csaknem háromnegyede a végzés után tovább kívánja folytatni tanulmányát, akár a felsőoktatáshoz tartozó képzés keretében, akár azon kívül.

A regionális felmérés adataihoz képest magasabb továbbtanulási szándékra nem csupán az eltérő alapsokaság, illetve minta és az eltérő kérdésfeltevés lehet a magyarázat, hanem az is, hogy 2009-ben már olyan hallgatók is nagy számban voltak a megkérdezettek között, akiknél a korábbi egyetemi szintűnek megfeleltethető végzettség megszerzése már csak egy újabb lépcsőfok közbeiktatásával, nevezetesen a mesterképzésre való továbblépés keretében lehetséges. Erre utal az is, hogy a régi főiskolai szintű, illetve az új BA/BSc képzésben részt vevők az egyetemi szintű képzésben részt vevőknél jóval nagyobb arányban jeleztek továbbtanulási szándékot, ezen belül a bolognai alapszakokon tanulók kimagasló arányban a mesterképzés keretében. A NIT véleménye szerint nagyban segíti a fiatalok elhelyezkedési lehetőségét az ösztöndíj programokban szerzett tapasztalat, tudás és társadalmi tőke. A Tanács rendelkezésére álló adatok szerint a magyar fiatalok közül 7948 fő tanult külföldön, míg hazánk felsőoktatási intézményeit 14518 külföldi látogatta. A külföldön tanuló magyar diákok közül a legtöbben (több mint ezer fő) Németországban, Ausztriában, és az Egyesült Királyságban képezték magukat. Viszonylag magas számban (600-700 fő között) tanultak még magyarok az USA-ban és Franciaországban. A többi célsországban nem éri el a kétszázat a magyar diákok száma.

A bolognai folyamat során a munkaerőpiac és a felsőoktatás kapcsolata, a foglalkoztathatóság kérdése egyre inkább fontosabbá vált. Ugyanakkor az első tapasztalatok szerint számos, a munkaerőpiaci mobilitást támogatni kívánó eszköz nem teljes mértékben töltötte be a neki szánt szerepet. A BA/BSc fokozat például, csak részben teljesíti a munkaerőpiaci kilépésre való felkészítés funkcióját, illetve a képzési programok európai dimenziójának erősítése is felemás módon teljesült. Emellett a hallgatók többsége még mindig inkább a nemzeti munkaerőpiacon valósítja meg szakmai elképzeléseit, és viszonylag szűk réteg az, amely az európai munkaerőpiacon jól érvényesül. A magyar diákok nemzetközi összehasonlításban alacsony mobilitását, de magas mobilitási hajlandóságát nemcsak a korábbi (hazai és nemzetközi) elemzések, hanem az újabb adatfelvételek eredményei is kimutatták. Bár a külföldi munkavállalás iránt erősebb szándék mutatkozik, a hallgatók határon túli tanulmányok iránti elképzelései is egyre határozottabbak. A hallgatói motivációs kutatás eredményei azt mutatták, hogy a hallgatók 58%-a tervezi a külföldi munkavállalást, míg 36%-uk szándékozik részt venni külföldi képzésen.

A nemzetközi tapasztalatot szerzett diplomások többsége csak egy alkalommal töltött meghatározott időt külföldön, és nagyon kevés azoknak az aránya (1 %), akik többször vettek részt külföldi képzésen, szakmai gyakorlaton. Azon diplomások aránya, akik felsőfokú képzésük alatt és/vagy után három évvel, illetve a PhD-tanulmányaik alatt legalább egy alkalommal nyertek külföldi lehetőséget, 6,8%.

Magyar-Amerikai Vállalkozási Ösztöndíj Alap (HAESF)⁴⁵

⁴⁵ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júniusi állapotot tükrözik.

Az ügyvezető igazgató arról tájékoztató, hogy a HAESF elsődleges célja az, hogy elősegítse a vállalkozás szabadságát és a fejlődést Magyarországon, valamint hogy erősítse a Magyarország és az Egyesült Államok közötti köteléket azzal, hogy ígéretes magyar kiválóságok számára lehetőséget biztosít a szakmai tapasztalatszerzésre. A HAESF-nél jelenleg öt különböző ösztöndíj-programot fut:

- Szenior Vezető és Tudós Ösztöndíj Program közép- és felsővezető szakmabelieknek, akik önállóan kialakított projektjükön dolgozhatnak az Egyesült Államokban;
- Szakmai Gyakornoki Program, amelynek keretében felsőoktatásban tanulók és frissdiplomások kapnak lehetőséget, hogy tanulmányaikat az Egyesült Államokban személyre szabott gyakornoki programmal tegyék teljessé;
- az Amerikai Magyar Orvosszövetség (HMAA) programja hatodéves magyar orvostanhallgatók számára;
- Graduális Ösztöndíj Program frissen végzett diplomások számára, a legmagasabb képzési fokozatnak amerikai intézményekben való megszerzéséhez;
- Vezetői Oktatási Program középvezetők számára, rövid időtartamú oktatási programokon való részvételhez.

A jogosultság feltételei és az ösztöndíj időtartama az oktatás fő területe, valamint a választott program függvényében változik. Indulása óta a HAESF – az összes kategóriát figyelembe véve – több mint 400 ösztöndíj odaítéléséről döntött.

A program egyfajta befektetés az itthoni humán erőforrás-készletbe, így a pályázóknak a lakóhelyet érintően kötelező erejű, két évre szóló nyilatkozatot kell aláírniuk, amelyben vállalják, hogy az ösztöndíj végeztével visszatérnek Magyarországra és itthon, kamatoztatják a megszerzett tudást és tapasztalatot.

A HAESF egyik legjelentősebb programja a Szakmai Gyakornoki Program (PIP). Ez egy teljes költségterítést biztosító, 6-12 hónap közötti időszakra szóló gyakornoki program kiemelkedő amerikai vállalatoknál és szervezeteknél a legkiválóbb magyar tehetségek számára, amelyre MA képzésben résztvevők, PhD hallgatók és frissdiplomások jelentkezhetnek. Nem magyar állampolgárok, és akkreditált, de nem magyar egyetemen diplomát szerzettek a programban nem vehetnek részt.

A HAESF azokra a területekre fektet hangsúlyt, amelyeknek a támogatása révén a célja leginkább megvalósulni látszik. Az elmúlt nyolc évben sikeres 407 jelentkező közül 207 a PIP programból került ki. E résztvevők legtöbbször egy teljes évet tölt az Egyesült Államokban, és gondosan összeállított képzési terv szerint meghatározott feladatokat teljesítenek mentoruk felügyelete alatt. A gyakornokok felé elvárás, hogy szakmai munkájukkal a fogadó szervezet tényleges tevékenységét is segítsék. A gyakornoki program alatt a résztvevők felbecsülhetetlen tapasztalatra tesznek szert, hiszen szakmájukba vágó tényleges munkatapasztalatot szereznek vezető amerikai társaságoknál vagy szervezeteknél; új módszereket és módszertant sajátítanak el – többek között a problémamegoldás területén –, megtapasztalnak egy másfajta munkamorált, szakmai hálózatot építhetnek ki, valamint fejlesztik angol nyelvtudásukat. A legnagyobb számban eddig a Budapesti Corvinus Egyetem hallgatói jelentkeztek a HAESF programjaira, őket az ELTE, majd a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem tanulói követték. A nem fővárosi székhelyű egyetemek közül a Szegedi és a Debreceni Egyetemről jelentkeztek a legtöbben.

A HAESF együttműködési megállapodást kötött egy, a tehetségeket felkaroló helyi munkaközvetítő szervezettel is. A résztvevők visszatérésüket követően hasznát vehetik az ügynökség által végzett szolgáltatásoknak, így a különböző képzéseknek, az interjúkon használható módszereknek, és az egyes területeken a munkakereséshez nyújtott segítségnek. A hálózatok kiépítését a HAESF aktív öregdiák szervezet működtetésével támogatja; ennek révén tudják a korábbi programok ösztöndíjasai a szaktudás széles spektrumát és a kapcsolati tőkét hasznosítani.

A pályázatok által megjelölt szaktárgyak összetételében az elmúlt nyolc év során némi változást tapasztalt a HAESF. Korábban jelentősen nagyobb számban jelentkeztek a

programjaikra a gazdaság, kommunikáció, HR menedzsment és a jog területéről, és kevesebbet műszaki, mérnöki területről. Az elmúlt néhány jelentkezési időszakban ez az arány megfordult, és megugrott a műszaki területekről érkező pályázatok száma. A befogadási arány az összes jelentkezést tekintve 35%, míg a műszaki és mérnöki jelentkezések esetében 53%.

A PIP program megalkotásánál a HAESF vezérelve az volt, hogy gyakorlati és szakmai szempontból biztosítson képzési, valamint munkalehetőséget végzős diákok és frissdiplomások számára. Ez az a terület ugyanis, ahol a magyar egyetemi hallgatóknak szükségük van tapasztalatra. Biztosnak látszott továbbá az is, hogy a potenciális munkaadók értékelné fogják ezeket a tapasztalatokat a munkaerő keresése és kiválasztása során. Az ügyvezető igazgató szerint az ösztöndíjprogramban részt vett diákok elhelyezkedésének sikerét látva általánosságban elmondható, hogy jó úton halad a szervezet a kitűzött célok elérésében.

Balassi Intézet⁴⁶

Az *Intézet főigazgatójának* válaszlevele szerint az általuk meghirdetett ösztöndíjas programokban az utóbbi öt évben nagyszámú pályázó nyert el ösztöndíjat (a Magyar ösztöndíj Bizottság ösztöndíjaiból 3940, a Campus Hungary program ösztöndíjaiból 4200 pályázó részesült). A felajánlott ösztöndíjak nagyon változatosak; a skála a graduális ösztöndíjaktól a nyári egyetemi képzéseken, a szakmai gyakorlatokon, a doktori képzéseken keresztül a posztdoktori kutató ösztöndíjig terjed, így ezekre a programokra éppúgy pályázhatnak még a pályakezdés előtt állók, esetleg magához a pályakezdéshez is fontos tapasztalatokat, inspirációkat szerző fiatalok, mint a pályakezdés nehézségein már túljutó kutatók.

Az, hogy közvetlenül a pályakezdés előtt állók pályázzanak, ritka, hiszen a graduális és a posztgraduális ösztöndíjak többnyire hallgatói státushoz kötöttek, a kutatói ösztöndíjak elnyerése pedig feltételez némi szakmai beágyazottságot, így olyan támogatási forma, amely az ösztöndíj után hazaérkezők elhelyezkedését szolgálná, nincs az Intézetnél, miként a visszatérést követő elhelyezkedéssel (vagy éppen esetleges munkahelyváltással) kapcsolatban sem állnak rendelkezésükre statisztikai adatok. Tapasztalataik szerint azonban a hallgatók által ösztöndíjasként külföldön – akár hosszabb részképzés, akár rövidebb idejű képzés keretében – eltöltött idő gyakran nélkülözhetetlen része a képzésnek. A szakmai beszámolók értékelése alapján pedig nyilvánvaló, hogy a külföldön szerzett szakmai tapasztalatok és kapcsolatok a még pályakezdés előtt állók számára megkönnyítik az orientálódást és erősítik a motivációt, a már státusszal rendelkezők esetében pedig erősítik a szakmai hierarchiában elfoglalt pozíciót.

MOL Nyrt.⁴⁷

A társaság kiemelt figyelmet fordít a stratégiája megvalósításához szükséges felkészültséggel rendelkező fiatal tehetségek vonzására és megtartására, elsősorban a természettudományokban jártas, illetve a műszaki, mérnöki végzettséggel rendelkező pályakezdőkre fókuszálva. E cél elérése érdekében az alábbi programokat működteti a cég:

- *Growww* Frissdiplomás program: friss diplomások (0-2 év tapasztalat) számára biztosítanak karrier lehetőséget egyéves beillesztési és képzési program keretei között, amelyet követően határozatlan idejű munkaszerződést kínálnak a rátermettségüket bizonyító fiataloknak.
- *Freshhh* program: a MOL-csoport online vetélkedője a nemzetközi olaj- és gázipari főiskolai és egyetemi hallgatók részére; 2007 óta a *Freshhh* versenyeken eddig közel tízezer hallgató vett részt a világ különböző egyetemeiről, idén rekordszámú, mintegy 2600 diák indult 887 csapatban. A program célja, hogy a mérnöki és természettudományi területek iránt érdeklődő hallgatók életszerű kihívásokkal

⁴⁶ A rendelkezésre álló adatok a 2013. novemberi állapotot tükrözik.

⁴⁷ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júliusi állapotot tükrözik.

szembesülhessenek, továbbá ez a Growww Frissdiplomás Program fontos toborzási csatornája is.

- PIMS Akadémia: az idei évtől pályakezdőknek is lehetőséget adnak egy speciális szakmai tudás (SCM, olajipari ellátási lánc optimalizálás) elsajátítására egyetemi képzés keretein belül, a kurzus sikeres elvégzésével szakmérnöki diplomát lehet szerezni. Ezzel egyidejűleg a résztvevőknek szakértői pozíciókat kínálnak egy olyan területen, amely a komplex tudás felhasználásának segítségével összetett stratégiai látásmódot kíván meg, továbbá lehetőségük nyílik megismerni a cég egészének a működését az alapanyagok beérkezésétől az értéklánc végéig, a kiskereskedelmi forgalomba helyezéig.
- Gyakornoki helyek biztosításával igyekszik hozzájárulni a MOL Zrt. a tapasztalatszerzésükhöz és a gyakorlatiasabb tudáshoz, így növelve esélyüket a munkaerőpiacon. A szakmai gyakorlatosok száma az alábbiak szerint alakult:

Szakmai gyakorlaton részt vevők száma	2008	2009	2010	2011	2012	Összesen
MSc hallgató	141	126	164	173	139	743
BSc hallgató	50	61	118	84	19	332
Középiskolás tanuló	43	22	39	40	33	177
Összesen	234	209	321	297	191	1252

A pályakezdő fiatalok foglalkoztatási arányával kapcsolatban a MOL vezérigazgatója a következő adatokat bocsátotta rendelkezésemre.

Megnevezés	Fő	Arány
Belépők száma 2012-ben	443	100%
Alap- és középfokú végzettségűek	155	35%
Felsőfokú végzettségűek	288	65%
Pályakezdők	128	29%
Nem pályakezdők	315	71%

A Growww Program keretei között jelenleg 80 friss diplomást alkalmaztak a MOL Zrt.-nél és a TVK-nál, az utóbbi években a felvett friss diplomás pályakezdők száma az alábbiak szerint alakult ezen vállalatoknál: 2008-ban 85 fő, 2009-ben 48 fő, 2010-ben 88 fő, 2011-ben 93 fő, 2012-ben 80 fő. A fiatalok nagy része az egy év leteltével határozatlan idejű szerződést kapott. 2009-2013 között három különböző program formájában foglalkoztatott a MOL ösztöndíjas hallgatókat:

Ösztöndíjprogramban részt vevők száma	2009	2010	2011	2012	2013 I. félév
BSc-MSc hallgató	30	22	22	29	18
PhD hallgató	7	6	6	3	1
PIMS résztvevő	10	10	2	2	0*
Összesen	47	38	30	34	19

*2013 őszén indul a képzés

Az ösztöndíjprogramban részt vevő hallgatók betekintést nyerhetnek egy nagyvállalat működésébe, így speciális szakmai ismereteket és munkatapasztalatot szerezhetnek, valamint komplex látásmódot sajátíthatnak el. Tapasztalatot szerezhetnek továbbá a másokkal való együttműködésben és csapatmunkában.

A MOL-csoport nemzetközi tevékenysége révén a multikulturális környezetben történő munkavégzésről is képet kaphatnak.

A résztvevők kiválasztása során elsőként az önéletrajzok áttekintése történik meg, majd az adott pozícióra megfelelő jelöltek vesznek részt a kiválasztási folyamatkövetkező lépéseiben. Ennek megfelelően a felvett pályakezdő munkatársak a végzettségüknek megfelelő pozíciókban végzik munkájukat.

2012-ben a MOL Nyrt. meghirdetett pozícióira a jelentkezők közel 30%-a mérnöki, műszaki vagy természettudományos végzettségű volt, 40% pedig közgazdász diplomával keresett állást. Ez az arány természetesen nagyban függ a meghirdetett helyek számától és a meghirdetett pozíciók által elvárt végzettségtől. Általánosságban elmondható, hogy a

Growww Program iránt nagy számban érdeklődnek mérnöki, műszaki, természettudományos és közgazdász végzettségű friss diplomás fiatal tehetségek.

Az ösztöndíjas program utáni megtartási arány az elmúlt 5 évben 82% a kapott tájékoztatás szerint. A PIMS Akadémia résztvevői 100%-ban a vállalatnál dolgoznak. A Growww Programban az egy év utáni megtartási arány a következőképpen alakult az elmúlt 4 évben: 2008-ban 90,6%, 2009-ben 91,7%, 2010-ben 89,8%, 2011-ben 88,2%.

Nemzetközi vállalatként a külföldön diplomát, tapasztalatot szerzett diákok is a vállalat célcsoportját képezik. Az idei évben először frissdiplomás program keretei között a magyarországi, lokális pozíciók mellett 24 db csoportosztály pozíciót is meghirdettek, amelyre a jelentkezők több mint 57%-a Magyarországon kívülről jelentkezett.

Az ösztöndíjas hallgatók esetében nincs tudomása a vezérigazgatónak olyan adókedvezményről, támogatásról, amelyet igénybe tudna venni a vállalat. A szakmai gyakorlatos tanulók/hallgatók esetén a szakképzési hozzájárulás terhére elszámolható összeg az alábbiak szerint alakul:

- hallgatók: 4400 Ft/alapképzésen résztvevő hallgató/nap, államilag gyakorlatigényes alapképzési szak gyakorlati képzése esetén;
- középiskolai tanulók: 3385 Ft/tanuló/nap

Az vezérigazgató szakmai álláspontja szerint a korszerű, a munka világában jól hasznosítható gyakorlati ismeretek – különösen a műszaki, természettudományos területeken – nagyban növelik a fiatalok elhelyezkedési esélyeit, emellett a vállalatoknak is érdeke, hogy jól képzett szakemberek kerüljenek ki a közép- és felsőoktatási intézményekből, lecsökkentve ezzel a betanítás idejét, az ehhez szükséges anyagi és emberi erőforrásokat. Korábban a cégeknek lehetősége volt arra, hogy – stratégiájuknak megfelelően – a szakképzési hozzájárulás terhére célzott segítséget nyújtsanak az egyetemeknek azon berendezések, eszközök beszerzésében, laborok, gépparkok modernizálásában, amelyek a gyakorlati oktatás elengedhetetlen feltételei.

A vonatkozó jogszabályok megváltozásával erre jelenleg nem nyílik lehetőség, így a célzott segítségnyújtás módjai is beszűkülnek a vállalatok részéről. Ugyanakkor az egyetemi támogatások csökkenése, a professzorok esetében tapasztalható utánpótlási problémák a vezérigazgató véleménye szerint szükségessé teszik a vállalatok nagyobb részvételét a számukra releváns egyetemi képzések fenntartásában, fejlesztésében. Ennek a problémának a kezelése, rendezése kiemelten fontos területté válhat a közeljövőben.

A fiatalok elhelyezkedési esélyeit nagyban javíthatná az idegen nyelvű oktatás erőteljesebb támogatása, az angol nyelven meghirdetett, államilag finanszírozott képzések nagyobb száma, mivel a *nyelvismeret* a diplomás pozíciókban kiemelt fontosságú a vezérigazgató álláspontja szerint. Jelentősen növelné a fiatalok versenyképességét, elhelyezkedési esélyeit az is, ha az egyetemeken a hallgatók személyes kompetenciáinak fejlesztése is jobban fókuszba kerülne, megkönnyítve ezzel az álláskeresést és a munkahelyi szocializációt (pl. csapatmunka, asszertivitás, kommunikáció, prezentáció, rendszerben történő gondolkodás fejlesztésével).

*K&H Bank Zrt.*⁴⁸

A *vezérigazgató* tájékoztatásában megírta, hogy a bank a pályakezdők számára különböző pozíciókat (pl. banki tanácsadó, ügyfélkapcsolati menedzser asszisztens, junior pozíciók) tud ajánlani, illetve a Pályakezdő Programra is vesznek fel fiatalokat, továbbá szakmai gyakorlaton is foglalkoztatnak felsőfokú képzésben résztvevő hallgatókat. 2010 óta évente 150-nél is több hallgatót fogadott a bank, továbbá minden évben megszervezik a K&H Diákolimpia programot a fiatalok számára. Jellemzően közgazdasági, pénzügyi, számviteli végzettségűek pályáznak a bankhoz, és a végzettségüknek megfelelő munkát végeznek.

Kizárólag az általános, a huszonöt év alatti munkavállaló után érvényesíthető adókedvezmény érhető el a Pályakezdő programban résztvevők számára is –amennyiben még

⁴⁸ A rendelkezésre álló adatok a 2013. júliusi állapotot tükrözik.

nem töltötte be a résztvevő a 25. életévét. Egyéb adókedvezményben, állami támogatásban nem részesül a bank.

A külföldről hazatértek foglalkoztatásával kapcsolatosan megírta a vezérigazgató, hogy a Pályakezdő Programban előnyként szerepel a külföldön szerzett gyakorlati tapasztalat, ott eltöltött tanulmányi szemeszter.

Mindemellett arra is felhívta a figyelmemet a vezérigazgató, hogy 2013-ban 5. alkalommal indítja el a bank a K&H diákkupát, amelyen évente 600-nál is több diák vesz részt. A résztvevők közül többen is a K&H Bank munkatársaivá váltak. A K&H diákkupa a gazdasági hallgatók országos online bankszimulációs versenye. A versenyre olyan diákokat várnak, akik érdeklődnek a bank és a biztosítói szakma iránt és szívesen kipróbálnák magukat egy országos megmérettetésen. A 3 fős csapatok bebizonyíthatják, hogy megállják a helyüket a pénzügyek területén vezetőként is. A hallgatók szakmailag fejlődnek, megismerhetik a banki és a biztosítói területek gyakorlati működését, és a sikeres szerepléssel karrierjüket is megalapozhatják a K&H Csoportnál. A döntő nyertes csapatok egy 3 napos nyereményút részeként a KBC brüsszeli székházába is ellátogathattak, ahol felsővezetők, ott dolgozó magyar munkatársak ismertették meg őket a cégcsoporttal.

A Tempus Közalapítvány, az IBM Magyarországi Kft., a Mercedes-Benz Manufacturing Hungary Kft., valamint az AUDI HUNGARIA MOTOR Kft. megkeresésemre nem válaszolt.

A vizsgálat megállapításai

1. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. A törvény 18. § (4) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosa a hatóságok tevékenysége során felmerült, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytathat. A hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszásság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat.

2. Az érintett alapvető jogok

A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint a Magyarország *független demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság már működése első éveiben elvi élel állapította meg, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a *jogbiztonság*. Az Alkotmánybíróság szerint a jogbiztonság az állam kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is *világosak, egyértelműek*, működésüket tekintve *kiszámíthatóak* és *előreláthatóak* legyenek a norma címzettjei számára.

Az irányadó alkotmánybírósi tézis szerint a jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a *jog által megállapított működési rendben*, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott *korlátok között* fejtik ki tevékenységüket.⁴⁹

A közigazgatás törvényessége akkor valósul meg, ha jogilag szabályozott eljárási keretek között működik, a jogkorlátozásra adott felhatalmazást pedig törvényi szinten pontosan kell meghatározni. Nem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy a *kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével*, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást.

A hátrányos megkülönböztetés tilalma

Az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése tartalmazza a diszkrimináció tilalmát, mely szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény,

---

⁴⁹ 56/1991. (XI. 8.) AB határozat

nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Az Alaptörvény XV. Cikk (4) bekezdése továbbá előírja, hogy Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti, a XV. cikk (5) bekezdése emellett külön is kiemeli, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

A két évtizedes, töretlen, az Alaptörvény fenti rendelkezése alapján továbbra is irányadónak tekinthető alkotmánybíróági gyakorlat rögzíti, hogy a *hátrányos megkülönböztetés tilalma* arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként, egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. A megkülönböztetés alkotmányossága tekintetében az Alkotmánybíróság két mércét alkalmazott. Az alkotmányos alapjogok tekintetében megvalósuló egyenlőtlen bánásmód esetén annak alkotmányossága az alapvető jogok korlátozására irányadó szükségességi-arányossági teszt alapján ítéltető meg. Bár az Alkotmány – ahogyan az Alaptörvény is – szövegszerűen csak az alapvető jogok tekintetében tiltotta a hátrányos megkülönböztetést, az Alkotmánybíróság szerint e tilalom, ha a megkülönböztetés sérti az emberi méltósághoz való alapvető jogot, kiterjed az egész jogrendszerre.

Az egyenlő bánásmóddal és az esélyegyenlőséggel összefüggésben érdemes arra is utalni, hogy az alapvető jogok biztosja számára az ombudsmantörvény immár fontos célként fogalmazza meg a *leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportokhoz* tartozó személyek jogainak fokozott védelmét, ugyanakkor eddig az országgyűlési biztosok – külön törvényi felhívás nélkül is – kiemelt figyelmet fordítottak az ebbe a csoportba tartozók alapvető jogainak a védelmére. A töretlen ombudsmani gyakorlat alapján nyilvánvalóan e személyi körbe tartoznak – különböző okok miatt – a hajléktalanok, a fogyatékossgal élő személyek, az idősek, a betegek, ezen belül pedig kiemelten a pszichiátriai betegek, a fogvatartottak, továbbá ide sorolhatóak a 18 év alatti gyermekek, sőt a 18 év feletti *fiatal felnőttek* is.

A felsorolt egyes társadalmi csoportok más és más okokból (például az egzisztenciális helyzetük, életkoruk, egészségi vagy mentális állapotuk miatt) minősülhetnek veszélyeztetettnek, a közös pont bennük az, hogy helyzetük miatt egyfelől kiszolgáltatottak valamennyi állami, közhatalmi beavatkozással szemben. Másfelől esetükben súlyos és közvetlen következményekkel járhat az is, ha az állam nem tesz eleget egyes alkotmányos feladatainak, a speciális, rászorultakat segítő szabályozás és gyakorlat kialakításával, fenntartásával kapcsolatos kötelezettségeit nem vagy nem megfelelően látja el. Legyen szó ugyanakkor indokolatlan közhatalmi beavatkozásról, vagy éppen állami feladat, kötelezettség elmulasztásáról, az érintettek jog-, illetve érdekérvényesítő képessége minimális.

A jogegyenlőség, az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülése és az esélyegyenlőség előmozdításának kötelezettsége, az egyes, kiemelten védett csoportok jogainak megfelelő biztosítása kiemelt fontosságú a foglalkoztatás területén, a munka világában. Az alapvető jogok biztosja minderre, valamint a vizsgálati hatáskör terjedelmére tekintettel az egyenlő bánásmód követelményének előmozdítása érdekében, az egyes védett csoportba tartozó személyek munkavállalásával, munkáltatásával összefüggésben több irányban folytat majd átfogó jellegű vizsgálatot.

A munka szabad megválasztásához való jog

Az Alkotmány korábbi rendelkezéseit értelmező, közel két évtizedes alkotmánybíróági gyakorlatban a munkához való jog alkotmányos alapjogként a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához való jogot jelentette. Erre figyelemmel számos ombudsmani jelentés, valamint éves beszámolók is rögzítették a foglalkoztatáshoz való jog jellegadó sajátosságait.

A második generációs szociális jogok közé sorolható *foglalkoztatáshoz való jog* két elemből áll, az egyik a „jog” a munkához, a munkavégzéshez, amely a munkahelyteremtést és ezek megőrzését, a munkanélküliség kezelését szolgáló állami foglalkoztatáspolitikát foglal magában, a másik pedig a foglalkozás megválasztásának szabadsága (alanyi jellegű jog). A foglalkoztatáshoz való jophoz kapcsolódik a munkahelyi szervezkedés szabadsága, amely arra

is kiterjed, hogy a munkavállalók kollektíven, gazdasági és szociális érdekeik érvényre juttatása érdekében sztrájkjogukkal élhetnek. Az Alkotmánybíróság szerint a korlátozás más-más mérce alapján ítélandó meg aszerint, hogy a *foglalkozás gyakorlását* vagy annak *szabad megválasztását* korlátozza-e az állam, s az utóbbin belül is különbözik a megítélés az adott foglalkozásba kerülés szubjektív, illetve objektív korlátokhoz kötésének megfelelően. A munkához való jogot az veszélyezteti a legsúlyosabban, ha az ember az adott tevékenységtől *el van zárva, azt nem választhatja*.

Bár a 2012. január 1-jétől hatályos *Alaptörvény* számos alkotmányi elemet átvesz, érintetlenül hagy, a szociális jogokkal, ezen belül a foglalkoztatáshoz való joggal összefüggésben több figyelemreméltó változtatást hajt végre, ezek jelentősége azonban eltérő lehet. Az Alaptörvény például nem tartalmazza az „egyenlő munkáért egyenlő bért” elvét, azonban az Alkotmánybíróság értelmezésében az Alkotmány 70/B. § (2) bekezdése az általános diszkriminációtilalmat megfogalmazó rendelkezésnek (70/A. §) a munka világára való konkretizálása, így ez elvben nem okoz értelmezési problémát. Az Alaptörvény XII. cikk (1) bekezdése lényegében, kisebb módosítással áttemelte az Alkotmány 70/B. § (1) bekezdését, de nem tartalmazza annak első fordulatát, vagyis, hogy a „Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a munkához”.

Mindez ugyanakkor nem jelent tartalmi változást, mivel az Alkotmánybíróság gyakorlatában a munkához való jog alkotmányos alapjogként a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához való jogot jelenti. Az Alaptörvény XII. Cikk (1) bekezdésének második mondata ugyanakkor már egy teljesen új elemet és megközelítést foglal magában: jelentheti egyrészt a munkavégzési kötelezettség előírását a közösség gyarapítása érdekében a *képességek és lehetőségek* függvényében, másrészt a munkavégzéshez kapcsolódó arányos közteherviselés előírását egyaránt. Ezzel együtt államcélként jelenik meg a munkalehetőségek biztosítása. Azt is hozzá kell tenni, hogy ezen a területen (is) az alkotmányos mérce, szemlélet (esetleges) változása komplex csak más alaptörvényi szakasz (pl. emberi méltósághoz való jog, szociális biztonsághoz való jog) értelmezésével együttesen vázolható fel. A kötelező és irányadó majdani alkotmánybírósági határozatok megszületéséig ugyanakkor az európai sztenderdek (különösen a közösségi alapjogi normák) mellett – kizáró rendelkezés hiányában – az ombudsman számára továbbra is használhatóak a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat megállapításai.

Az Alaptörvény XVII. cikke ugyancsak kiemelendő rendelkezéseket tartalmaz: rögzíti az együttműködési kötelezettséget, amely szerint a munkavállalók és a munkaadók – a munkahelyek biztosítására, a nemzetgazdaság fenntarthatóságára és más közösségi célokra is figyelemmel – együttműködnek egymással. Az Alaptörvény rendelkezik arról is, hogy minden munkavállalónak joga van az egészségét, biztonságát és méltóságát tiszteletben tartó munkafeltételekhez, a napi és heti pihenőidőhöz, valamint az éves fizetett szabadsághoz.

A 2012. január 1-jén hatályba lépett Alaptörvény alkotmánybírósági értelmezésével kapcsolatban a testület megállapította, hogy „[...] Az Alkotmánybíróságnak azokra az alapértékekre, emberi jogokra és szabadságokra, továbbá alkotmányos intézményekre vonatkozó megállapításai, amelyek az Alaptörvényben nem változtak meg alapvetően, érvényesek maradnak.

Az előző Alkotmányon alapuló alkotmánybírósági döntésekben kifejtett elvi jelentőségű megállapítások értelemszerűen irányadók az Alaptörvényt értelmező alkotmánybírósági döntésekben is. Ez azonban nem jelenti az előző Alkotmányon alapuló határozatokban kifejtettek vizsgálódás nélküli, mechanikus átvételét, hanem az előző Alkotmány és az Alaptörvény megfelelő szabályainak összevetését és gondos mérlegelést kíván. Ha az összevetésnek az az eredménye, hogy az alkotmányjogi szabályozás változatlan vagy jelentős mértékben hasonló, az átvételnek nincs akadálya. Másrészt az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni.⁵⁰”

---

⁵⁰ Vö. 22/2012. (V. 11.) AB határozat

3. Az ügy érdemében

I. Központi szervek

A *felsőoktatásért felelős államtitkár* válaszából megállapíthatóan a Kormány fontosnak tartja a visszajelzést és az egyeztetést, mivel ezeknek megfelelően tudják fejleszteni a szakképzést, erősíteni munkaerőpiaci relevanciáját, valamint a munkaerőpiaci visszajelzések segítenek az ösztöndíjas képzés alakításában is.

A DPR alapján rendelkezésére álló adatokból kiderül, hogy frissdiplomások többsége a végzettségének megfelelő munkát végez, és a munkatapasztalat abban az esetben hangsúlyos, ha az a szakmához illeszkedik. A felmérések szerint a mester vagy több diplomát szerzett fiatalok nagyobb eséllyel indulnak a munkaerőpiacon.

A külföldi munkavégzést illetően a 2012-es adatfelvétel során a hallgatók 41%-a jelezte, hogy diplomázása után külföldi munkavállalást (is) tervez. A megkereséskor külföldön dolgozók aránya a teljes DPR adatbázisban összességében 6,6%-ot ér el, ez az arány azonban képzési területi bontásban jelentős eltéréseket mutat.

A felsőoktatási évek alatt külföldi tanulmányokat folytató diplomások:

- gyorsabban találnak munkát diplomázás után,
- körükben kisebb a munkanélküliek aránya,
- ritkábban végeznek felsőfokú végzettséget nem igénylő munkát,
- lényegesen magasabb az átlagjövedelmük.

A *nemzetgazdasági miniszter* válaszában kifejtette, hogy a munkanélküliség főként az alacsonyán képzett fiatalok körében magas, nőtt az iskola befejezése utáni álláskeresés ideje, a fiatalok foglalkoztatási rátája pedig az egyik legalacsonyabb az Európai Unióban.

A fiatalok munkaerőpiaci részvétele folyamatos csökkenést mutat az elmúlt évtizedekben, ennek egyik magyarázó tényezője a fiatalok képzésben töltött idejének meghosszabbodása. A további fő okok az elégtelen munkaerő-kereslet, a piacképtelen képzettség, az országon belüli mobilitás és a tanulás melletti munkavállalás alacsony szintje.

Mindezek kiküszöbölése érdekében a Kormány számos munkaerőpiaci programot nyújt a fiatalok számára:

- 18-35 év közötti fiatalok vállalkozóvá válását elősegítő uniós program;⁵¹
- középfokú szakképzettséggel rendelkező fiatalok 9 hónapon keresztül gyakornokként történő foglalkoztatásához támogatást nyújtó uniós pályázat;⁵²
- hátrányos helyzetűek foglalkoztathatóságának javítását célzó uniós programok;⁵³
- a fiatalok munkaerőpiaci helyzetének javítását szolgáló civil foglalkoztatási programok támogatása;⁵⁴
- innovatív foglalkoztatási programok támogatása;⁵⁵
- nemzeti pályaaorientációs rendszer fejlesztése;⁵⁶

Az uniós terveknek megfelelően a Kormány nekilátott az Ifjúsági Garancia Program tervezésének, a program részeként folytatják majd az Első Munkahely Garancia Programot, és a Munkahelyvédelmi Akciótervet.

A Magyar Közigazgatási Ösztöndíj Program (MKÖ) megvalósításáért a Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal (KIH) felel. A program keretében a három év alatt az ösztöndíjasok továbbfoglalkoztatása 85%-os volt, akiknek a 80%-a jelenleg is a közigazgatásban dolgozik.

A *Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat* is részt vesz az Első Munkahely Garancia Programban, amely keretében szolgáltatást nyújt a bevont pályakezdők részére, majd bérköltség támogatással segíti munkatapasztalat szerzésüket.

---

⁵¹ TÁMOP 2.3.6

⁵² TÁMOP 2.3.4

⁵³ TÁMOP 1.1.2 és 1.1.4

⁵⁴ TÁMOP 1.4.1

⁵⁵ TÁMOP 1.4.3

⁵⁶ TÁMOP 2.2.2

A Munkahelyvédelmi Akcióterv keretében a 25 év alatti foglalkoztatottak esetében a Kormány szociális hozzájárulási adó kedvezmény vagy részkedvezmény igénybevételével ösztönzi a foglalkoztatást.

A munkaügyi szervezet a hagyományos – Nemzeti Foglalkoztatási Alapból vagy uniós forrásból nyújtott – bér- és bérköltség támogatásokon kívül munkaerőpiaci programok indításával segíti a célcsoport elhelyezkedését.

A *Nemzeti Munkaügyi Hivatal* főigazgatója – több felsőoktatási intézmény rektorához hasonlóan – hangsúlyozta a szakmai tapasztalat fontosságát. A főigazgató rámutatott arra, hogy pályakezdőket alkalmazó munkáltatók fontosnak tartják és pozitívan értékelik a friss szakmai tudást, ugyanakkor hátrányként fogalmazták meg azt, hogy a frissen végzett munkavállalók betanítása – szakmai tapasztalatuk hiánya miatt – gyakran hosszú időre lefoglal egy szakképzett kollégát. Ezt követően is huzamosabb ideig jóval lassabban végzik a pályakezdők a munkájukat, amelyet – a munkáltatók álláspontja szerint – nem kompenzál a számukra fizetett alacsonyabb bér, illetve az utánuk igénybe vehető adókedvezmény.

A főigazgató válaszában azt is kifejtette, hogy problémát jelent az iskolából kikerülő fiatalabb korosztály tájékoztatatlansága a munkaerőpiaci viszonyok tekintetében. A fiatalok gyakran nem tudják, hogy hogyan lépjenek be a munka világába, ezért a Hivatal a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálattal együttműködve, prevenciós jelleggel tájékoztató előadásokat tart középiskolákban, 15-18 évesek számára.

A főigazgató válaszából kiderül, hogy megbízható hazai adatokkal az elvándorlásról nem rendelkeznek, a kivándorló magyar állampolgárok tényleges száma leginkább a célországok tükröstatistikái alapján becsülhető. Ezek alapján a különböző európai országokba érkező és ott bevándorlóként regisztrált magyar állampolgárok összlétszáma a 2004-es európai uniós csatlakozás után kis mértékben, majd az utóbbi években (egyre jobban emelkedett). Különösen nagy volt a növekedés a két fő célország, Németország és Ausztria esetében. Németországban 2007 óta minden évben több mint 20 ezer magyar állampolgárságú bevándorlót regisztráltak, 2010-ben számuk megközelítette a 30 ezer főt, majd 2011-ben a 40 ezer főt is meghaladta.

II. *Felsőoktatási intézmények*

A felsőoktatási intézmények a megkeresésre adott válaszokat javarészt a DPR felmérések alapján állították össze. Ennek megfelelően megállapítható, hogy a hallgatók körében nagy az érdeklődés a továbbtanulás iránt, akár mester, akár doktori képzés keretében, valamint egyre nagyobb azoknak a hallgatóknak a száma is, akik egyszerre több szakot is végeznek annak érdekében, hogy több szakterületen is megállják a helyüket. Ugyanakkor az is elmondható, hogy a mesterképzést választók között nagy számban előfordulnak olyan fiatalok is, akik az alapszakos diplomájukkal nem találnak állást a szakmájukban, illetve akik egyáltalán nem tudnak elhelyezkedni, vagyis a továbbtanulás egyfajta „menekülő útvonalat” jelent számukra. Valamint több rektor tapasztalata is azt mutatja, hogy sokan az alapszakos diplomával rendelkező munkavállalók közül a magasabb fizetés és vezető beosztás reményében választják a mesterképzést, jellemzően levelező tagozaton.

Az általam megkeresett felsőoktatási intézmények vezetői közül többen is jelezték, hogy a bolognai rendszer 2006-os bevezetése óta nem telt el annyi idő, hogy a DPR felmérések keretében valós képet kapjanak az alap-, illetve mesterképzésben végzettek munkaerőpiaci helyzetéről. Viszont az már megállapítható, hogy a munkaadók sincsenek még teljesen tisztában a kétszintű képzésen belül megszerezhető végzettségek közötti különbségekkel, ennek ellenére szívesebben alkalmaznak egy mesterképzésben végzett munkavállalót.

Ugyanakkor a kapott válaszokból az is kitűnik, hogy vannak olyan szakterületek, ahol az alapszakos diploma is biztosítja a gyors elhelyezkedés lehetőségét, versenyképes fizetéssel (pl. informatikai szakok, műszaki- és gazdaságtudományi szakok), így az itt végzettek számára nem vonzó a mesterképzés.

A bolognai rendszer előnyeként többen is kiemelték, hogy az alapszakos diploma megszerzése után a hallgatók több szakirányú mesterképzés közül is választhatnak, szemben

az osztatlan képzéssel. Ugyanakkor több vezető azt is megemlítette, hogy az osztatlan képzést előnyösebbnek tartja, mivel a hallgatók hosszabb idő alatt, sokkal nagyobb ismeretre tehetnek szert, ezáltal nagyobb esélyekkel indulnak a munkaerőpiacon.

A válaszokból az is kiderül, hogy a hallgatók többsége már egyetemi tanulmányai alatt is vállal munkát, amely sok esetben megfelel a képzési területének, így meglehetősen magas azoknak az aránya, akik a tanulmányaik befejezését követően gyorsan találnak munkát. A többség 1-6 hónap alatt helyezkedik el. Az egyetemek, főiskolák felmérései szerint a hallgatók a diploma megszerzését követően a végzettségüknek megfelelő munkakörben dolgoznak, és magas azoknak a munkavállalóknak is a száma, akiket a korábbi szakmai gyakorlati helyükön foglalkoztatnak.

Az egyetemek, főiskolák mindent megtesznek a hallgatók elhelyezkedése érdekében, karrier irodákat, diákközpontokat működtetnek, valamint együttműködési megállapodásokat kötnek különböző szervezetekkel, vállalatokkal. Egyes intézmények a pályázatokra is nagy hangsúlyt fektetnek.

A külföldi továbbtanulást, illetve munkavállalást érintő kérdésekkel kapcsolatban kitűnik, hogy a DPR felmérései alapján kevés hallgató hagyja el az országot, jellemzően 1 éves tanulmányútra, vagy tapasztalatszerzésre mennek külföldre.

Mindezeknek ellentmond a Nyíregyházi Főiskola tapasztalata, mivel hallgatói a foglalkoztatási aktivitás szempontjából a legkedvezőtlenebb régióban laknak és tanulnak, így megnövekszik az álláskereső idő, más régiókban helyezkednek el, valamint a végzés után hallgatóik több mint fele (51%) nem Magyarországon tervezi a munkába állást.

III. Szakiskolák

A középiskolák válaszaiból kitűnik, hogy – a felsőoktatással ellentétben – a pályakövetési rendszer nem működik megfelelően, az esetek többségében – az egységes rendszer hiánya miatt –nem tudják nyomon követni a végzett diákjaik szakmai életútját.

A középiskolák jellemzően nem működnek együtt olyan szervezetekkel, amelyek támogatást, hazai vagy külföldi ösztöndíj lehetőséget nyújthatnának a tanulóknak szakmai ismereteik bővítésére.

Az egyik iskola igazgatóhelyettese arra hívta fel a figyelmet, hogy ugyan van lehetőség a náluk tanuló diákok külföldi tapasztalatszerzésére (pl. Leonardo ösztöndíj keretében), de fontos lenne, hogy a külföldön megszerzett ismereteket beszámítsák a vizsgára bocsátás követelményei közé. Pályázat útján arra is van lehetőség, hogy a diákok nagyobb csoportja (15-20 fő) vegyen részt egyszerre külföldi szakmai gyakorlaton, ehhez azonban kíséretanárokra van szükség, akiknek helyettesítése a gyakorlat idején nem megoldott.

IV. Civil szervezetek, gazdálkodó szervezetek

A civil szervezetek problémaként jelölték meg a képzés nem megfelelő színvonalát, mivel a potenciális munkaadók véleménye szerint az oktatás túlságosan elszakadt a munka világtól. Mindezt egyes felsőoktatási intézmények is megerősítették, ezért fontos olyan szakirányok indítása, amelyek a munkaerőpiac számára is hasznosak.

A civil szervezetek és a gazdálkodó szervezetek válaszai alapján elmondható, hogy nagyban segíti a fiatalok elhelyezkedési lehetőségét az ösztöndíj programokban szerzett tapasztalat, tudás és társadalmi tőke. Mindezek mellett a kapott válaszokban nagy hangsúlyt kapott a nyelvtanulás fontossága.

A munkáltatók és a felsőoktatási intézmények vezetőinek egybehangzó véleménye, hogy a nyelvtudás a diplomás pozíciók betöltéséhez elengedhetetlen, ugyanakkor az is kiderült, hogy magas azon hallgatók száma, akik nyelvvizsga hiányában nem kapják meg a diplomájukat.

Egyes munkáltatók fontosnak tartják, hogy különböző programokat, pályázatokat szervezzenek azoknak a hallgatóknak, akik szakmai gyakorlati idejüket szeretnék eltölteni egy-egy vállalatnál, valamint a friss diplomásoknak. Korábban a szakképzési hozzájárulás terhére még az infrastruktúrát is fejlesztették a szakterületükhöz képzést biztosító felsőoktatási intézményekben, jelenleg azonban erre már nincs lehetőség. A munkáltatók

érdeke ezeknél a programoknál, fejlesztéseknél az, hogy minél nagyobb számban fedezzék fel a tehetségeket, és jó szakembereket képezzenek, így a későbbiekben kevesebb időt kell fordítani a munkavállaló betanítására.

Mindezek alapján megállapítom, a jelenleg hatályos jogszabályi környezet alkalmas az elméleti és a gyakorlati képzés összhangjának megteremtésére, ugyanakkor nagyobb hangsúlyt kell fektetni a gyakorlati képzést biztosító munkáltatókkal való kapcsolatrendszer kiépítésére és fenntartására, valamint arra, hogy az érdemi tapasztalatszerzés lehetősége valamennyi fiatal számára elérhető legyen a tanulmányok ideje alatt. Álláspontom szerint a jelenlegi támogatási- és ösztönző rendszer nem támogatja kellő hatékonysággal a hallgatók és a pályakezdő fiatalok magyarországi elhelyezkedését, így elmaradt az Európai Unió által kidolgozott, és az Európa 2020 Stratégia részeként megfogalmazott, Mozdulásban az Ifjúság⁵⁷ programban rögzített kötelezettségvállalás teljesítése. A mulasztás a fiatalokat megillető munka szabad megválasztásához való jog, valamint az Alaptörvényben deklarált egyenlő bánásmód követelményével összefüggő visszássághoz vezetett.

Intézkedéseim

A vizsgálatom során feltárt alapjoggal összefüggő visszásságok orvoslása és jövőbeni bekövetkezésük lehetőségének megelőzése érdekében az Ajbt. 31. § (1) bekezdése felkérem az emberi erőforrások miniszterét, hogy a nemzetgazdasági miniszterrel együttműködésben

- összehangolt intézkedéseikkel biztosítsák, hogy minél több fiatal számára legyen hozzáférhető a hatékony nyelvtanulás;
- tegyenek lépéseket annak érdekében, hogy a fiatalok minél szélesebb körben és több fórumon szerezzenek tudomást a folyamatban lévő és a jövőbeni (civil és állami) ösztöndíjprogramokról;
- dolgozzák ki a pályakövetési rendszer hátterét a középfokú iskolákban, gondoskodjanak annak gyakorlatban való alkalmazásáról;
- tegyenek határozott intézkedéseket arra vonatkozóan, hogy az érdemi tapasztalatszerzéssel járó és a tanulmányokhoz igazodó szakmai gyakorlat valamennyi középfokú iskola tanulója és felsőoktatási intézmény hallgatója számára hozzáférhető legyen.

Budapest, 2014. február

Székely László sk.

---

⁵⁷ A „Mozdulásban az ifjúság” olyan átfogó szakpolitikai kezdeményezések összessége, amelyek témája az európai fiatalok oktatása és foglalkoztatása. A 2010-ben indított kezdeményezés részét képezi az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedésre irányuló Európa 2020 stratégiának.

Melléklet

1. számú melléklet

	Youth unemployment rate				Youth unemployment ratio		
	2010	2011	2012	2012Q4*	2010	2011	2012
EU-27	21.1	21.4	22.8	23.2	9.0	9.1	9.7
Euro area	20.9	20.8	23.0	23.7	8.7	8.7	9.6
Belgium	22.4	18.7	19.8	22.0	7.3	6.0	6.2
Bulgaria	21.8	25.0	28.1	28.4	6.7	7.4	8.5
Czech Republic	18.3	18.1	19.5	19.3	5.7	5.4	6.1
Denmark	14.0	14.2	14.1	14.2	9.4	9.6	9.1
Germany	9.9	8.6	8.1	7.9	5.1	4.5	4.1
Estonia	32.9	22.3	20.9	19.3	12.6	9.1	8.7
Ireland	27.6	29.1	30.4	29.4	12.0	12.1	12.3
Greece	32.9	44.4	55.3	57.9	10.0	13.0	16.1
Spain	41.6	46.4	53.2	55.2	17.8	19.0	20.6
France	23.6	22.8	24.3	25.4	8.9	8.4	9.0
Italy	27.8	29.1	35.3	36.9	7.9	8.0	10.1
Cyprus	16.6	22.4	27.8	31.8	6.7	8.7	10.8
Latvia	37.2	31.0	28.4	24.7	13.9	11.6	11.4
Lithuania	35.3	32.2	26.4	24.2	10.4	9.0	7.7
Luxembourg	15.8	16.4	18.1	18.5	3.5	4.2	5.0
Hungary	26.6	26.1	28.1	28.8	6.6	6.4	7.3
Malta	13.1	13.8	14.2	14.5	6.7	7.1	7.2
Netherlands	8.7	7.6	9.5	9.8	6.0	5.3	6.6
Austria	8.8	8.3	8.7	8.7	5.2	5.0	5.2
Poland	23.7	25.8	26.5	27.5	8.2	8.7	8.9
Portugal	27.7e	30.1	37.7	38.4	8.2	11.7	14.3
Romania	22.1	23.7	22.7	22.2	6.9	7.4	7.0
Slovenia	14.7	15.7	20.6	23.2	5.9	5.9	7.1
Slovakia	33.9	33.5	34.0	35.1	10.4	10.0	10.4
Finland	21.4	20.1	19.0	19.3	10.6	10.1	9.8
Sweden	24.8	22.8	23.7	24.1	12.8	12.1	12.4
United Kingdom	19.6	21.1	21.0	20.7	11.6	12.4	12.4

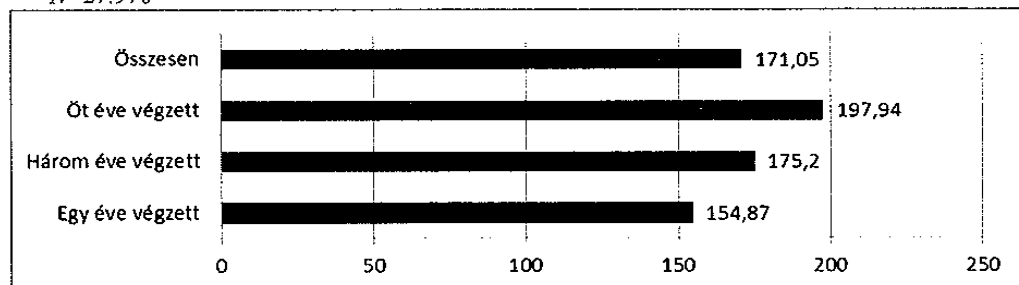
* The quarterly youth unemployment rate is seasonally adjusted.

e: estimate

2. számú melléklet

5. ábra: Frissdiplomás jövedelmek alakulása az abszolutórium-szerzés óta eltelt idő szerint

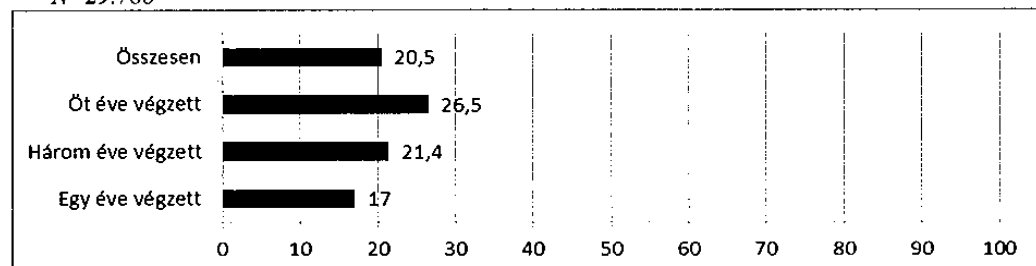
Önbevalláson alapuló havi nettó átlagjövedelmek a foglalkoztatottak körében, ezer Ft
N=27.970

Forrás: Frissdiplomások 2011, 2012 – Educatio Nonprofit Kft.

6. ábra: A megkereséskor vezető beosztásban dolgozók aránya a diploma-szerzés óta eltelt idő szerint

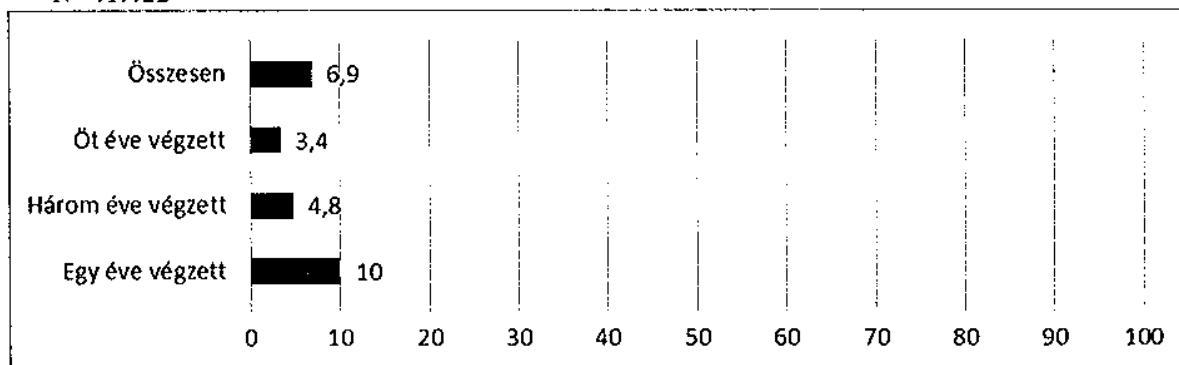
Alkalmazottak körében, százalék
N=29.788

Forrás: Frissdiplomások 2011, 2012 – Educatio Nonprofit Kft.

7.ábra: A megkereséskor munkanélküliek aránya a diplomaszerzés óta eltelt idő szerint

Százalék
N=41.422

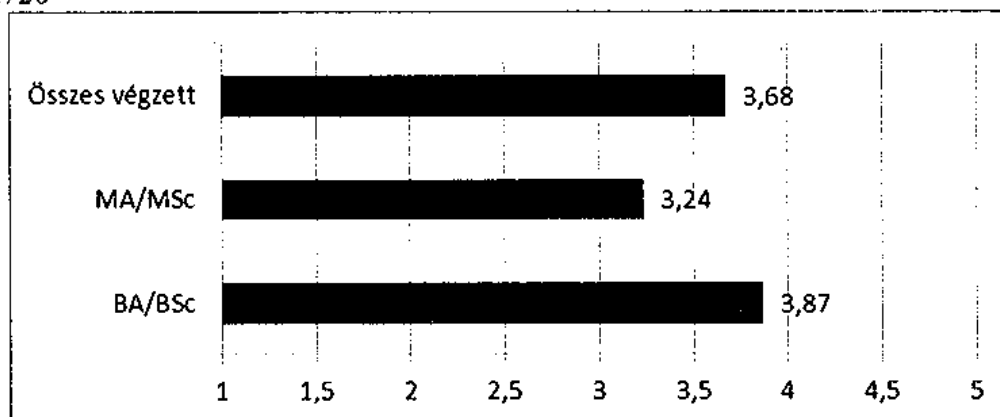

Forrás: Frissdiplomások 2011, 2012 – Educatio Nonprofit Kft.

3. számú melléklet

13. ábra: Az álláskeresési idő hosszának alakulása bachelor és master diplomások körében

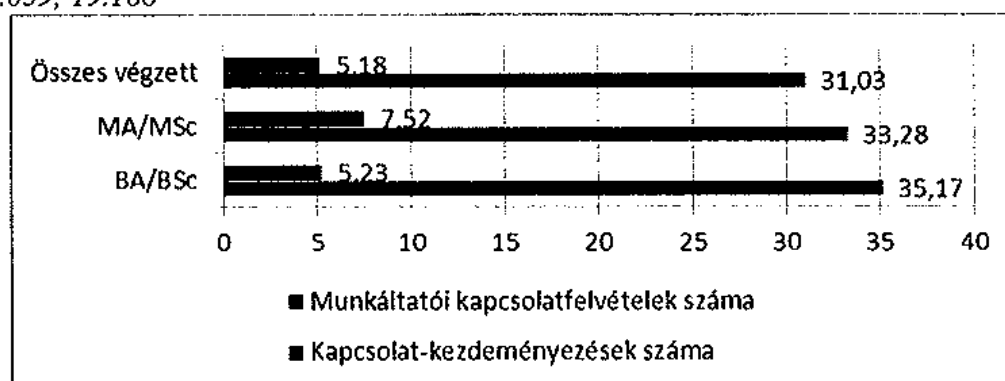
Az abszolutórium után állást keresők körében, hónap
N=15.726

Forrás: Frissdiplomások 2011, 2012 – Educatio Nonprofit Kft.

14. ábra: Az álláskeresési kapcsolat-kezdeményezések és a munkáltatói kapcsolatfelvételek átlagos számának alakulása bachelor és master diplomások körében

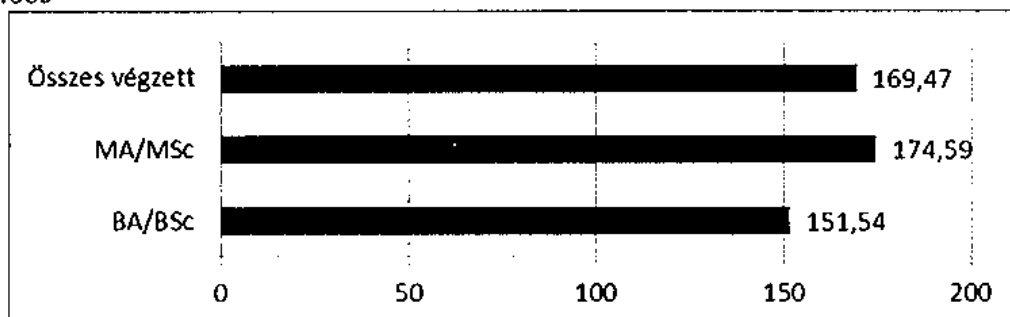
Az abszolutórium után állást keresők körében, átlag
N=19.039; 19.188

Forrás: Frissdiplomások 2011, 2012 – Educatio Nonprofit Kft.

15. ábra: Frissdiplomás jövedelmek alakulása bachelor és master diplomások körében

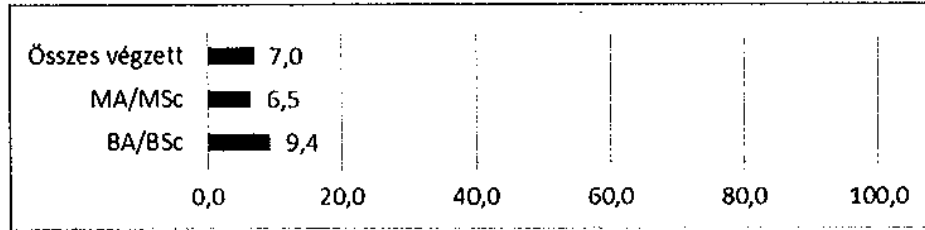
Önbevalláson alapuló havi nettó átlagjövedelmek a foglalkoztatottak körében, ezer Ft
N=28.885

Forrás: Frissdiplomások 2011, 2012 – Educatio Nonprofit Kft.

16. ábra: A megkereséskor munkanélküliek aránya bachelor és master diplomások körében

Százalék
N=42.764

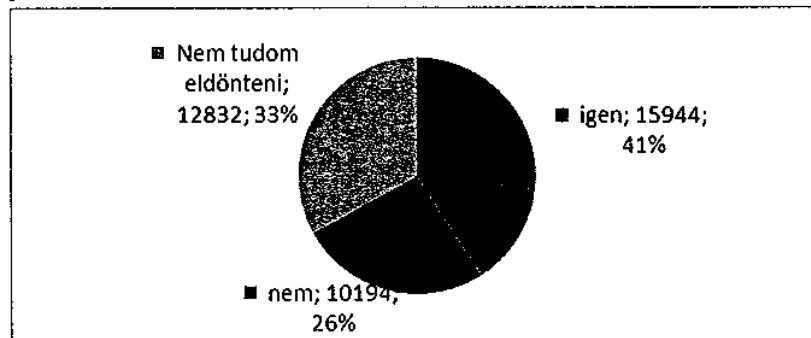

Forrás: Frissdiplomások 2011, 2012 – Educatio Nonprofit Kft.

4. számú melléklet

17. ábra. A felsőfokú tanulmányok után tervez-e külföldi munkavállalást?

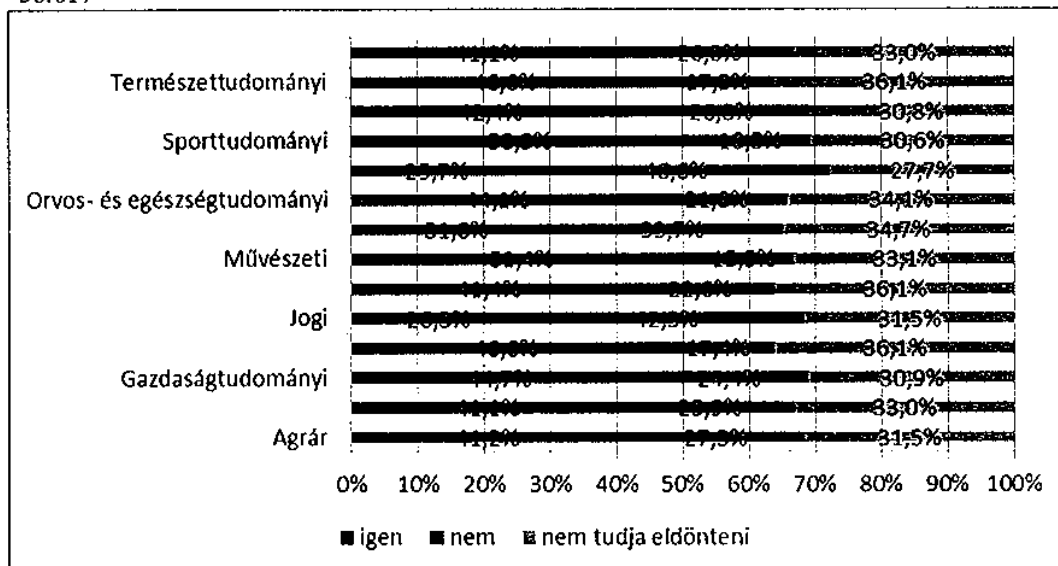
Esetszám, százalék
N = 38.970

Forrás: Hallgatók 2012 – Educatio Nonprofit Kft.

18. ábra. Külföldi munkavállalási tervek képzési terület szerinti bontásban

Százalék
N = 38.617

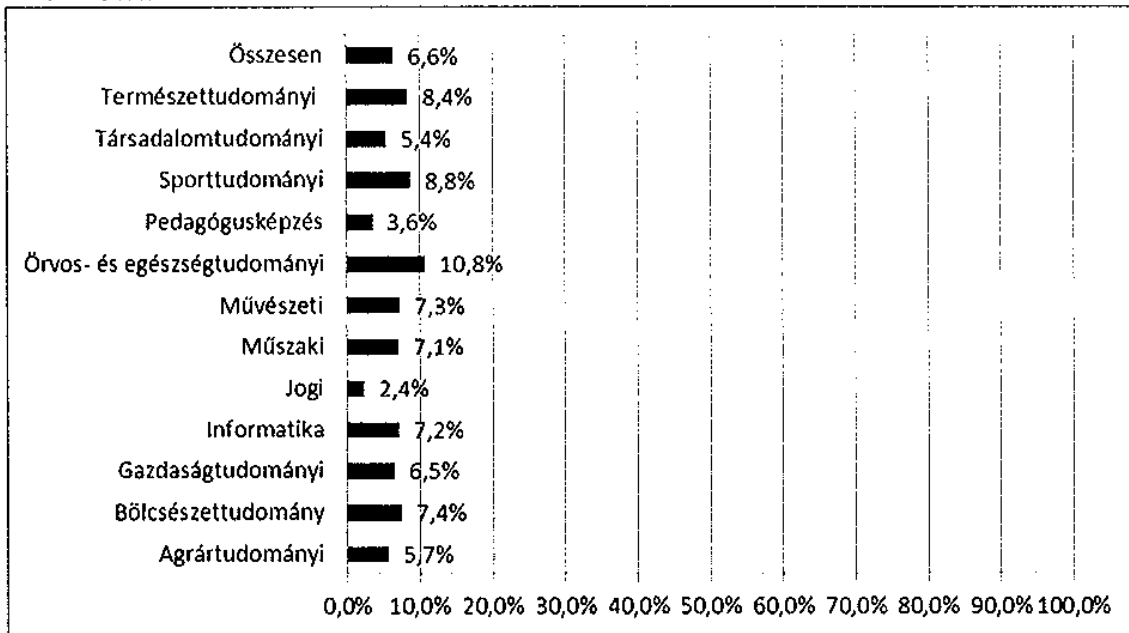
Forrás: Hallgatók 2012 – Educatio Nonprofit Kft.

5. számú melléklet

19. ábra: A megkereséskor külföldön dolgozók aránya képzési területi bontásban

A foglalkoztatottak körében, százalék

N = 34.492

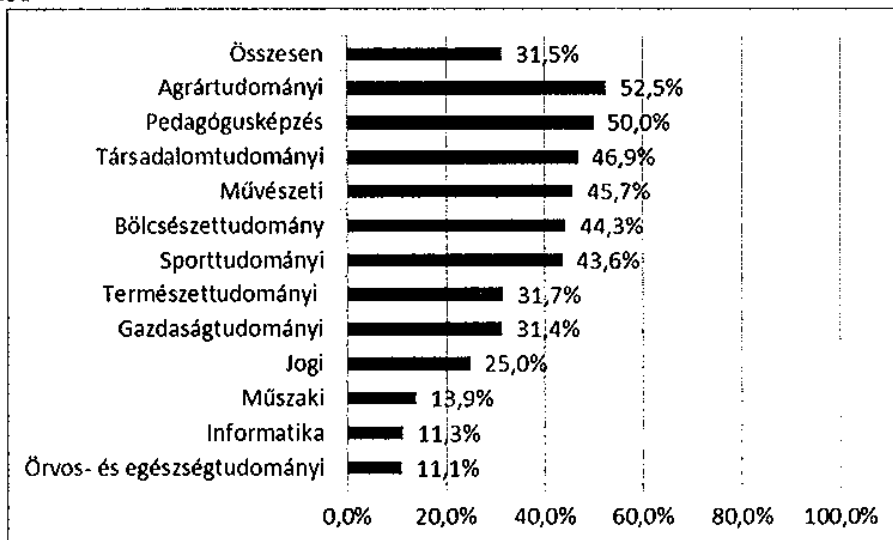

Forrás: Frissdiplomások 2011, 2012 – Educatio Nonprofit Kft.

20. ábra: A külföldi munkavégzés során diplomát nem igénylő munkát végzők aránya képzési területi bontásban

A megkereséskor külföldön dolgozók körében, százalék

N=2.251

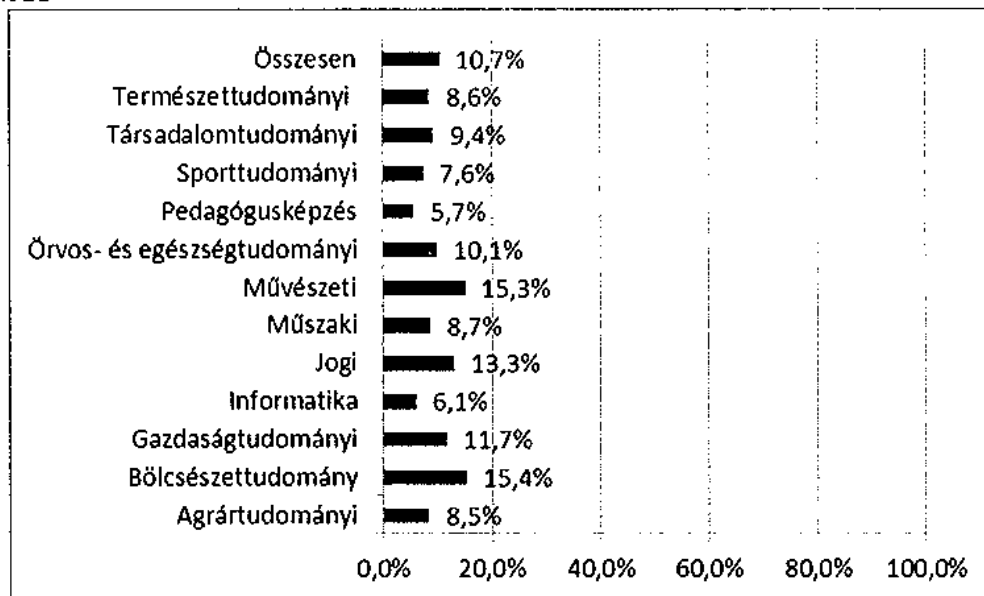

Forrás: Frissdiplomások 2011, 2012 – Educatio Nonprofit Kft.

6. számú melléklet

21. ábra: Felsőfokú tanulmányaik alatt külföldi tanulmányokat végzettek aránya képzési területenként

Százalék
N=43.522

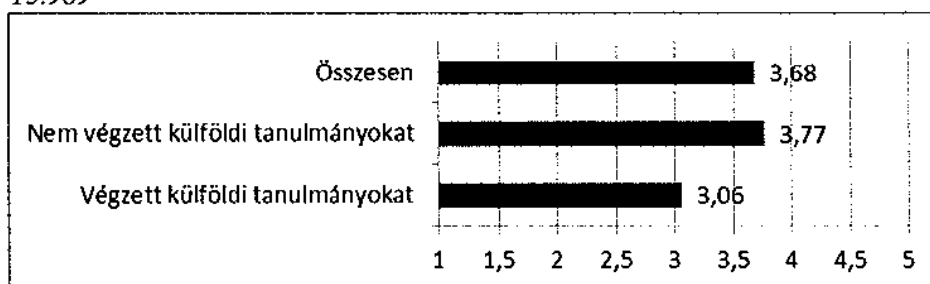

Forrás: Frissdiplomások 2011, 2012 – Educatio Nonprofit Kft.

7. számú melléklet

22. ábra: Az álláskeresési idő hosszának alakulása a felsőoktatási évek alatt végzett külföldi tanulmányok szerinti bontásban

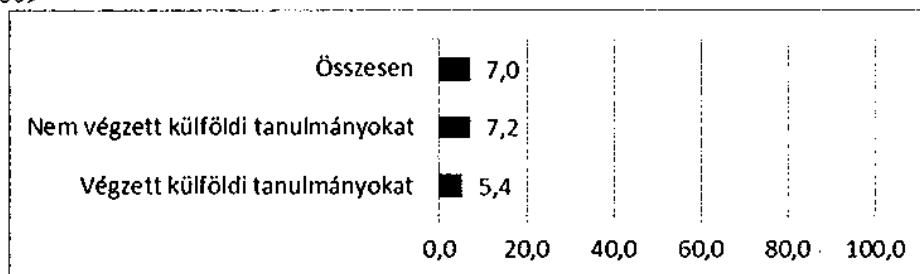
Az abszolutorium után állást keresők körében (hónap)
N=15.989

Forrás: Frissdiplomások 2011, 2012 – Educatio Nonprofit Kft.

23. ábra: A megkereséskor munkanélküliek aránya a felsőoktatási évek alatt végzett külföldi tanulmányok szerinti bontásban

Százalék
N=43.809

Forrás: Frissdiplomások 2011, 2012 – Educatio Nonprofit Kft.

8. számú melléklet

A tábla a 2012. évi online felmérés alapján készült, így ennek megfelelően 1-3-5 éve végzettek szerepelnek benne.

Diplomaszerzés éve		Alkalmazott	Önfoglalkoztató, önálló vállalkozó	Vállal-kozó	Munka-nélküli	Nappali tagozaton tanuló diák	GYES-en, GYED-en, (GYET-en) van	Háztartásbeli, egyéb inaktív (eltartott)	Összesen
2007	n	78	3	3	4	1	6	1	96
	%	81,3%	3,1%	3,1%	4,2%	1,0%	6,3%	1,0%	100,0%
2009	n	176	6	3	10	17	27	3	242
	%	72,7%	2,5%	1,2%	4,1%	7,0%	11,2%	1,2%	100,0%
2011	n	202	8	4	9	18	17	9	267
	%	75,7%	3,0%	1,5%	3,4%	6,7%	6,4%	3,4%	100,0%
Összesen	n	456	17	10	23	36	50	13	605
	%	75,4%	2,8%	1,7%	3,8%	6,0%	8,3%	2,1%	100,0%

9. számú melléklet

